

E-Flora of R.L.T. College Campus

By-

Shailendra V. Madavi

THE BERAR GENERAL EDUCATION SOCIETY, AKOLA

Executive Committee

Adv. Motisingh G. Mohhta
President

Shri Vijaykumar S. Toshniwal
Sr. Vice President

Dr. Ravindra C. Jain
Jr. Vice President

Shri Pavan N. Maheshwari
Hon. Secretary

Er. Abhijeet G. Paranjpe
Jt. Secretary

Adv. Pramod W. Agrawal
Executive Member

Ar. Atul R. Bang
Executive Member

Shri Abhay P. Bijwe
Executive Member

Shri Deepak B. Chandak
Executive Member

Shri Rameshchandra S. Chandak
Executive Member

Shri Karan K. Cheema
Executive Member

CA Vikram R. Golechha
Executive Member

Adv. Ajaykumar R. Gupta
Executive Member

Dr. Ajay V. Kant
Executive Member

Dr. Kiran H. Laddha
Executive Member

Dr. Satish L. Rathi
Executive Member

Shri Amit A. Sureka
Executive Member

Invitee Members

Dr. R.D. Sikchi, Principal
Sitabal Arts, Commerce &
Science College, Akola

Dr. V.R. Kodape, Off. Principal
Shri K.N.G. Arts & Commerce
College, Karanja

Dr. S.G. Chapke, Principal
Smt. L.R.T. College of
Commerce, Akola

Dr. V.D. Nanoty, Principal
Shri R.L.T. College of
Science, Akola

Prof. G.V. Egaonkar, Off. Principal
Shri Nathmal Goenka
Law College, Akola

Shri Ajay S. Kale, H.M.
N.M. Chaudhari Vidhyalaya, Akola

Sau. Ashwini Deshpande, H.M.
J.C. Digital Eng. School, Akola

Dr. Mrs. Jyoti H. Lahoti
Teaching Staff Representative

Shri Pankaj Agrawal
Non-Teaching Staff Representative

SHRI RADHAKISAN LAXMINARAYAN TOSHWAL COLLEGE OF SCIENCE, AKOLA

VISION

"To become one of the best educational institutions in the country, aspiring for national recognition of excellence through teaching, learning, research and extension in the field of science and technology."

MISSION

Shri Radhakisan Laxminarayan Toshniwal College of Science dedicates itself to the cause of science education and propagation of scientific temper among the students, it seeks to mould a student into a multifaceted person with a pragmatic mind and a humane outlook capable of facing the challenges of the 21st century. Shri R.L.T. College expects every student entering its portal to be a disciplined, hardworking, well read member of the community ready to give his best to the country.

Message by Principal

Department of Botany conducting this innovative project of preparing E-flora (Digital flora). This flora is very much beneficial for students, staff, academicians researchers etc. It will be very simple for getting information of plant just by scanning QR code. Within few seconds students will get

scientific information about the plant. This project will be helpful for conducting research about the plant species of college campus as well as the medicinal importance of plants.

I'm sure that, this innovative project will also become beneficial for the society to propagate awareness. So, I congratulate Mrs. V. N. Badgajar, Dr. P. M. Khadase, Dr. A. A. Sangole, Mr. S. V. Madavi and all the staff of department of Botany for conducting this project.

Best wishes!

Dr. V. D. Nanoty
Principal,
Shri R. L. T. College of Science, Akola

Author's Note

The mission of my college, Shri R. L. T. College of Science, Akola is “to percolate scientific temperament among the society.” Kipping this mission in mind I have prepared E-Flora (Digital Flora) of this college campus. Aim of this flora is to propagate scientific as well as applicable knowledge of varieties of

plants in the campus. This flora aware about Identification of plant with Botanical Names and common names, also the morphology and differentiating characters of plants as well as importance for mankind. This book also contains information in local (Marathi) language, so that the non-biological person can also learn information about the plant.

Mr. Shailendra V. Madavi
Assistant Professor, Botany

Disclaimer

The information in this book has been compiled from reliable sources, such as reference works on medicinal plants. It is not a substitute for medical advice or treatment and author does not purport to provide any medical advice. Readers should always consult his/her physician before using or consuming a plant for medicinal purposes.

Author also cannot take any responsibility for any adverse effects from the use of plants. Always seek advice from a professional before using a plant medicinally.

Acknowledgement

Formation of E-flora (Digital flora) was anticipated by patrons of our **The Berar General Education Society, Akola**. So, I take this honour to formulate E-flora of college campus which also can be accessed by scanning QR codes.

So, I express my sincere thanks to our **Principal, Dr. V. D. Nanoty**, for encouraging and supporting to create this E-flora.

I wish to express my heartiest thanks and gratitude towards **Mrs. V. N. Badgujar**, Head, Department of Botany, for providing support to accomplished this work. I am also highly indebted to **Dr. P. M. Khadase**, Associate Professor and **Dr. A. A. Sangole**, Assistant Professor, Department of Botany for time-to-time encouragement.

I also take this opportunity to extend my sincere thanks to **Dr. A. S. Sawarkar, Dr. P. T. Agrawal, Dr. S. R. Kohchale, Mr. S. C. Zyate** and **Mr. Charansingh Mounas** for inspiration, support help and encouragement in various ways during the course of this flora compilation.

I express my heartiest thanks to **Pallavi & Ryan** for support and encouragement.

I'm also thankful to all teaching, non-teaching and administrative staff for helping me at various stages of this work.

Thank you!

Mr. Shailendra V. Madavi
Assistant Professor, Botany

Index

Sr. No.	Botanical Name of Plant	Common Name
1.	<i>Acalypha wilkesiana</i>	
2.	<i>Adhatoda vasica</i>	Adulasa
3.	<i>Aegle marmelos</i>	Bel
4.	<i>Alangium salvifolium</i>	Alangium
5.	<i>Alocasia indica</i>	Kaasaalu
6.	<i>Aloe vera</i>	Korphal
7.	<i>Alstonia scholaris</i>	Sapta parni
8.	<i>Annona squamosa</i>	Sitafal
9.	<i>Araucaria columnaris</i>	Christmas Tree
10.	<i>Asparagus racemosus</i>	Shatavari
11.	<i>Azadirachta indica</i>	Neem
12.	<i>Bacopa monnieri</i>	Bramhi
13.	<i>Bambusa vulgaris</i>	Bamboo
14.	<i>Beaucarnea recurvata</i>	Elephant's Foot Tree
15.	<i>Bougainvillea spectabilis</i>	Booganvel
16.	<i>Bryophyllum pinnatum</i>	Paan futi
17.	<i>Butea monosperma</i>	Palas
18.	<i>Caesalpinia pulcherrima</i>	Shankhasur
19.	<i>Calliandra emarginata</i>	Dwarf Powder Puff
20.	<i>Calotropis procera</i>	Rui
21.	<i>Caryota urens</i>	Fishtail palm
22.	<i>Cassia siamea</i>	Kassod
23.	<i>Catharanthus roseus</i>	Sadaphuli
24.	<i>Cissus quadrangularis</i>	Ghanasvel
25.	<i>Cocos nucifera</i>	Naral
26.	<i>Codiaeum variegatum</i>	Croton
27.	<i>Coleus amboinicus</i>	Pathurchur
28.	<i>Coleus blumei</i>	Coleus
29.	<i>Colocasia esculenta</i>	Aru
30.	<i>Combretum indicum</i>	Madhumalti

31.	<i>Commiphora wightii</i>	Gugul
32.	<i>Cordyline fruticosa</i>	Red Dracaena
33.	<i>Cycas revoluta</i>	Cycas
34.	<i>Cymbopogon citratus</i>	Lemmon grass
35.	<i>Delonix regia</i>	Gulmohar
36.	<i>Dieffenbachia seguine</i>	Dumb Cane
37.	<i>Dyopsis lutescens</i>	Areca palm
38.	<i>Epipremnum aureum</i>	Money plant
39.	<i>Eucalyptus citriodora</i>	Nilgiri
40.	<i>Euphorbia milii</i>	Giant Crown of Thorns
41.	<i>Ficus benjamina</i>	Golden fig
42.	<i>Ficus racemosa</i>	Umbar
43.	<i>Hamelia patens</i>	Fire Bush
44.	<i>Hibiscus rosa-sinensis</i>	Jaswand
45.	<i>Ixora coccinea</i>	Ixora
46.	<i>Jasminum multiflorum</i>	Kunda
47.	<i>Jasminum sambac</i>	Mogra
48.	<i>Jatropha integerrima</i>	Spicy jatropha
49.	<i>Mangifera indica</i>	Amba
50.	<i>Morus alba</i>	Tuti
51.	<i>Murraya koenigii</i>	Kadi patta
52.	<i>Neolamarckia cadamba</i>	Kadamba
53.	<i>Nerium oleander</i>	Kaner
54.	<i>Nyctanthes arbortristis</i>	Parijatak
55.	<i>Nymphaea pubescens</i>	Kamal
56.	<i>Ocimum sanctum</i>	Tulsi
57.	<i>Opuntia elatior</i>	Naag phani
58.	<i>Peltophorum pterocarpum</i>	Pivli gulmohar
59.	<i>Phoenix sylvestris</i>	Khajur
60.	<i>Phyllanthus emblica</i>	Aawala
61.	<i>Plumeria pudica</i>	White plumeria
62.	<i>Plumeria rubra</i>	Chafa

63.	<i>Polyalthia longifolia</i>	Khota ashok
64.	<i>Pongamia pinnata</i>	Karanj
65.	<i>Ravenala madagascariensis</i>	Traveller's tree
66.	<i>Rosa indica</i>	Rose
67.	<i>Sapindus trifoliatus</i>	Ritha
68.	<i>Spathodea campanulate</i>	Fountain tree
69.	<i>Tabernaemontana divaricata</i>	Ananta
70.	<i>Tecoma stans</i>	Tekoma
71.	<i>Terminalia arjuna</i>	Arjun
72.	<i>Terminalia catappa</i>	Jangali Badam
73.	<i>Thuja occidentalis</i>	Vidhya tree
74.	<i>Tradescantia pallida</i>	Purple heart
75.	<i>Tradescantia spathacea</i>	Oysterplant
76.	References	

Acalypha wilkesiana

Botanical Name: *Acalypha wilkesiana* Muell.
Arg.

Synonyms: *Acalypha tricolor* Seem.

Common Name: Copperleaf, Jacob's Coat, Fire-Dragon

Plant Family: Euphorbiaceae

Plant Form: Herb

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: Evergreen herb.

Stem: Erect with many branches having fine hairs.

Leaves: Large, broad, multi - coloured and variegated. The coppery green leaves with red or yellow splashes give them mottled appearance.

Inflorescence: Axillary Spikes

Flowers: Male and female flowers are borne separately on the same plant. Male spikes are up to 12 cm long with minute bracts and many flowers. Male flowers reddish, sessile like having yellowish anthers. Female flowers dark reddish to tomentose, sessile. Styles are red and united at the base.

Fruits: Trilobed and pubescent.

Significance:

- It is generally valued for its ornamental foliage because it is as colourful as flowers.
- It is also known to treat fungal skin diseases.

Information in Marathi

फिजी आणि शेजारच्या दक्षिण पॅसिफिक बेटांचे एक जलद वाढणारे उष्णकटिबंधीय सदाहरित झुडूप. यात 4 ते 8-इंच हृदयाच्या आकाराची पाने आहेत जी हिरव्या, जांभळ्या, पिवळ्या, केशरी, तांबे, किरमिजी रंगाच्या, गुलाबी किंवा पांढऱ्या रंगाच्या विविध रंगांच्या संयोजनात येतात. *Acalypha* हे वंशाचे नाव चिडवण्याच्या ग्रीक नावावरून आले आहे कारण पानांचा रंग चिडवणे सारखा दिसतो. विशिष्ट विशेषण चार्ल्स विल्क्सचा संदर्भ देते.

सतत ओलसर, चांगला निचरा होणारी माती किंवा पानांची गळती आवश्यक असते. कंटेनरमध्ये उत्कृष्ट उच्चारण, सामान्यतः घरातील रोपे म्हणून किंवा टांगलेल्या टोपली किंवा अंगण कंटेनरमध्ये वाढविले जाते जे हिवाळ्यात घरामध्ये आणले जाऊ शकते. एकाच झाडावर वेगवेगळी नर व मादी फुले दिसतात, नर काटे लांब असतात आणि मादी काटे लहान असतात. आकार, आकार व्यवस्थापित करण्यासाठी आणि झुडूप वाढवण्यासाठी देठांना पिंच केले जाऊ शकते.

Adhatoda vasica

Botanical Name : *Adhatoda vasica* Nees

Synonyms : *Justicia adhatoda* L

Common Name : Malabar Nut, अडुळसा adulasa.

Plant Family : [Acanthaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An perennial shrub, with branched taproot system.

Stem : Herbaceous, erect, branched, cylindrical, solid, swollen nodes, green to pale-green in colour.

Leaves : Ramal and cauline, simple, exstipulate, opposite decussate, petiolate, lanceolate to ovate, entire, acute unicastate reticulate venation, pale green.

Inflorescence : Axillary racemose spike.

Flowers :

- Bracteate (leafy bracts), bracteolate (bracteoles leafy and enclose the bud), sub-sessile, complete, hermaphrodite, zygomorphic, pentamerous, hypogynous, large, white.
- Calyx made up of 5 sepals, polysepalous but slightly connate at the base, quincuncial, pale green in colour.

- Corolla made up of 5 petals, gamopetalous, bilipped, 2/3 bilabiate personate, consisting of a posterior curved lip of two petals and an anterior lip of three petals, anteriormost middle petal of the anterior lip is raised and strongly nerved, white, coronary outgrowths are present at the throat of the corolla.
- Androecium of 2 stamens, polyandrous, epipetalous, laterally placed, filaments thick and long, external anther lobe is higher than inner, ditheous, basifixed, introrse.
- Gynoecium bicarpellary, syncarpous, superior, bilocular, carpels medianly placed, one or two ovules in each locule, axile placentation, an ovular disc is present below the ovary, style simple, long hairy, stigma slightly bifid.

Fruit : Capsule

Seeds : Large, non-endospermic and provided with hooks (Jaculators).

Flowering and Fruiting Time : December-June

Significance :

- Leaves and roots are used in cough, asthma, bronchitis and rheumatism.
- Adhatoda is useful for curing coughs, colds and asthma and is easy to administer.
- It has been used for centuries, and is mentioned in Sanskrit scriptures.

Information in Marathi

- अडुळसा ही अॅकॅथेसी कुलातील सदाहरित झुडूप स्वरूपाची औषधी वनस्पती आहे. तिचे शास्त्रीय नाव अॅधॅटोडा व्हॅसिका आहे.
- भारत, श्रीलंका, म्यानमार व मलेशिया या देशांत ती आढळते. ही वनस्पती महाराष्ट्रात कोकण आणि दख्खनच्या पठारावर शेताच्या कडेने लावतात. अडुळसा सु. १.२-२.४ मी. उंच वाढते. पाने साधी, मध्यम आकाराची व लांबट असतात. ऑगस्ट ते नोव्हेंबर दरम्यान फांदीच्या टोकास फुलोरा येतो. फुले पांढरट रंगाची असतात. फळ लांबट व टोकदार असते.
- अडुळसाची मुळे, खोडाची साल, पाने, फुले व फळे औषधांत वापरली जातात. कफ, दमा, खोकला आणि विविध श्वसन आजारांवर अडुळसा औषध मोठ्या प्रमाणावर वापरतात.
- साधारणपणे २००० वर्षांपूर्वीपासून या औषधी वनस्पतीचा उपयोग केला जात असावा, असे आयुर्वेदातील उल्लेखांवरून दिसते. अडुळशापासून आयुर्वेदीय पद्धतीने अनेक औषधे तयार केली गेली आहेत. पानांचा रस अतिसारात गुणकारी असतो. त्याचा रस, मध, सुंठ, मिरी व पिंपळी यांचे मिश्रण कफ व कास यांवर देतात. पानांत वासिसाईन हे अल्कलॉइड आणि अॅडॅथोडिक आम्ल असते. हृदयाच्या आजारांवरही या वनस्पतीचा उपयोग केला जातो.

Aegle marmelos

Botanical Name: *Aegle marmelos* (L.) Correa

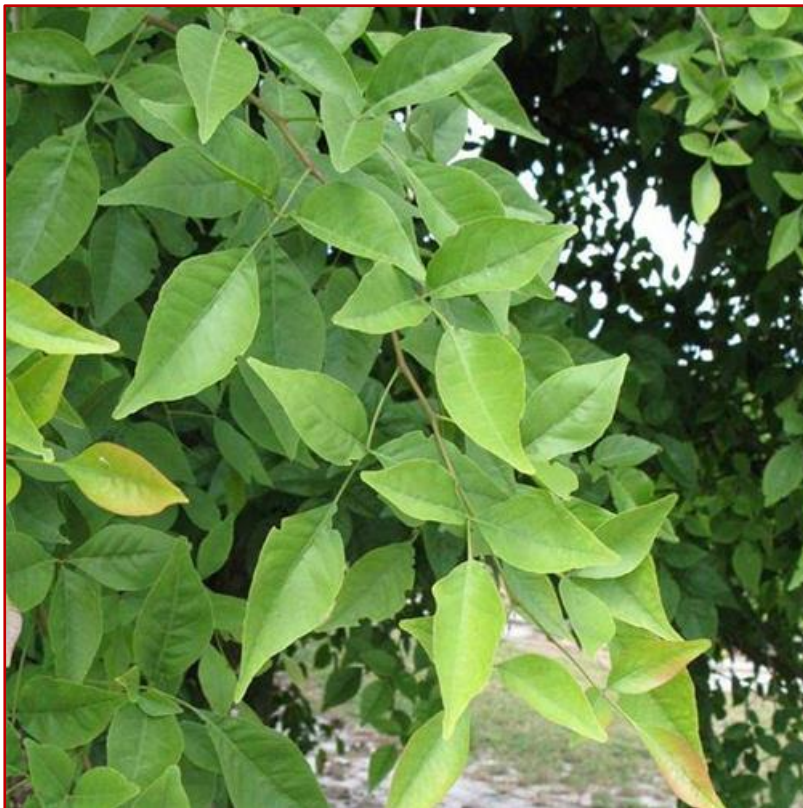
Common Name: Bili, Stone apple, Wood apple, Marathi:
बेल Bel

Plant Family: Rutaceae

Plant Form: Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: A thorny deciduous tree, with grayish - white or grayish - brown, smooth bark.

Stem: Woody, erect, cylindrical and branched.

Leaves: Exstipulate, petiolate, compound, trifoliate, leaflets ovate - elliptic or elliptic - lanceolate, glabrous.

Inflorescence: Axillary panicles.

Flowers: Bracteate, complete, actinomorphic, hypogynous, pentamerous, Flowers greenish or creamy white. Calyx 5, gamosepalous. Corolla 5, polypetalous, imbricate.

Androecium with many stamens, polyandrous, ditheous, introrse. Gynoecium pentacarpellary, syncarpous, superior, multilocular, axile placentation.

Fruits: Berries 6 - 10 cm across, globose or sub-globose, with rough rind; rind greenish-white, on ripening yellow.

Seeds: obliquely lenticular or oblong, wrinkled, pale - brown, glabrous.

Flowering and Fruiting time: January - May, February - July.

Significance:

- The bark of the tree yields a yellow dye, which was used for dyeing wool and linen.
- The tree provides good timber and the wood is used in furniture, buildings, agricultural implements, turnery, bobbins etc. It is also very good timber for flooring and paneling.
- The bark is used as an antiseptic.
- The roots are used as astringent in dysentery.
- The tree has a religious significance in Hindu marriage rituals.
- It is excellent for bobbins and suitable for battery separators.

Information in Marathi

बेल हे फळ अत्यंत आयुर्वेदीक आणि औषधी आहे. उष्ण कटीबंध अशा ठिकाणी हे दिव्यवृक्ष उगवते. प्राचीन काळापासून याचा उपयोग अनेक कारणांसाठी केला जातो. शंकरासाठी अत्यंत प्रिय अशी बेलाची पाने आहेत. पण बेलाची पानेच नाहीतर बेलाची फळ देखील फारच फायद्याची असतात. अनेक शुभकार्यात बेलाची पाने ही आवर्जून वापरली जातात. सध्याच्या काळात होणारी झाडांची कत्तल पाहता हे असे दिव्यवृक्ष काळाच्या आड जाऊ नये म्हणून या वृक्षाला देवपुजेत स्थान देण्यात आलेले आहेत बेल याला हिंदीमध्ये सिरल, संस्कृतमध्ये बिल्व असे म्हणतात. बेल ही अशी आयुर्वेदीक वनस्पती माहिती व उपयोग जाणून घेत त्याचे फायदे जाणून घेऊया.

बेलाचे फायदे

- बेलाच्या फळाच्या सेवनामुळे अस्थिमाचा त्रास कमी होण्यास मदत मिळते.
- कमी ऐकण्याचा त्रास तुम्हाला होत असेल तर गोमूत्रात बेलफळ वाटून ते कानात घातले जाते त्यामुळे कमी ऐकू येण्याची समस्या कमी होते.
- भूक लागत नसेल तर अशावेळी बेलफळ खाण्यासाठी दिले जाते त्यामुळे भूक वाढण्यास मदत मिळते
- मलावरोध व बद्धकोष्ठता या त्रासामध्ये बेलफळाच्या रसाचे सेवन केले जाते. त्यामुळे याचा त्रास कमी होण्यास मदत मिळते.

Alangium salvifolium

Botanical Name : *Alangium salvifolium* (L.f.)

Common Name : Alangium, अंकोल

Plant Family : Cornaceae

Plant Form : Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : Tall, thorny tree.

Stem : Erect, cylindrical, branched, solid with ash - coloured, rough and faintly fissured bark.

Leaves : Elliptic - oblong, elliptic - lanceolate or oblong-lanceolate.

Flowers : Greenish - white, fascicled, axillary.

Fruits : Berries 1.3 - 1.6 cm long, ovoid, ellipsoid or nearly globose, glabrous, smooth, violet to deep - purple.

Flowering and Fruiting time : Feb - Apr, Apr - June.

Significance :

- The fruit though astringent and acidic, is eaten.
- The wood is hard, tough and close - grained and is valuable as fuel.

Information in Marathi

अंकोल हा वृक्ष बहुदा भारतातील सर्वच राज्यांत आढळतो. अंकोलच्या फांद्या वेड्यावाकड्या असून त्याची साल राखी रंगाची, जाड व खडबडीत असते. अंकोलचे मूळ जड, पिवळे, तेलकट व टणकदार असते. अंकोला ला बाराही महिने पालवी फुटत असली तरी फुले येण्यापूर्वी झाडाची पाने गाळून पडतात. अंकोल झाड आकाराने मोठे असून त्याची पाने कण्हेरीच्या पानाप्रमाणे लांब असतात व त्यांची रुंदीही बऱ्यापैकी मोठी असते.

अंकोल झाडास येणारी फळे ही लाल रंगाची असतात. या फळांच्या बियांपासून तेल तयार होते ज्यास 'अंकोल तेल' म्हटले जाते. यांची चव तुरट, कडू, थोडी तिखट असून प्रकृती तीक्ष्ण, उष्ण व स्निग्ध आहे. अंकोलचा रस विष, कफ, वाटशुळ, कृमी, सूज, आम, पित्त, रक्तदोष आणि कुत्रे, मांजर आणि उंदीर यांच्या विषावर गुणकारी ठरतो.

अंकोलच्या बियांचे तेल वात व कफाचा नाश करते आणि आंघोळीच्या वेळी हे तेल शरीरास लावले असता त्वचारोगावरही गुणकारी ठरते. अतिसारावर आणि विषबाधेवर अंकोलच्या मुळाची साल तांदळाच्या धुण्यात उगाळून मधासोबत घेतली असता फरक पडतो. याशिवाय प्रमेह, कृमी, जलोदर, व्रण, त्वचारोग, वायूने अंग ठणकणे, सूज, दाहज्वर, मूत्रावरोध इत्यादी विकारांवर अंकोलचा वापर विविध औषधी वनस्पतींसोबत केला जातो.

अंकोलचा एक वेगळा उपयोग म्हणजे आंब्याची जी कोय असते तिला अंकोलाच्या तेलाची सात पुटे देऊन ती कोय जमिनीत पुरली असता आंब्याचे झाड लवकर उगवते. अंकोला वृक्षास संस्कृत मध्ये अंकोट, अंकोल, हिंदीत ढेरा अथवा टेरा, बंगाली भाषेत धल/आंकोट, धलाकुर, धलाआंक्रा, गुजराती मध्ये अंकोल, मल्याळम, तेलगू व तमिळ मध्ये अंकोलम, कन्नड मध्ये अंकोलेमर, इंग्लिश मध्ये Sage-leaf Alangium तर लॅटिन भाषेत Alangium Lamarkii या नावांनी ओळखले जाते.

Alocasia indica

Botanical Name : *Alocasia indica* (Lour.) Schott

Synonyms : *Alocasia macrorrhizos* (L.) G. Don

Common Name : Giant Ape, kaasaalu, अळू

Plant Family : Arecaceae (Palmae)

Plant Form : Herb

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : Annual herb.

Root : Adventitious but some may arise at the nodes.

Stem : Mostly rhizome but sometimes rises a considerable distance above the ground and a part may become aerial.

Leaves : Mostly large, entire, petiolate, more or less ovate and cordate or sagittate, parallel venation, petioles are well developed and swollen at the base, raphides are present in the cells of a leaf.

Inflorescence : Spadix. It is covered by a leafy bract which is called spathe. The spathe is tubular at the base and spread above. Spadix is free and shorter than spathe.

Flowers :

- Sessile, bracteates, ebracteolate, incomplete, actinomorphic, hypogynous, unisexual but both male and female flowers found on the same spadix; female flowers above and male below with neutral flowers in between male and female flowers.
- Perianth is absent.

Androecium : Stamens 3-5 arranged in a single whorl; the filaments are united throughout their length forming a synandrium, anthers ditheous, dehiscent by pores.

Gynoecium : Ovary superior, ovoid, 2-4 carpels, syncarpous, unilocular with few basal orthotropous ovules. Style short, Stigma 2-4 lobed.

Fruits : A red coloured berry, almost spherical, few seeded, enclosed by the accrescent tube of spathe.

Seeds : Black coloured, albuminous, rounded, thick smooth testa and axile embryo.

Significance : It is either grown for its beautiful foliage in the gardens or it is cultivated for its edible rhizomes.

Information in Marathi

अलोकेशिया मॅक्रोरिझोस, ज्याला सामान्यतः जायंट तारो किंवा सरळ हत्ती कान म्हणतात, हा अरम कुटुंबातील एक उष्ण कटिबंधीय बारमाही आहे जो हत्तीच्या कानांसारखा दिसणारा त्याच्या भव्य सजावटीच्या पानांसाठी अनमोल आहे आणि त्याच्या खाण्यायोग्य rhizomes अनेक वर्षांपासून विकसित केले गेले आहेत. तारोच्या सामान्य नावाखाली खाद्य भाजी म्हणून उष्ण कटिबंध. ही एक वन अंडरस्टोरी वनस्पती आहे जी भारतापासून आग्नेय आशिया ते मलेशियापर्यंत पसरलेल्या मोठ्या उष्णकटिबंधीय भागात मोठ्या प्रमाणावर नैसर्गिकीकृत झाली आहे, तथापि ही वनस्पती मूळतः कोणत्या विशिष्ट भौगोलिक प्रदेशात होती हे स्पष्ट नाही. हे कोलोकेशियाशी जवळून संबंधित आहे, पानांची स्थिती वगळता (उभ्या अलोकेशियाची पाने कडक देठांवर आकाशाकडे बिंदू करतात तर कोलोकेशियाची पाने जमिनीकडे निर्देशित करतात).

अर्धवट सावलीत दंव-मुक्त क्षेत्रासाठी ठळक पर्णसंभार वनस्पती. ज्या भागात हिवाळा कठीण नाही अशा ठिकाणी झाडे घरामध्ये जास्त हिवाळा असलेल्या कंटेनरमध्ये वाढवल्या जाऊ शकतात. तसेच घरातील वनस्पती (सनरूम किंवा हॉटहाऊसमध्ये सर्वोत्तम) म्हणून वाढू शकते. घरामध्ये उगवलेल्या वनस्पतींना उच्च आर्द्रता आवश्यक असते.

Aloe vera

Botanical Name : *Aloe vera* (L.) Burm.f.

Synonyms : *Aloe barbadensis* Mill., *Aloe vulgaris* Lam

Common Name : Aloe vera, Khorpad कोरफड

Plant Family : Liliaceae

Plant Form : Succulents

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : Succulent.

Stem : Very short on which vase like leaves are arranged in rosette manner.

Leaves : Radical, very fleshy, broad at base, narrowed from base to apex, pale green with distant horny prickles on the margins.

Inflorescence : Raceme, 15 - 30 cm long, flowers on scape 60 - 90 cm long, simple or branched.

Flowers :

- Small, tubular yellowish orange.
- Perianth about an inch or more in length, segment 6, concave.
- Stamens 6 - filaments slender. Anthers versatile.
- Ovary superior, 3 - celled, ovules many, styles exerted, stigma small.

Fruit : Capsule, 3 - angled.

Flowering and Fruiting time : August - December.

Significance :

- Aloe Vera contains over 20 minerals, all of which are essential to the human body.
- The human body requires 22 amino acids for good health -- eight of which are called "essential" because the body cannot fabricate them.
- Aloe Vera contains all of these eight essential amino acids, and 11 of the 14 "secondary" amino acids. Aloe Vera has Vitamins A, B1, B2, B6, B12, C and E.
- In India, Aloe vera is believed to help in sustaining youth, due to its positive effects on the skin. Hence it is called ghee kunvar or ghee kumaari.
- Aloes are used as a stomachic and purgative.
- It is regarded as valuable in the treatment of piles and rectal fissures.
- The mucilage is cooling and is used for poultice for inflammations.
- The whole plant is often kept hanging in houses and stables to drive away mosquitoes.

Information in Marathi

हे आपल्या घराच्या अंगणात किंवा टेरेसमध्ये उगवले जाऊ शकते आणि त्यामध्ये जास्त पाणी घालण्याची आवश्यकता नाही. कारण कमी पाण्यातही बरेच दिवस जगू शकते.

कोरफड वनस्पती लहान आहे. त्याची पाने जाड, कोवळ्या असतात. पाने सर्वत्र आहेत. कोरफड पानांचा पुढील भाग तीक्ष्ण आहे. त्याच्या बाजूला हलके काटे आहेत. पानांच्या बियांमधून फुलाचे स्टेम उदयास येते, ज्यावर पिवळ्या फुले जोडल्या जातात.

कोरफड च्या अनेक प्रजाती भारताच्या वेगवेगळ्या देशांमध्ये आढळतात.

भारतातील सर्व भागात कोरफडांची लागवड केली जाते. मुख्यतः मुंबई, गुजरात आणि दक्षिण भारतात याची लागवड केली जाते. वालुकामय व निचरा झालेल्या जमिनीवर त्याची लागवड केली जाते. हे रणथंभोर राष्ट्रीय उद्यानात मोठ्या प्रमाणात घेतले जाते.

- ही एक छोटीशी वनस्पती आहे, जी जगभरातील घरांमध्ये उगवते. त्यात अनेक प्रकारचे पौष्टिक पदार्थ आढळतात जे आपल्या आरोग्यासाठी आणि त्वचेसाठी खूप फायदेशीर असतात.
- हे त्वचेवरील डाग किंवा मुरुमांसारख्या समस्यांपासून मुक्त होण्यास खूप मदत करते.
- ते चेहऱ्यावर लावण्याने चेहऱ्यावर ताजगी व नवीन चमक येते. यामुळे चेहऱ्यावर कोणत्याही प्रकारचे डाग येऊ देत नाहीत.
- हे वजन कमी करण्यासाठी देखील वापरले जाऊ शकते.
- शिवाय संधिवात आणि मधुमेह सारख्या आजारांपासून मुक्त होण्यासाठीही याचा उपयोग होतो.
- मूळव्याधांमध्ये कोरफडांचा वापर करण्याचा तुम्ही फायदा घेऊ शकता. कोरफड जेल च्या लगदा 50 ग्रॅम 2 ग्राउंड ओचर मिक्स करावे. आता त्यातून केक बनवा. हे सूती झुडुपावर पसरवा आणि गुदद्वाराप्रमाणे लुटण्यासारखे पट्टी बांधा.
- हे मस्सा मध्ये जळत आणि वेदना आराम देते. यामुळे मस्सा संकुचित होतो आणि पुरला जातो. रक्तस्त्राव ब्लॉकला देखील हा उपयोग फायदेशीर आहे.
- आपण कोरफड च्या औषधी गुणधर्म डोळा रोग उपचार करू शकता. जर कोरफड व्हेल जेल डोळ्यांवर लावला तर डोळ्यांचा लालसरपणा संपतो. विषाणूमुळे होणा-या व्हायरल नेत्रश्लेष्मलामध्ये हे फायदेशीर आहे.

Alstonia scholaris

Botanical Name: *Alstonia scholaris* (L.) R.Br.

Common Name: Saptaparni, Devil's Tree, Marathi: सप्तपर्णी
Saptaparni

Plant Family: Apocynaceae

Plant Form: Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: Tall evergreen tree up to 18 m with bitter milky juice, glabrous except inflorescence.

Stem: Bark grey rough and yellowish from inside, branches whorled, young branches lenticellate, when the bark is injured a milky juice comes out.

Leaves: 4 - 7 in whorls, coriaceous, oblong - lanceolate, obtuse or bluntly acuminate, dark green above, pale and covered with whitish bloom beneath, base tapering, main nerves numerous, nearly horizontal, parallel, uniting in an intramarginal nerve.

Inflorescence: Capitulate cymes.

Flowers: Small, fragrant, greenish white, in umbellate, branched many - flowered, pubescent capitulate cyme, peduncles 2.5 - 5 cm long, pedicels very short, bracts oblong, pubescent. Calyx 0.3 cm, lobes oblong, obtuse, ciliate. Corolla tube 0.8 cm long, villous inside, mouth with ring of hairs, lobes cuneate oblong, rounded or sub-truncate at the apex, pubescent. Carpels pubescent.

Fruit: Follicles 30 - 60 cm long and 0.3 cm in diameter, cylindric, pendulous in clusters, become completely averted after dehiscence.

Seeds: 0.6 cm long, linear - oblong, flat, round with fringe of hairs at both ends.

Flowering and Fruiting time: December - March, May - July.

Significance:

- The tree is often planted as an avenue plant and as ornamental in gardens.
- The bark is used for treating asthma and heart ailments, fever and diarrhoea.
- The bark is used to make writing pens - 'dita'.
- The fruits are bitter in taste and are used as medicine against intestinal worms.

Information in Marathi

- सात पर्णदले म्हणजे सात संयुक्त पाने असलेला वृक्ष म्हणून या वृक्षाचे नाव सप्तपर्णी किंवा सातवीन. सरळ वाढणारे खोड, लवकर होणारी वाढ आणि फांद्यांची विशिष्ट ठेवण असलेले हे झाड सदाहरित म्हणजेच वर्षभर हिरवेगार राहणारे झाड म्हणून परिचित आहे. सदाहरित आणि आकर्षक ठेवण इत्यादींमुळे या वृक्षाची लागवड बाग-बगीचे, निवासी संकुल, कार्यालये, शाळा-महाविद्यालये, रस्त्याच्या दुतर्फा, इ. ठिकाणी मुद्दामहून केलेली आढळते.
- या वृक्षास ऑक्टोबर- नोव्हेंबर या महिन्यांत फुले येतात. शेंगा मार्च महिन्यापर्यंत परिपक्व होतात. फुले रातराणीसारखी सुवासिक असतात. आलेली फुले चटकन दिसत नाहीत, मात्र फुलांच्या सुगंधावरून ती आल्याचे कळते. सप्तपर्णीचे हे वैशिष्ट्य आहे. विशेषकरून संध्याकाळी. पानांच्या दातीमध्ये पानांच्या वर, उंच देठावर आलेल्या हिरवट पांढऱ्या, पंचकोनी फुलांचे गुच्छ शोधल्यावरच सापडतात.
- पावसाळा संपल्यावर शरद ऋतूत सप्तपर्णीला फुले येतात. फुलांचा बहार फार काळ टिकत नाही. फुले गळून पडल्यावर वीतभर लांब, बारीक चवळीसारख्या शेंगा जोडी-जोडीने व गुच्छांनी झाडावर लटकू लागतात. जुन्या मोठ्या सप्तपर्णीच्या झाडावर शेंगा लागडल्यावर ही झाडे जरा वेगळीच दिसतात. काही दिवसांनी या शेंगा वळून फुटतात व त्यातील पांढऱ्या धागे असलेल्या बिया वाऱ्यावर उडून जातात.
- हा वृक्ष दिसायला सुंदर असल्याने तो उद्याने, बागा, रस्त्याच्या दुतर्फा, दुभाजकांमध्ये आणि सरकारी कार्यालये, शाळा- महाविद्यालये यांच्या परिसरात लावतात. लाकडाचा उपयोगी पेपर निर्मितीसाठी, खोकी बनविण्यासाठी आणि पेन्सिल, आगकाड्या व पेटी, शाळेच्या पाट्या इत्यादी बनविण्यासाठी केला जातो.
- ह्या वृक्षाच्या खोडाची साल कडवट तुरट असते. खोडाची साल आणि पाने विविध रोग, व्याधी बऱ्या करण्यासाठी आयुर्वेद, युनानी, सिद्ध इत्यादी परंपरागत औषधी पद्धतीत वापर केला जातो. आयुर्वेदात पंचकर्म शुद्धीसाठी सप्तपर्णी खोडाची साल वापरली जाते. ही साल मलेरियातील तापासाठी उत्तम असते. मलेरिया या खोडाच्या सालीपासून बरा होत असल्याने या वृक्षास "इंडियन सिंकोना" असेही म्हणतात. खोडाची साल हगवण, जुलाब, मलेरियातील ताप, फीट, अस्थमा, कातडी विकार, सर्पदंश इत्यादी बरे करण्यासाठी केला जातो. खोडाची साल दातदुखी, सांधेदुखी, मधुमेह यांवर आणि विषाणू प्रतिबंधक (अँटी-वायरस) म्हणून वापरली जाते. खोडातून येणारा पांढरा चीक अल्सर बरा करण्यासाठी वापरला जातो.
- सप्तपर्णी झाडाच्या सालीच्या चूर्णाचा वापर एका भारतीय औषध कंपनी "भारवी फार्मास्यूटिकलस्" ने "सिंकोना कंपाउंड टॅबलेट" या आयुर्वेदिक उत्पादनामध्ये केलेला आढळतो.

Annona squamosa

Botanical Name : *Annona squamosa* L.

Common Name : Sitaphal, Custard Apple, Sharifa

Plant Family : Annonaceae

Plant Form : Tree

Occurrence (Areas) : Botanical garden

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small tree.

Leaves : Simple, alternate, exstipulate, oblanceolate, entire, obtuse.

Inflorescence : Axillary, 2 or more flowers arise in axil of leaf.

Flowers :

- Bracteate, complete, hermaphrodite, actinomorphic, trimerous, hypogynous.
- Calyx made up of 3 sepals, gamosepalous, valvate.
- Corolla made up of 3 petals, polypetalous, valvate, pale-yellow.
- Stamens numerous, arranged spirally over a conical receptacle, filaments short, anthers appendaged.
- Gynoecium polycarpellary, apocarpous, superior, spirally arranged, one ovule in each carpel, basal placentation, style short, stigma tapering and papillose.

Fruit : An etaerio of berries.

Seeds : Smooth and blackish.

Flowering and Fruiting Time : April-August

Significance :

- Fruit is edible.
- The bruished leaves are used for destroying worms bred in sores.

Information in Marathi

सीताफळ हे अत्यंत काटक, हलक्या व मुरमाड जमिनीत चांगल्या प्रकारे वाढणारे तसेच दुष्काळातही तग धरून राहणारे फळझाड आहे. महाराष्ट्रातील एकूण लागवडीयोग्य जमिनीपैकी जवळपास ७५ – ८० टक्के जमीन कोरडवाहू आहे, त्यामुळे अशा जमिनीत सीताफळाची लागवड करतात.

सीताफळाच्या फांद्या पसरट, परंतु अनियमित असून कोवळेपणी त्या लोश (लवदार) असतात पाने साधी, ५-१० सेंमी. लांब, पारदर्शक ठिपक्यांनी युक्त, आयत-कुंतसम (भाल्यासारखी), लहान देठाची, गर्द हिरवी व लोश असून जून पानावर फक्त खालच्या बाजूस लव असते. फुले एकाकी व पानासमोर, क्वचित २-४ एकत्र व हिरवट रंगाची असून मे – जुलैमध्ये येतात. फुलांची संरचना व इतर सामान्य शारीरिक लक्षणे ⇨ अॅनोनेसी (सीताफल) कुलात वर्णिल्याप्रमाणे असतात. पाकळ्या व त्याखालची दले बहुधा तीन-तीन आणि फळ (७.५ x १० सेंमी.), सर्व किंजदले शेवटी एकत्र जुळून गोलसर, मगजयुक्त, गोड व पिवळसर बनते. बिया सपुष्क (रेशाभेदित गर्भाबाहेरील अन्नांश असलेल्या), काळ्या, कठीण, गुळगुळीत व टोकदार असतात. फळावर साधारण गोलसर ' डोळे ' व खरबरीत साल असून पांढरा मगज असतो. लॅटिन नावातील गुणनामवाचक शब्द सालीला अनुलक्षून व इंग्रजी नावे मगजावरून दिली आहे.

आपल्या आजूबाजूला अनेक प्रकारची फळे आढळतात, त्यात सीताफळही प्रमुख आहे. सीताफळाच्या सेवनाने व्यक्तीच्या शारीरिक आरोग्यातील अनेक कमतरता काही प्रमाणात सुधारू शकतात, परंतु लेखात नमूद केलेल्या आरोग्यविषयक समस्यांवर हा एक अचूक उपचार नाही. होय, ते तुम्हाला आजारी पडण्यापासून नक्कीच वाचवू शकते. सीताफळ खाण्याच्या फायद्यांसोबतच त्याचे काही तोटेही आहेत. आम्ही सीताफळ खाण्याच्या फायद्यांसोबतच तुम्हाला सीताफळा खाण्याचे तोटेही सांगणार आहोत.

Araucaria columnaris

Botanical name: *Araucaria columnaris*

Family: *Araucariaceae*

Common name: Christmas Tree

[More Details](#)

Description of Plant:

- A narrowly conical tree to 60 m. tall. Trunk clear, then later with numerous short shoots.
- Bark gray, papery, exfoliating in thin strips. Branchlets cord-like, growing in one plane, 9-10 mm. in diameter.
- Juvenile leaves needle-like, imbricate, lanceolate, 4-7 mm. long by 2-3 mm. wide, apex incurved.
- Adult leaves scale-like imbricate, triangular, acuminate, obtuse, midrib faint, 5-7 mm. long by 3-5 mm. wide, apex incurved.
- Male cone oblong-cylindrical, 5-10 cm. long by 15-22 mm. wide; scales triangular, finely toothed, pollen sacs 10; microsporophylls cuspidate.

- Female cone 10-15 cm. long by 7-11 cm. wide, with short bracts to 7 mm. long.
- Seeds 3-3.5 cm. long, nut ovate, wings broadly rounded.
- Germination epigeal.

Importance:

- In gardens it can be placed isolated or in some scattered groups.
- Its wood is used in the construction of houses, to make furniture, drawers, packaging, veneers, plywood, containers and boards.
- The seeds of this pine can be eaten and have a large amount of carbohydrates.

Asparagus racemosus

Botanical Name : *Asparagus racemosus* Willd.

Common Name : Shatavari, शतमूली shatamuli, शतावरी shatavari

Plant Family : Asparagaceae

Plant Form : Climbers

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An extensive, spinous, much branched climber with fasciculated tuberous roots.

Leaves : Linear, with a stout conical spinous spur, straight or slightly curved cladodes very slender, spinous - pointed.

Inflorescence : Racemes

Flowers :

- White, fragrant in simple racemes, either one or two, bract small.
- Perianth segments 6, oblong-obtuse.

- Stamens 6, anthers subglobose.
- ovary superior, style short, stigma 3, spreading.

Fruit : Berry, globose, red coloured.

Flowering and Fruiting time : October - January

Significance :

- Planted in gardens as ornamental.
- The tuberous roots are used as a powerful tonic.
- Root is useful in the treatment of dysentery, convulsion.
- It is also given in impotency.

Information in Marathi

शतावरी हे आयुर्वेदातील वरदान आहे. शतावरी कल्पचा उपयोग अनेक ठिकाणी केलेला तुम्ही नक्कीच ऐकला असेल. औषधी वनस्पती माहिती व उपयोग जाणून घेताना शतावरीचा उपयोग जाणून घ्यायलाच हवा शतावरी हे बेलाच्या झाडाची मूळ असतात. बेलाच्या मूळांना एकावेळी खाली 100 हून अधिक मूळ येतात. साधारण 30 सेटीमीटर लांब अशीही मूळ असतात. फिकट चॉकलेट रंगाची ही मूळ सुकवली जातात आणि मग त्यांचा वापर केला जातो. शतावरी ही दोन प्रकारची असतात.

१. विरलकन्द शतावरी: शतावरीचा हा प्रकार मांसल, लुसलुशीत असा असतो. अशा प्रकाची शतावरील काढल्यानंतर त्यांचा गुच्छाच निघतो.

२. कुन्दपत्रा शतावरी: या प्रकारातील शतावरीला सफेद रंगाची फुले येतात. याला लागलेली फळ गोल आकाराची असतात.

शतावरीचे फायदे

- शतावरी स्त्रियांसाठी अत्यंत महत्वाची वनस्पती आहे. स्त्रियांना शक्तीवर्धक अशी ही वनस्पती आहे. त्याच्या सेवनामुळे प्रजनन क्षमतेवर चांगला प्रभाव पडतो.
- मासिक पाळी आणि मोनोपॉज या दोन्ही काळात आरोग्याची काळजी घेण्यास शतावरी कल्प मदत करते.
- स्तनपान करणाऱ्या मातांसाठी ही उत्तम वनस्पती आहे त्यामुळे बाळांना दूध मिळते.
- शतावरी कल्पमुळे त्वचा चिरतरुण राहण्यास मदत मिळते
- सतत पिंपल्स येत असतील तर त्या पिंपल्सवर शतावरी कल्पाची पेस्ट लावल्यामुळे त्यांचा त्रास कमी होतो. त्वचा अधिक तजेलदार आणि चमकदार होण्यास मदत मिळते.
- शतावरी पावडर केसांना लावल्यामुळे केस मजबूत होतात. आयुर्वेदिक उपायांनी केसांची काळजी उत्तम पद्धतीने घेता येते

Azadirachta indica

Botanical Name: *Azadirachta indica* A. Juss.

Common Name: Limbdo, Neem, Margosa, कडुलिंब

Plant Family: Meliaceae

Plant Form: Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: A tall tree.

Stem: The bark is dark greyish on the outside and reddish brown inside, and has numerous oblique furrows.

Leaves: Alternate, exstipulate, compound, imparipinnate; 7 - 15 shortly stalked pinnae are lanceolate, oblique, serrate, acuminate, uncostate reticulate.

Inflorescence: Axillary panicle

Flowers:

- Bracteate, actinomorphic, hermaphrodite, complete, hypogynous, scented, disciferous.
- Calyx made up of 5 sepals, gamosepalous, light green, valvate.
- Corolla made up of 5 petals, polypetalous, imbricate. An annular disc present between petals and stamens.
- Androecium made up of 10, or 8 - 12 monadelphous, filaments unite to form a staminal tube seated at the base of annular disc, anthers dithealous, introrse.
- Gynoecium tricarpeal, syncarpous, superior, trilobular, two ovules in each locule, axile placentation, style simple, stigma trifid.

Fruit: Drupe

Seed: Fruit one - seeded.

Flowering and Fruiting time: February - June, March - August

Significance:

- All parts are bitter and are used for various purpose.
- Twigs are used to brush teeth.
- The bark and leaves have medicinal properties.
- The neem oil is used in creams, hair lotions and soaps.
- The dried leaves are used to prevent insects and pests.

Information in Marathi

भारतात सर्वत्र आढळणारे कडू लिंबाचे झाड निंब व नीम या नावांनी ओळखले जाते. पुरातन काळापासून आयुर्वेद औषधांमध्ये याचा उपयोग होत आला आहे. मेलिएसी (म्हणजे निंब) कुलातील हा वृक्ष असून त्याचे शास्त्रीय नाव अँझॅडिराक्टा इंडिका असे आहे. द. भारत, कर्नाटक, श्रीलंका, मलेशिया व ब्रह्मदेश या प्रदेशांत म्यानमार हा वृक्ष आढळतो.

मध्यम आकाराच्या कडू लिंबाच्या वृक्षाची उंची सु. १५-२० मी. तर विस्तार २-३ मी. असतो. पाने हिरवीगार, एकाआड एक, संयुक्त व विषमदली असून फांद्यांच्या टोकास वाढतात. तसेच ती समोरासमोर, तळाशी तिरपी व भाल्यासारखी दातेरी असतात. फुले लहान व पिवळसर पांढरी असून मार्च ते मे मध्ये गुच्छाने येतात. फळे (लिंबोळ्या) हिरवी-पिवळी व १.५ सेंमी. लांब आठळीयुक्त असून उन्हाळ्याच्या मध्यावर येतात. बिया लंबवर्तुळाकार असून बीजपत्रे जाड आणि तेलकट असतात.

कडू लिंबाच्या झाडांचे अनेक उपयोग असून त्याचा प्रत्येक भाग उपयोगी आहे. डासांना तसेच कीटकांना पळवून लावण्यासाठी त्याच्या पानांचा उपयोग पूर्वीपासून होत आहे. खोडाची तसेच मुळाची साल कडवट असून रक्तस्राव थांबविण्यासाठी उपयुक्त आहे. खोडातून पाझरणारा डिंक औषधी असून त्वचारोगावर वापरतात. याच्या डिंकाचे लाडू बाळंतपणात देण्यात येतात.

पाने वातशामक व मूत्रल असून त्यांचा उपयोग श्वासनलिकांमधून स्रवणारा कफ कमी करण्यासाठी होतो. पानांचा काढा हिवतापावर उपयोगी असून यकृताचे कार्य सुलभतेने होण्यास मदत करतो. कडू लिंबाची पाने व खोड कुष्ठरोगावर औषध म्हणून वापरतात. पोटिस बांधणे, वाफेने शेकणे, मलम तयार करून वापरणे इत्यादींसाठीही पानांचा उपयोग करतात.

जखमा, त्वचेचे रोग, व्रण, आतड्यातील जंत, मधुमेह इत्यादींवर कडू लिंबाच्या काढ्यांचा उपयोग केला जातो. त्याच्या खोडाचा व लिंबोळ्यांचा वापर मूळव्याधीसाठी करतात. तसेच डहाळीचा वापर दात घासण्यासाठी पूर्वीपासून केला जात आहे. त्यापासून काढलेला रस दंतधावनाचा (टूथ पेस्टचा) एक घटक म्हणून वापरतात.

Bacopa monnieri

Botanical Name : *Bacopa monnieri* (L) Wettst.

Common Name : Brahmi, Jalnevari, ब्राह्मी brahmi

Plant Family : Scrophulariaceae

Plant Form : Herb

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small, succulent, creeping much branched herb, rooting at the nodes.

Leaves : 0.4 - 2.8 cm long, obovate - oblong or spatulate, lower surface dotted, opposite, decussate, sessile.

Inflorescence : Axillary solitary

Flowers :

- Bracteoles 2, linear, acute, 0.5 cm long.
- Calyx glabrous, unequal outermost sepal, ovate, acute; 2 innermost sepals narrow, lanceolate and acute.
- Corolla bilipped, bluish in colour, lobes subequal, glistening with shining dots when fresh.
- Stamens 4, didynamous, included, anthers bluish - purple, pollen white.
- Ovary 5 - celled, ovules many, style dilated at the tip, stigma bilobed.

Fruit : Ovoid, acute, 0.4 cm long, glabrous.

Seed : Many, oblong, striate.

Flowering and Fruiting time : January - May

Significance :

- Leaves mixed with black pepper is given in fever.
- An infusion of dried plant is given in rheumatism and in chronic indigestion.
- It is an effective drug in constipation and urinary diseases.
- It is a purgative.
- It cures poisonous stings.

Information in Marathi

नीरब्राह्मी: ही वनस्पती प्लाण्टेजिनेसी कुलातील असून तिचे शास्त्रीय नाव बॅकोपा मोनिएरा आहे. ती मूळची दक्षिण भारत, ऑस्ट्रेलिया, यूरोप, आफ्रिका, आशिया तसेच उत्तर आणि दक्षिण अमेरिका येथील आहे, असे मानतात. ती भारत, नेपाळ, श्रीलंका, चीन, पाकिस्तान, तैवान आणि व्हिएटनाम या देशांतील दलदलीच्या भागात वाढते.

नीरब्राह्मी ही सरपटत वाढणारी वर्षायू वनस्पती आहे. पाने साधी, अवृत, लहान, समोरासमोर, रसाळ असतात. फुले लहान व पांढरी असून फुलात ४ किंवा ५ पुंकेसर असतात. फळ बोंड प्रकारचे गोलसर व टोकदार असून त्यात अनेक बिया असतात.

नीरब्राह्मी वनस्पती मूत्रल आणि रेचक आहे. तिच्यापासून ब्रह्माइन हे अल्कलॉइड मिळते. ते सौम्य विषारी आहे. नीरब्राह्मीच्या पानांचा रस संधिवातावर लावतात.

चरकसंहिता, अथर्ववेद आणि सुश्रुतसंहितेत या नीरब्राह्मीचा उल्लेख ब्राह्मी असा केला गेला असल्यामुळे तिला देखील ब्राह्मी म्हटले जाते. प्राचीन काळात वेदांचा अभ्यास करणारे अभ्यासक स्मरणशक्ती वाढविण्यासाठी या वनस्पतीचा वापर करीत, असा उल्लेख आहे. तिच्या सेवनाने मेंदूचा रक्तप्रवाह वाढतो आणि कंपवाताच्या (पार्किन्सन) विकारांसारखे विकार टाळता येऊ शकतात, असे काही संशोधनांतून निदर्शनास आले आहे.

Bambusa vulgaris

Botanical Name : *Bambusa vulgaris* Schrad

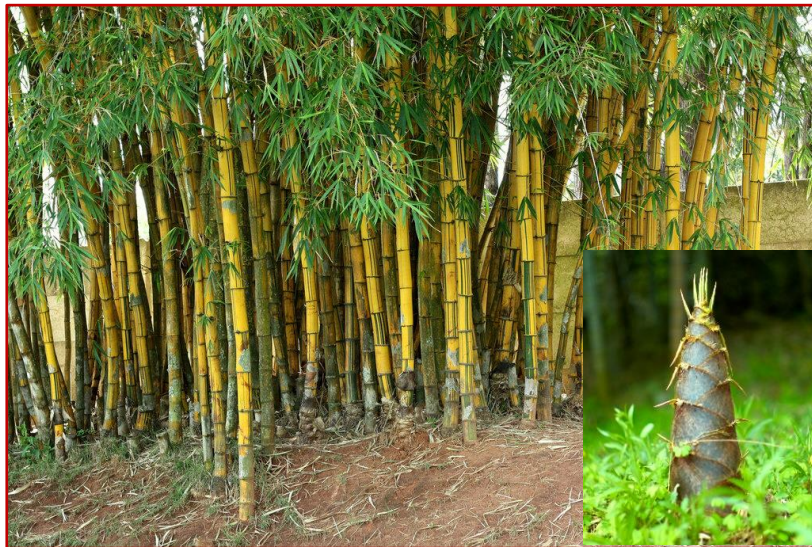
Common Name : Vans, Golden Bamboo

Plant Family : Poaceae (Gramineae)

Plant Form : Grasses

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A tall, handsome bamboo, unarmed grass.

Stem : Polished, bright green or yellow or mixture of two, striped.

Leaves : Linear-lanceolate, petiolate, leaflets 1-3.5 x 0.4-1.7 cm, elliptic-oblong or obovate-oblong, glaucous-green, pubescence 6-8 nerved, pointed with twisted tips, leaf sheaths striate, slightly hairy, ligule short, ciliate.

Inflorescence : Panicles

Flowers : Panicles large, leafy, spikelets in bracteate clusters of 3-10. Involucral glumes 1-2, ovate, acute, empty, floral glumes 6-10. Larger than 1, imperfect flower above, stamens 6, style long, hairy, stigmas 3, plumose.

Flowering and Fruiting Time : After rains

Significance :

- Split stems are made into mats and baskets.
- It is a typical bamboo for ornamental plantation in the world at present.

Information in Marathi

एक प्रकारचे गवत. गवताच्या पोएसी कुलातील ११५ प्रजातींमध्ये बांबूच्या १,४५० पेक्षा अधिक जाती आहेत. कांडे असलेले, गोल, बहुधा पोकळ, गुळगुळीत व काष्ठयुक्त खोड हे बांबूचे वैशिष्ट्य आहे. बांबूचा व्यास ३० सेंमी.पर्यंत वाढू शकतो, तर उंची काही सेंमी. ते ४० मी.पर्यंत वाढू शकते. बांबूचे उगमस्थान आशिया आहे, असे मानतात. जगातील उष्ण ते थंड तापमान असलेल्या प्रदेशांत त्याचा प्रसार झालेला दिसून येतो. भारतात बांबूच्या १० जाती आढळतात. भारताच्या पश्चिम व दक्षिण भागांत तो नैसर्गिकरीत्या वाढलेला आढळतो. गंगेचे खोरे, हिमालयाचा काही भाग व इतर प्रदेशांत त्याची पद्धतशीर लागवड होते. हिमालयात समुद्रसपाटीपासून ३,१०० मी. उंचीपर्यंत तो आढळतो. आफ्रिकेच्या उष्ण भागात बांबूच्या कमी जाती आढळतात, तर दक्षिण अमेरिकेमध्ये अँडीज पर्वतात हिमरेषेपर्यंत तो दिसून येतो. महाराष्ट्रात बांबूच्या *ऑक्सिटेनॅथेरा स्टॉक्साय* आणि *ऑक्सिटेनॅथेरा रिचेयी* या दोन जाती प्रामुख्याने आढळतात.

बांबू मनुष्याला अतिशय उपयुक्त असून त्याचे अनेक उपयोग आहेत. कठीण पाठीचे बांबू भक्कम व टिकाऊ असल्यामुळे ते बांधकामासाठी उपयोगी पडतात. मांडव व पराती बांधण्यासाठी बांबू वापरतात. टोमॅटोसारख्या वनस्पतींना आधार द्यावयाच्या काठ्या, मासेमारीसाठी लागणाऱ्या काठ्या तसेच कुंपण, लाठ्या, खुंटा इत्यादींसाठी लहान व बारीक बांबू वापरतात. बुरुडकामात बांबूचा मोठा वापर होत असून टोपल्या, करंड्या, हारे, सुपे, कणग्या, पंखे, चट्या, पडदे इ. वस्तू त्यापासून तयार करतात. पतंगाच्या कामट्या व फिरक्या अशा काही वस्तू त्यापासून बनवितात. जहाज बांधणीतही बांबू वापरतात; उदा., डोलकाठ्या, वल्ही, तराफे वगैरे. कठीण बांबूपासून सुऱ्या, तसेच इतर हत्यारे तयार करतात. त्यापासून स्वयंपाकघरातील काही साधने व फर्निचर तयार करतात. संपूर्ण घर, अंतर्गत सजावट, जमीन, छत, वासे, विभाजक पडदे, सजावटीचे सामान इत्यादींसाठी बांबू वापरतात. त्यापासून तक्ते, फळ्याही बनवितात. चपला, बूट, पेन, नळ्या, दारे, छत्र्यांचे दांडे, धनुष्यबाण, बैलगाड्या आणि कोंबड्यांचे व डुकरांचे पिंजरे तयार करण्यासाठी बांबू वापरतात. कागद तयार करण्यासाठी त्यांचा उपयोग मोठ्या प्रमाणावर होतो. बांबूची कोवळी पाने गायीगुरांना खाऊ घालतात, तर त्याचे कोवळे भाग शिजवून खातात. कोवळ्या बांबूचे लोणचे घालतात वा त्याची चटणी तयार करतात.

Beaucarnea recurvata

Botanical Name : *Beaucarnea recurvata* Lem

Synonyms : *Beaucarnea inermis* (S.Watson) Rose, *Beaucarnea tuberculata* Roezl

Common Name : Elephant's Foot Tree, Ponytail Palm

Plant Family : Asparagaceae

Plant Form : Succulents

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An evergreen, perennial with a remarkable expanded caudex, for the purpose of storing water inside.

Stem :

- Palm-like and swollen at the base.
- The swollen trunk is basically a water storage structure enabling these plants to survive long periods without any water.
- This water storing capacity makes these plants '**Succulents**'.

Leaves : Strap-shaped, recurved and leathery produced in tufts at the terminal end of the stem.

Flowers : Flowers are borne on a large branched inflorescence which bear thousands of minute pale yellow to cream colored flowers.

Seeds : Orange-reddish, covered in flattish, colored husks.

Significance :

- It is generally popular as an ornamental plant, often grown as a houseplant or outdoor plant in temperate climate gardens.
- It is one of the most popular plants in cultivation, for both pot culture and landscaping, throughout the world.
- It is best known for its response to sound waves, growing faster in loud populated areas.

Bougainvillea spectabilis

Botanical Name: *Bougainvillea spectabilis* Willd

Common Name: Bougainvel, Booganvel बूगनवेल

Plant Family: Nyctaginaceae

Plant Form: Climbers

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: An extensive climber having curved, woody thorns on the stem and branches which are also hairy.

Leaves: Ovate, obtuse, entire, wavy, hairy.

Inflorescence: Branched axillary or terminal panicles.

Flowers: Each flower head consists of 3 petaloid bracts arranged as an involucre and carrying the flower. Bracts purple or rosy purple, ovate, obtuse, cordate, membranous and reticulately veined. Each flower is adnate to the median nerve of the bract. Perianth tubular, yellow, hairy, 5-lobed, narrow mouth. Stamens 7-8, filaments connate at the base. Ovary 1-celled, 1-ovuled, style lateral.

Fruit: Achene with anthocarp.

Flowering and Fruiting Time: March - July

Significance: Cultivated in the gardens.

Information in Marathi

बुगनविलिया प्रजातीमधील वनस्पतींना सामान्यपणे बुगनविलिया किंवा बोगनवेल म्हणतात. या प्रजातीत ४-१८ जाती असाव्यात, असे मानतात. ही वनस्पती मूळची ब्राझील (दक्षिण अमेरिका) येथील असून जगात सर्वत्र शोभेसाठी वाढविली जाते. बुगनविलिया इतर झाडाझुडपांच्या आधाराने तसेच आधाराशिवाय वाढू शकते. फ्रेंच वनस्पतितज्ज्ञ फिलिप कॅमेरकॉन व अॅडमिरल लुई अँटोनी बुगनविले यांनी या वनस्पतीचे वर्गीकरण व नामकरण केले. त्यामुळे या वनस्पतीला बुगनविलिया हे नाव पडले आहे. पाऊस असलेल्या क्षेत्रात ती सदाहरित असते, तर शुष्क प्रदेशातील वातावरणात तिची पाने उन्हाळ्यात गळून पडतात. भारतात बुगनविलिया ग्लॅब्रा असे शास्त्रीय नाव असलेली जाती सर्वत्र आढळते. या जातीच्या फुलांची छंदे पातळ व कागदाप्रमाणे असल्यामुळे तिला 'पेपरफ्लॉवर' किंवा 'लेसर बुगनविलिया' असेही म्हणतात.

बुगनविलियाची वेल काष्ठीय व काटेरी असून ती १-१२ मी. उंच वाढू शकते. पाने साधी, एकांतरित, गोलाकार-लांबट, ४-१३ सेंमी. लांब व २-६ सेमी. रुंद असतात. पर्णदल गळून पडल्यानंतर पर्णवृंतापासून शूल म्हणजेच काटा तयार होतो. या शुलांची टोके काळी असून त्यांवर मेणचट थर असतो. चरणान्या जनावरांपासून संरक्षणासाठी त्यांचा उपयोग होतो. फुले लहान आणि पांढरी असतात. अशा तीन फुलांचा एक गुच्छ बनतो आणि तो ३-६ भडक रंगांच्या छदांनी वेढलेला असतो. या छदांचे रंग गुलाबी, रक्तवर्णी, जांभळा, लाल, पिवळा व नारिंगी असतात. त्यामुळे बुगनविलिया वेगवेगळ्या रंगांची दिसते. या वेलीला फुले वर्षभर येत असली, तरी मार्च-मे महिन्यांत मोठ्या प्रमाणात बहर येतो. फळ लहान, पंचखंडित, शुष्क व न तडकणारे असते.

Bryophyllum pinnatum

Botanical Name : *Bryophyllum pinnatum* (Lam.) Oken.

Synonyms : *Bryophyllum calycinum* Salisb., *Kalanchoe pinnata* (Lam.) Pers.

Common Name : Pan-Futi पानफुटी, Life-Plant

Plant Family : Crassulaceae

Plant Form : Succulents

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A succulent herb.

Stem : Obtusely 4-angled.

Leaves : Variable, decussate, the lower simple, the upper 3-5 or 7-foliolate, petiole long, united by a ridge round the stems. Leaflets ovate or elliptic, crenate.

Inflorescence : Terminal panicles.

Flowers :

- Flowers drooping with opposite stout branches.
- Calyx inflated, cylindric, 4-fid, teeth triangular, green striated red.
- Corolla reddish-purple, swollen at the base, constricted in the middle, with 4 triangular lobes above.
- Stamens 8, in 2 series, epipetalous, filaments green at the base, pinkish, below the anthers, hastate, black.

- Hypogynous scales 4, free or connate with the carpels.
- Carpels 4, narrowed into the long, green styles.
- Ovules many.

Fruits : Follicles 4, enclosed in the papery persistent calyx and corolla.

Seeds : Small, oblong-ellipsoid.

Flowering and Fruiting Time : January-February

Significance :

- Cultivated in the gardens.
- Leaves produce adventitious buds when placed in moist soil.
- The juice of the leaves is used in diarrhea, dysentery and applied on bruises for its antiseptic and astringent properties.

Information in Marathi

पानफुटी ही क्रॅसुलेसी कुलातील बहुवर्षायू वनस्पती असून तिचे शास्त्रीय नाव ब्रायोफायलम पिनेंटम आहे. ती कलांचो पिनेंटा या शास्त्रीय नावानेही ओळखली जाते. तसेच तिला कॅथेड्रल बेल्स, एअर प्लांट व कटकटक अशीही नावे आहेत. पानफुटी मूळची आफ्रिकेच्या उष्ण प्रदेशातील आहे. तिचे शाकीय पुनरुत्पादन सोप्या व सहज प्रकारे होत असल्यामुळे तिचा प्रसार जगात सर्वत्र झाला आहे. कमी पाणी असलेल्या जागी ती शोभेकरिता लावतात.

पानफुटी १-१.५ मी. उंच वाढते. खोड साधारण चौधारी, लालसर व पोकळ असते. तिला खूप पाने असतात. पाने साधी, ७-१० सेंमी. लांब व लंबवर्तुळाकार असून गडद हिरवी व मांसल असतात. पानांच्या कडांवर बेचक्यांत असलेल्या मुकुलांपासून नवीन पाने फुटतात, म्हणून या वनस्पतीला पानफुटी म्हणतात.

फुलोरा खोडाच्या टोकाला येत असून फुले घंटेप्रमाणे लोंबती असतात. ती लहान व फिकट गुलाबी असतात. पुटकफळ चार कप्प्यांचे असून त्यात अनेक, लहान व गुळगुळीत बिया असतात.

संधिवात, उच्च रक्तदाब आणि दाह यांसारख्या व्याधींवरील अनेक पारंपरिक औषधांमध्ये पानफुटी वनस्पती वापरतात. भारतात तिच्या पानांचा रस मूत्राशयाच्या विकारांवर देतात. अर्बुदाची वाढ रोखण्यासाठी तसेच कीटकनाशक म्हणूनही पानफुटीचा वापर होतो.

Butea monosperma

Botanical Name : *Butea monosperma* (Lam.) Taub.

Synonyms : *Erythrina monosperma* Lamk., *Butea frondosa* Koenig ex Roxb.

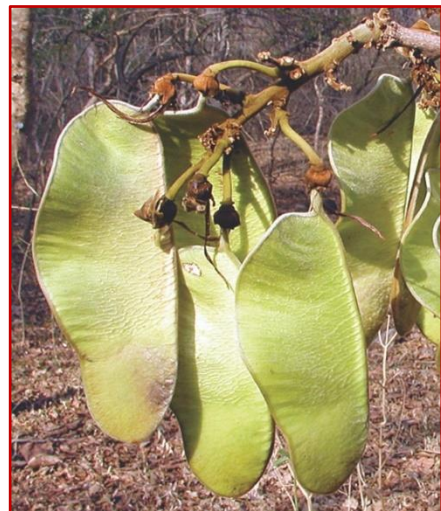
Common Name : Palash, Flame of the Forest, पळस palas

Plant Family : Papilionaceae

Plant Form : Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An erect deciduous tree with young parts hairy.

Bark : Light brown or greyish.

Leaves : Tri-foliolate, leaflets coriaceous, roundish-ovate, leathery in texture.

Flowers :

- In big racemes, orange-red, bracts and bracteoles small, calyx campanulate, silky hairy outside, velvety inside, petals equal, silky hairy, keel semicircular, beaked. Stamens 10, diadelphous.
- Ovary stalked, style incurved.

Fruit : Pods thin, downy bright 1-2 seeded.

Flowering and Fruiting Time : February-March

Significance :

- Used for road-side plantation.
- Leaves serve as plates for domestic purposes.
- Flowers yield a yellow dye and hence are also used in the festival of Holi.
- A gum exudates from the tree and is used in medicine as powerful astringent that is given in diarrhea and dysentery.
- Seeds are antihelminthic.

Information in Marathi

पळसाच्या खोडाचा घेर सु. १.५-१.८ मी. असतो, त्यावरची साल राखी, निळसर, करडी वा फिकट तपकिरी व धागेदार असून तिच्या लहानमोठ्या ढलप्या सोलून जातात. सालीवर पडलेल्या किंवा पाडलेल्या खाचांतून व भेगांतून लाल रस पाझरतो व सुकल्यावर त्याचा विशिष्ट गोंद बनतो. कोवळे भाग लवदार असतात. पाने संयुक्त, एकाआड एक, उपपर्णयुक्त, मोठी, त्रिदली आणि लांब देठाची असून दले मोठी, चिवट, कठीण, वरून काहीशी चकचकीत आणि खालून पांढरट लवदार असतात बाजूची दले तिरकस अंडाकृती, फार लहान देठाची व टोकाचे दल लांब देठाचे, गोलसर व टोकाशी गोलसर किंवा विशालकोनी असते. थंडीत पाने गळतात आणि नवी पालवी एप्रिलमध्ये किंवा एप्रिल अखेर येते. पळसाची फुले मोठी, नारिंगी लाल व बिनवासाची असून फांद्यांच्या टोकास किंवा पानांच्या बगलेत सु. १५ सेंमी. लांब मंजरीवर फेब्रुवारी-मार्चमध्ये येतात. पर्णहीन फांद्यांवर अनेक भडकरंगी फुलोऱ्यामुळे 'वनाग्नि किंवा वन ज्योत' या अर्थाचे वर दिलेले 'फ्लेम ऑफ द फॉरेस्ट' हे इंग्रजी नाव सार्थ वाटते. कळ्या अर्धचंद्राकृती असतात. फुलाची संरचना पतंगरूप असते केसरदले ९+१ शिंबा (शेंगा) लोंबत्या, लवदार व पिंगट असून जून-जुलैमध्ये येतात त्या न तडकणाऱ्या, सपाट व सपक्ष असतात. बी एकच, लंबगोल, चपटे, तपकिरी रंगाचे व शिंबेच्या खालच्या टोकास असते क्वचित दोन बिया आढळतात एका बीजावरून लॅटिन जातिवाचक संज्ञा (मोनोस्पर्म) दिली गेली आहे. इतर सामान्य शारीरिक लक्षणे लेग्युमिनोजी (शिंबावंत) कुलात (पॅपिलिऑनेटी उपकुलात) दिल्याप्रमाणे असतात.

पळसाच्या सालीच्या आतील भागापासून धागे काढतात व त्यांचा उपयोग वन्य जमाती दोराकरिता करतात, कागदनिर्मितीस व गलबतांच्या भेगा बुजविण्यास या धाग्यांचा उपयोग करतात. सुक्या फुलांपासून पिवळा रंग मिळतो, फुले उकळून किंवा थंड पाण्यात भिजत ठेवून रंग काढता येतो. तो साड्या रंगविण्यास वापरतात. तुरटी, चुना किंवा क्षार (अल्कली) मिसळून तो पक्का नारिंगी करतात. गुलाल व अबीर बनविण्यास तो उपयुक्त आहे. कातडी कमाविण्यास व रंगाकरिता वर उल्लेख केलेला डिक (बेंगॉल कीनो) वापरतात तो गर्द लाल असून स्वच्छ करून ठेवल्यावर पुढे ठिसूळ व अपारदर्शक होतो. त्यामध्ये भरपूर टॅनीन आणि श्लेष्मल (बुळबुळीत) द्रव्य असते. शुष्क प्रकारच्या ऊर्ध्वपातनाने (बाष्परूपाने मिळवून मग थंड करण्याच्या क्रियेने) त्यापासून 'पायरोकॅटेचीन' मिळते ते जुन्या (हट्टी) अतिसारावर पोटात देतात. पळसाच्या पानांच्या पत्रावळी व द्रोण जेवणाकरिता वापरण्याची जुनी पद्धत आहे. पाला गुरांना व हत्तींना खाऊ घालतात. बंगालमध्ये पळसाची पाने बिड्या बांधण्यास वापरतात. पळसाचे लाकूड करडे किंवा भुरे, नरम व हलके असून पाण्यात चांगले टिकते पण जमिनीवर फार टिकत नाही तथापि खोकी, खेळणी, फळ्या, बंदुकीच्या दारूचा कोळसा इत्यादींसाठी वापरतात.

Caesalpinia pulcherrima

Botanical Name : *Caesalpinia pulcherrima* (L) Sw.

Synonyms : *Poinciana pulcherrima* L.

Common Name : Galtoro, Peacock Flower, Shankhasur शंकासूर,
मोरशेंडा Morshenda, राजतुरा Rajtura,

Plant Family : [Caesalpinaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small unarmed shrub.

Bark : Greyish-brown and rough.

Leaves : Bipinnately compound, stipulate, leaflets 8-12 pairs.

Inflorescence : Big, erect racemes.

Flowers :

- Showy, red or yellow, complete, bisexual, pentamerous.
- Calyx petaloid, deeply cleft.
- Corolla petals unequal, clawed, yellow or red, imbricate.
- Stamens 10 free, filaments long, petaloid.
- Ovary flat, monocarpellary, ovules few, style filiform, stigma terminal.

Fruit : Pods oblong, flat.

Seeds : Obovate-oblong, smooth, glabrous.

Flowering and Fruiting Time : More or less throughout the year.

Significance :

- The plant is mainly grown in the gardens and road-side for its decorative appearance.
- The leaves are used medicinally and are given as tonic and stimulant.
- The roots are astringent and are given in cases of cholera.
- The flowers are also useful in the treatment of bronchitis and asthma.

Information in Marathi

संकेश्वर झुडपाची उंची सु. २-३ मी. व कधी थोडी अधिक असून याच्या फांद्यांवर तुरळकपणे नरम काटे असतात. याची पाने एका आड एक, संयुक्त व पिसासारखी, दोनदा विभागलेली, ४५सेमी. लांब असून त्यांवर दलांच्या ६-१२ जोड्या असतात, प्रत्येक दल सु. ७.५० सेमी. असून त्यावर ८-१२ दलकांच्या जोड्या असतात. फुलारे [मंजऱ्या → पुष्पबंध] बहुधा फांद्यांच्या टोकांस असून त्यांवर लांब देठाची लाल किंवा पिवळी फुले साधारणपणे वर्षभर येतात, ती मध्यम आकारमानाची असून संदले व प्रदले (पाकळ्या) रंगीत व प्रत्येकी पाच असतात, फुलातील एक संदल व एक प्रदल इतरांहून भिन्न असते. केसरदले (पुं-केसर) दहा, लांब, ठळक, सुटी व रंगीत लाल किंवा पिवळी असतात, किंजदल (स्त्री-केसर) एक असून फळ (शिंबा वा शेंग) ५-८ x १.८ सेमी., अरूंद, पातळ, पिंगट, सरळ, सपाट व टोकदार असते. तडकताना तिची दोन्ही शकले स्वतःभोवती पिळवटतात व त्यामुळे बिया निसटून काही अंतरावर फेकल्या जातात, त्या चपट्या, पिंगट व ५-१० असतात.

कुटलेल्या मुळांचा विषारी रस तान्ह्या मुलांना आचक्यांवर (सूक्ष्म प्रमाणात) देतात. फुले जंतविकार, ज्वर व जुनाट खोकल्यावर गुणकारी असतात. साल व पाने रेचक (पोट साफ करणारी) व आर्तवजनक (विटाळ साफ करणारी) आणि पौष्टिक, फुलांचा फांट (गरम पाणी ओतून काढलेला रस) श्वसनसंबंधित विकार व तापनाशक असतो. फुलांत गॅलिक अम्ल, रेझिने, बेंझॉइक अम्ल, टॅनीन व एक लाल रंगाचे द्रव्य असते फळांतही टॅनीन असते. संकेश्वराची फुले श्री शिवाला प्रिय असून हिंदूंनी हा लहान वृक्ष पवित्र मानला आहे. याच्या लाकडाचा कोळसा शाई तयार करण्यासाठी वापरीत असत.

Calliandra emarginata

Botanical Name : *Calliandra tergemina* var. *emarginata* (Willd.)
Barneby

Synonyms : *Calliandra emarginata* (Willd.) Benth.

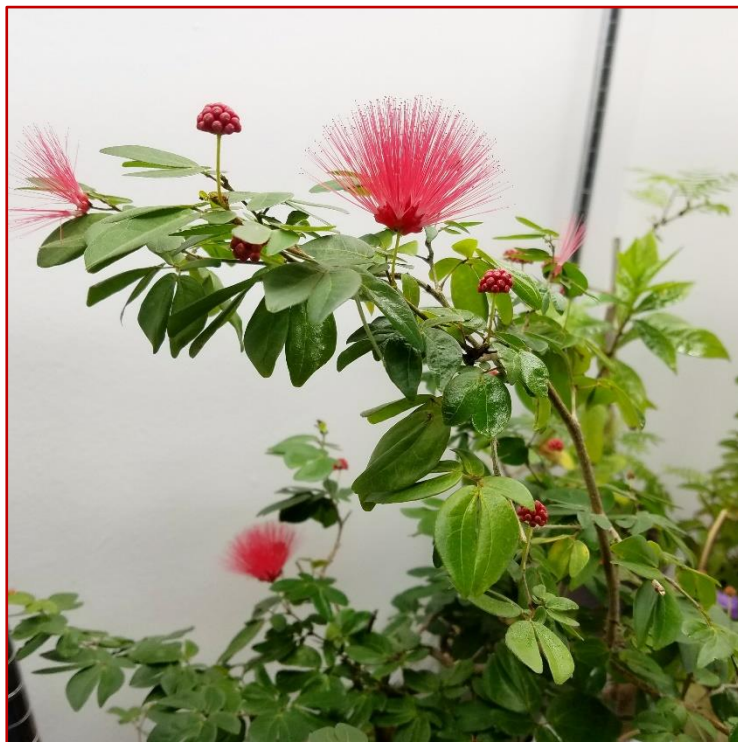
Common Name : Dwarf Powder Puff

Plant Family : [Mimosaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : Plant found in small shrub

Leaves : Kidney shaped leaflets appear in pairs.

Inflorescence : Globose or Head.

Flower :

- Flowers have numerous long slender stamens, which are red in colour.
- Due to that common name has been given "Power-puff".

Significance :

- An ornamental plant.
- Notes : *Calliandra emarginata* (Dwarf Powder Puff) is distinguished from the *Calliandra haematocephala* (PowderPuff) in having kidney shaped leaflets appearing in pairs and the dwarf size of the shrub.

Information in Marathi

Calliandra ही सुंदर पावडर पफ फुलांसाठी उगवलेली एक लोकप्रिय आणि आकर्षक बाग वनस्पती आहे. कॉमन पावडर पफ प्लांट पर्माकल्चर प्रणालीमध्ये उत्कृष्ट आहे. एक आकर्षक स्क्रीन प्लांट असण्याबरोबरच ते खूप उपयुक्त देखील आहे. ही एक शेंगा आहे, एक अग्रणी वनस्पती, चिरून टाका आणि आच्छादन टाका, तुमच्या कंपोस्टसाठी अतिरिक्त साहित्य आणि परमाकल्चर प्राण्यांसाठी चारा.

कॅलिआंद्रास हे मूळचे अमेरिका आणि भारतीय उपखंडातील आहेत. पाने हलकी हिरवी आणि फुले खोल लाल असतात. सदाहरित झुडूप. सर्व फुलांच्या झुडुपांपैकी सर्वात सुंदर. 2.5 सेमी पर्यंत उंच वाढते. फुले axillary clusters मध्ये दिसतात. या कॉलिअन्ड्राची वाढ इतरांपेक्षा खूप वेगळी आहे. देठ अधिक कडक असतात आणि फुले छतच्या वर असतात. लहान पानांचा आकार फुलांना छान दाखवतो.

Calotropis procera

Botanical Name : *Calotropis procera* (Willd.) Dry and.Ex W. Ait.

Synonyms : *Asclepias procera* Willd.

Common Name : Rubber Bush, apple of sodom, french cotton, rui

Plant Family : Asclepiadaceae

Plant Form : Shrub

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A large shrub, much branched, contains milky latex.

Stem : Herbaceous, lower portions woody, aerial, erect, branched, cylindrical, solid, lower portions smooth, upper portions covered with woolly hairs, pale green, contains milky latex.

Leaves : Cauline and ramal, acute, hairy, woolly, unicostate reticulate, hermaphrodite, pentamerous, hypogynous and cyclic.

Inflorescence : Polychasial cymes.

Flowers : Large, purplish, sometime white, not scented, bracteates, bracteolate, pedicellate, complete, actinomorphic, hermaphrodite, pentamerous, hypogynous and cyclic. Calyx made

up of 5 sepals, polysepalous, quincuncial. Corolla made up of 5 petals, gamopetalous, twisted, coloured. Stamens 5, united with the stigma to form gynostegium, each stamen is represented by two pollinia with their retinaculæ. The pollinia of the adjacent anthers are joined by their retinaculæ to corpusculum in a groove, to form a unit known as translator. A coronary outgrowth is present at the back of each stamen. Carpels 2 distinct, ovaries free but upper portion of style and stigma are fused, superior, placentation marginal, ovules many per locule, stigmatic head pentagonal.

Fruit : Etaerio of follicles.

Flowering and Fruiting Time : Throughout the year.

Significance :

- Fiber extracted from stem is made into cordage.
- Floss from seeds is used as stuffing material.
- Milky juice is used as an infanticide and abortifacient.
- The leaves are insecticidal and are also used in fomentation.

Information in Marathi

सु. २-३ मी. उंचीचे हे बहुवर्षीयू (अनेक वर्षे जगणारे) झुडूप महाराष्ट्रात सर्वत्र, पडीक पण रूक्ष जागी वाढलेले आढळते. शिवाय भारतातील उष्ण ठिकाणी व श्रीलंका, मलाया, द. चीन, आफ्रिका इ. प्रदेशांत सापडते. रूईच्या कॅलॉट्रोपिस या प्रजातीत सहा जाती असून भारतात त्यांपैकी फक्त तीन आढळतात. रूईची साल पिवळट पांढरी असून खोडावर साधी, समोरासमोर, जाड, १०-२०×९-१० सेंमी., फार लहान देठाची, तळाशी खोडास काहीशी वेढून राहणारी, हृदयाकृती व लंबगोल पाने असतात. सर्वच भागांवर मऊ, पांढरी लव असते. पानांच्या बगलेत चवरीसारखा फुलोरा [कुंठित चामरकल्प→पुष्पबंध] फेब्रुवारी ते जुलैमध्ये येतो व त्यावर फिकट जांभळट किंवा पांढरी, बिनवासाची फुले येतात पाकळ्या पसरट असतात नंतर सु. ९-१० सेंमी. लांब पेटिका (पेटी सारखी) फळे येतात त्यात पिंगट, ६×५ मिमी. चपटी, हलकी, शिखालू (नरम केसांचा झुबका असलेली), लंबगोल व विपुल बीजे असून ती फळ तडकल्यावर वाऱ्याने पसरविली जातात. फुलांची संरचना व वनस्पतीची इतर शारीरिक लक्षणे अँस्क्लेपीएडेसी अथवा रूई कुलात वर्णन केल्याप्रमाणे असतात.

मुळाची साल स्वेदकारी (घाम आणणारी), कफोत्सारी (कफ बाहेर काढणारी), वांतिकारक (ओकारी करणारी) असून रक्तामांश (रक्तमिश्रित आव) व हस्तपादरोग यांवर उपयुक्त असते. पानांचा उपयोग पाळीच्या तापावर होतो. फुलांचे चूर्ण सर्दी, कफ, दमा व अपचन इत्यादींवर देतात. ⇨चीक रेचक असून तो कातडी कमाविण्यास वापरतात. खोडाच्या सालीपासून धागे व लाकडापासून कोळसा मिळवितात. बियांवरील नरम, हलक्या, रेशमी व तलम केसांचा (रूईच्या कापसाचा) उपयोग उश्या व गाद्या भरण्यासाठी करतात.

Caryota urens

Botanical Name : *Caryota urens* L.

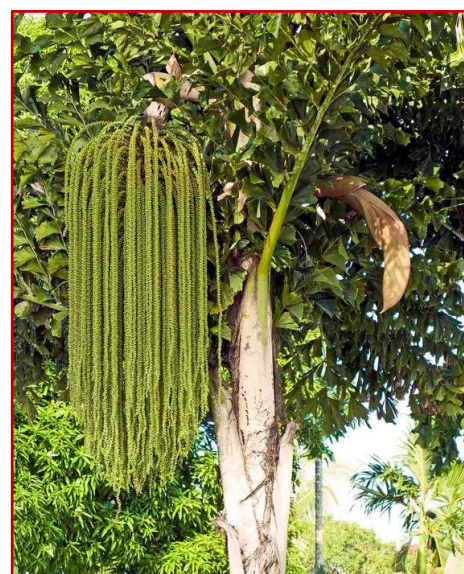
Common Name : Shivjata, Wine Palm, Fish-Tail Palm, भेरली माड,
अर्धी सुपरी

Plant Family : [Arecaceae \(Palmae\)](#)

Plant Form : Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A tall, handsome palm.

Leaves :

- Large, bipinnate, leaflets triangular, irregularly cut, wedge-shaped, obliquely truncate, apex, praemorse, the upper margin prolonged into a tail-like process.
- Leaf-sheaths smooth, fibrous-netted.

Inflorescence : Spadix

Flowers :

- Monoecious, fully developed spadix are very large several feet long, drooping and freely hanging round about the palm, making it a very conspicuous object, spathes 3 - 5, tubular, splitting on one side.
- Flowers very numerous, placed in threes, the central and the lowermost being female and develops late, the side flowers are male.
- Male flowers - sepals 3, roundish, cordate, imbricate, petals 3, coriaceous, concave, reddish, stamens about 40, filaments short, white.
- Female flowers - sepals 3, broader, petals 3, shorter, greenish, staminodes usually 3, placed opposite the sepals.

- Ovary superior, 3 - celled, ovule 1, stigma sessile.

Fruit : Drupe round, yellow.

Flowering and Fruiting Time : Throughout the year

Significance :

- The fibers are manufactured into ropes, brushes, brooms, baskets.
- From the pith a good variety of "sago" is obtained which is highly nutritious.
- Toddy is also obtained from this palm.
- Terminal bud is edible.

Information in Marathi

भेरली माड, अर्धी सुपरी हा ताड कुळातील एक वृक्ष आहे. तो जास्त पावसाच्या भागात (कोंकण, महाबळेश्वर) नैसर्गिकरीत्या आढळत असला तरी उद्यानात व सुशोभीकरणासाठी देखील लावला जातो. मोठ्या झाडापासून एका दिवसात १५ लिटर नीरा काढता येऊ शकते. नीरा आंबली की तिची माडी होते. माडी उकळून-आटवून गुळीसाखर करता येते.

भेरली माडाचे वृक्ष हे ३०-४० फूट उंच असते.त्याचे खोड एकेरी गोलाकार सरळसोट वाढणारे आणि बाहेरील बाजूला थोडे खडबडीत असते.याच्या संपूर्ण वाढलेल्या बुंध्याचा घेर ५-६ फूट एवढा असतो.पर्निकांचा माशांच्या शेपटीच्या तोकासारख्या असल्यामुळे याला इंग्रजी नाव'फिश टेल पाम'असे पडले आहे.याच्या फुलोऱ्यात नर व मादी अशी दोन्ही फुले असतात.परिपक्व झालेले फळ गोलाकार असून त्याला मांसल आवरण असते.त्याच्या आत दोन अर्धावर्तुळाच्या आकाराच्या दोन बिया असतात.या बियांना अर्धी सुपारी म्हणतात.अस म्हणतात कि अर्ध सुपार्या उगलून त्याचा लेप डोक्याला लावल्यास अर्धशीशीचा त्रास कमी होते.भेरली माडाची फळे कार्लींदर फार आवडीने खातो.परंतु माणसाने ती खाल्ल्यास तोंडाला खाज सुटते कारण त्यामध्ये कॅल्शियम ओक्झलेट नावाचे रासायनिक द्रव्य मोठ्या प्रमाणात असते.या झाडाचे कॅरिओटायुरेन्स हे नाव याच गुणधर्मावर आधारित आहे.कारण युरेन्स या शब्दाचा अर्थ 'खजरा'असा होते.साधारणतः ऑक्टोबर पासून ते में पर्यंत भेरली माडाला बहार येतो.पावसाळ्यापूर्वी याची फळे परिपक्व होतात.ही पिकलेली फळे केशरी निळसर रंगाची असतात.फुलोऱ्याच्या काळात फुलांचा आणि फळे पिकल्यावर फळांचा सदा-सदा म्हणण्यापेक्षा ढीगच या झाडाखाली पडलेला असतो.

या झाडाला फुलोरा येण्याची तऱ्हा अगली वेगळीच असते.हा वृक्ष प्रथम सरळ वाढत जातो.पण जेव्हा वयात येतो व फुलण्या फळण्या लायक होते तेव्हा त्याला सर्वात पहिला फुलोरा अगदी वरच्या टोकाच्या पानाच्या खाचेतून निघतो.फुलोरे क्रमशः पानाच्या खाचेतून निघतात.जेव्हा अगदी खालचा फुलोरा येतो तेव्हा तेथले पान आधीच पडून गेलेले असते व त्या पादुनोलेल्या पानाच्या फुलोऱ्याची मुखरी बाहेर पडलेली दिसते.

या वृक्षाचे आयुष्य हे पन्नास वर्षापर्यंत आहे.सर्वात खालचा फुलोरा बाहेर पडतानाच या वृक्षाच्या पानाच्या खाचेतून पक्षांच्या विष्टेतून रुजणारे वड पिंपळ इत्यादी वृक्षाचे रुजणारे अंकुर दिसू लागतात,तेव्हा या वृक्षाच्या जीवनाची सांगता झाली आहे अस समजण्यास हरकत नाही.

Cassia siamea

Botanical Name : *Senna siamea* (Lam.) H. S. Irwin & Barneby

Synonyms : *Cassia siamea* Lam.

Common Name : Kasheed, Kasood, Kassod कसोद

Plant Family : Caesalpiniaceae

Plant Form : Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small tree of quick growth, 2-20 m. high with spreading branches.

Leaves : Paripinnate, leaflets 6-14 pairs, oblong, emarginated, mucronate.

Inflorescence : Panicles of corymbose, racemes.

Flowers : Yellow in colour. Calyx divided, petals 5, subequal, stamens 10, 3 sterile.

Fruit : Pod flat, brown.

Flowering and Fruiting Time : August - May

Significance : Planted as a roadside tree.

Information in Marathi

सेन्ना सियामिया, ज्याला सियामीज कॅसिया, कॅसॉड ट्री आणि कॅसिया ट्री म्हणून देखील ओळखले जाते, हे कॅसॅलपिनिओइडेई या उपकुटुंबातील एक शेंगा आहे. हे मूळचे दक्षिण आणि आग्नेय आशियातील आहे, जरी त्याचे मूळ मूळ अज्ञात आहे.

हे एक मध्यम आकाराचे, सदाहरित वृक्ष आहे जे पिवळ्या फुलांसह 18 मीटर (60 फूट) पर्यंत वाढते. हे सहसा कोको, कॉफी आणि चहाच्या मळ्यात सावलीचे झाड म्हणून वापरले जाते. थायलंडमध्ये हा चैयफुम प्रांताचा प्रांतीय वृक्ष आहे आणि देशातील काही ठिकाणांना त्याची नावे देण्यात आली आहेत.

पाने बारीक, हिरवी-लालसर, रंगीत अक्ष आणि 6 ते 12 जोड्या पानांच्या लहान देठांवर, दोन्ही टोकांना गोलाकार असलेली, आकस्मिकपणे मिश्रित असतात.

या वनस्पतीमध्ये औषधी मूल्य आहे आणि त्यात बारकोल नावाचे संयुग आहे. पाने, कोमल शेंगा आणि बिया खाण्यायोग्य आहेत, परंतु ते आधी उकळलेले आणि पाणी टाकून दिले पाहिजे. ते बर्मीजमध्ये आणि थाई पाककृतीमध्ये देखील वापरले जातात जेथे सर्वात प्रसिद्ध तयारी म्हणजे काएंग खिलेक

बर्मी परंपरेनुसार, ताझौंगमोनच्या पौर्णिमेच्या दिवशी, बर्मी कुटुंबे सियामी कॅसियाच्या कळ्या निवडतात आणि मेझाली फु थोक नावाच्या सॅलडमध्ये किंवा सूपमध्ये तयार करतात.

इतर उपयोगांमध्ये चारा वनस्पती, आंतरपीक पद्धती, विंडब्रेक आणि निवारा पट्ट्यांचा समावेश होतो. हार्डवुड म्हणून, ते वाद्ये (उकुलेल्स आणि गिटार) आणि सजावटीच्या उत्पादनांवर सजावटीसाठी वापरले जाते. या क्षमतेमध्ये ते तितराचे लाकूड किंवा पोलोहला म्हणून ओळखले जाते, ज्याचे नाव तितराच्या पिसांच्या धान्याच्या समानतेसाठी आहे. हे काहीवेळा चिनी फर्निचरमध्ये (जिचीमू म्हणून ओळखले जाते) ऑर्मोसिया प्रजातीच्या लाकडासह अदलाबदल करण्यायोग्य वापरले जाते.

Catharanthus roseus

Botanical Name : *Catharanthus roseus* (L) G.Don.

Synonyms : *Vinca rosea* L.

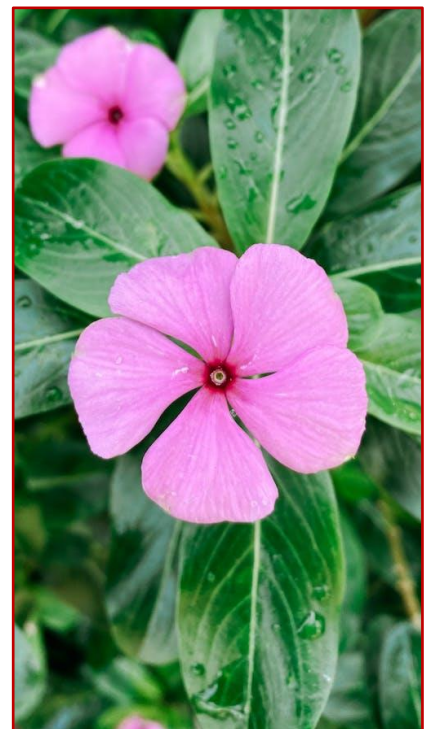
Common Name: Baramasi, Sadaphuli, Periwinkle, सदाफूली
Sadaphuli

Plant Family : [Apocynaceae](#)

Plant Form : [Herb](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An erect, everblooming, ornamental herb, with branched tap root system.

Stem : Erect, cylindrical, branched, solid, purple red with milky latex, pubescent.

Leaves : Simple, exstipulate, opposite decussate subsessile or petiolate, ovate or obovate, entire, mucronate, unicostate reticulate.

Inflorescence : Solitary axillary or dichasial cyme.

Flowers :

- Ebracteate, pedicellate, complete, actinomorphic, bisexual, hypogynous, pentamerous, cyclic, rosy-purple in colour.
- Calyx made up of 5 sepals, polysepalous, valvate.
- Corolla made up of 5 petals, gamopetalous, twisted, pink, violet or purple in colour, hypocrateriform, throat of corolla swollen in which are present the stamens.
- Androecium of 5 stamens, polyandrous, epipetalous, filament short, anthers sagittate, ditheous, dorsifixed, introrse.
- Gynoecium bicarpellary, syncarpous but sometimes apocarpous, superior, ovary free, ovules many, marginal placentation, style long, stigma modified and capitate.
- Two green hypogynous nectaries or nectariferous scales are present. Nectaries are anteroposterior to the ovary.

Fruit : Follicle

Flowering and Fruiting Time : Throughout the year.

Significance : It is generally found as a garden ornamental.

Information in Marathi

- सदाफुली या फुलांमध्ये पांढरा गुलाबी अशा दोन प्रकारची व रंगाची फुले असतात या झाडाची पाने हिरवेगार असून आकाराने लांबट गोल असतात. या फुलांची झाडे जास्त उंच नसून झोपा एवढीच वाढतात या झाडाच्या पाना-पानात फुल उमलतात व ही फुले नाजूक असून लवकर सुकतात. देवी-देवतांना किंवा पूजेमध्ये आपण या फुलांचा उपयोग सहसा करित असतोच. तसेच ताट देव्हारा सजवण्यासाठी हे आपण या फुलांचा उपयोग करतो. फुले दिसायला सुंदर व नाजूक असतात.
- सदाफुलीची फुले ही दिसायला लहान व पाकळ्या नाजूक असतात. तसेच या पाकळ्यांचा आकार गोल असूनही फुले झाडावर छान दिसतात. सदाफुली फुलांच्या चार-पाच पाकळ्या असून सदाफुली हे झाड बागेत किंवा रानात कुठेही उगवते.
- सदाफुलीची फुले व पाने मानवी जीवनात बहुउपयोगी आहे तिचा औषधी वनस्पती म्हणूनही उपयोग केला जातो. या झाडाची पाने व फुले ची रडून ते लवकरच मूळव्याधांवर लावल्यास आराम मिळतो. मात्र ते रात्री झोपेच्या आधी केले पाहिजे.
- आपल्याला मधमाशी चावली असेल तर आपण त्या पानांचा रस मधमाशांच्या स्टिंग वर लावला तर आपल्याला त्वरित आराम मिळतो.
- सदाहरित रोपाला पर्यावरणाचेही महत्त्व असते कारण सदाहरित पाने विघटनाच्या वेळी जमिनीत हानीकारक सूक्ष्मजंतू नष्ट करतात.
- प्रत्येकाला आपला चेहरा सुंदर दिसावा असे वाटते तर त्यासाठी सदाफुलीचा उपयोग चेहरा चांगला करण्यासाठी केला जातो तसेच चेहरा काळा होणे चेहऱ्यावर सुरकुत्या येणे, चेहऱ्यावर बारीक पुरण येणे यासारख्या समस्यांवर हा खूप सोपा मार्ग आहे.
- सदाफुली घेऊन त्याची बारीक पेस्ट बनवायची व नंतर त्यात थोडे दूध टाकून मिक्स करून घ्यावी व हे मिश्रण तयार झाल्यानंतर चेहरा स्वच्छ धुऊन आपल्या चेहऱ्यावर लावून घ्या. व नंतर ते वीस मिनिटांनी धुऊन घ्या ही क्रिया रोज केल्याने तुम्हाला सात दिवसात चेहऱ्यामध्ये फरक जाणवेल.

Cissus quadrangularis

Botanical Name : *Cissus quadrangularis* L.

Synonyms : *Vitis quadrangularis* (L.) Wall.ex Wight & Arn.

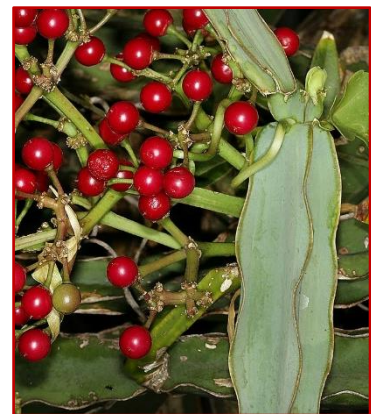
Common Name : Hadsankal, Devil's backbone, घणसवेल
ghanasvel, घोणसकांडें ghonuskande, कांडवेल kandavel, म्हसवेल
mhasvel

Plant Family : [Vitaceae](#)

Plant Form : [Succulents](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A large succulent.

Stem : Long, fleshy, deep green, glabrous, quadrangular, young branches sharply angular or winged, tendrils long, simple.

Leaves : Deciduous, ovate or reniform sometimes 3-7 lobed, denticulate, base rounded, stipules ovate.

Inflorescence : Umbellate cymes.

Flowers : Calyx cup-shaped. Petals 4, ovate-oblong, hooked at apex, disk 4-lobed. Stamens 4, anthers introrse. Ovary bilocular, cells 2-ovuled, style short.

Fruit : Berry red, globose, seed solitary.

Flowering and Fruiting Time : June - July

Significance :

- It is cultivated as hedge plant as well as in gardens.
- The young stems eaten in curries.
- The juice of the stem is used in scurvy.
- The pulp of the stems employed on broken and fractured bones and swellings.
- It is also useful in eye diseases and chronic ulcers.

Information in Marathi

कांडवेल प्रतानारोहीचा (तनाव्याच्या मदतीने चढणाऱ्या वनस्पतीचा) प्रसार भारतातील उष्ण व रुक्ष भागांत सर्वत्र आहे, शिवाय जावा, पू. आफ्रिका, मलाया व श्रीलंका येथेही ती आढळते. जुन्या खोडाला पाने नसतात. कोवळा भग चतुष्कोणी, सपक्ष, हिरवाचार, पेन्याजवळ संकुचित, मांसल व गुळगुळीत असतो. प्रतान पर्णसंमुख (पानाच्या समोर) जाउ व लांब असते. पाणी जाड, रुंदट, अंडाकृती किंवा वृक्काकृती (मूत्रपिंडाकृती), कधी तीन ते सात खंड सलेली, सूक्ष्मदंतुर व गुळगुळीत असतात.

फुले लहान चवरीसारख्या शाखित वल्लरीवर जुलैमध्ये येतात. फुलाची सामान्य संरचना व्हायटेसी कुलात वर्णिल्याप्रमाणे, मृदुफळ गोलसर, पिकल्यावर लाल व एकबीजी असते. पाने व कोवळे प्ररोह (कोंब) दीपक (भूक वाढविणारे) व आरोग्य पुनःस्थापक असून त्यांचे चूर्ण पचनाच्या तक्रारींवर देतात.

खोडाचा रस स्कर्हीनाशक (क जीवनसत्त्वाच्या कमतरतेमुळे निर्माण होणारा विकार नाहीसा करणारा) व अनियमित आर्तवावर (मासिक पाळीवर) गुणकारी आहे. अस्थिभंगावर रस पोटात देतात व बाहेरून लेप लावतात. दम्यावर त्याचे चाटण करून देतात. खोड आणि मुळांपासून वाख काढतात. कोवळे रसाळ खोड आमटीत घालतात. ही वेल मांडवावर चढवली असता अनेक लांबचलांब लोंबती मुळे फुटतात.

Cocos nucifera

Botanical Name : *Cocos nucifera* L.

Synonyms : *Cocos indica* Royle

Common Name : Nariyal, Coconut, Naral नारळ, Shriphal श्रीफळ

Plant Family : [Areaceae \(Palmae\)](#)

Plant Form : Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A handsome, tall palm.

Leaves : Leaves forming a crown on the top, very large, pinnate, leaflets many linear-lanceolate.

Inflorescence : Spadix

Flowers :

- Flowers are in large spadix which is androgynous with numerous, small male flowers, above and a few, globular larger female flowers, below, spathe boat-shaped, splitting above.
- Sepals 3, petals 3, valvate, stamens 6.
- Female flowers supported by broad bracteoles, sepals 3, petals 3, imbricate, ovary 3-celled but only one carpel develops into the fruit.

Fruits : Drupe fibrous, large, obovoid. Seed with white endosperm, brown testa and full of liquid endosperm- the coconut milk.

Flowering and Fruiting Time : All the year round.

Significance :

- One of the most important plants of great economic importance.
- Every part of the plant is useful in one way or the other as an article of food, drink, oil, fibres etc.

Information in Marathi

हा वृक्ष सु. २५ मी. पर्यंत उंच वाढतो खोड नितळ, राखी रंगाचे, पर्णकिण (पानांच्या तळाचे वण) असलेले व शाखाहीन असून त्याच्या टोकास मोठ्या, संयुक्त व पिसासारख्या २ – ६ मी. लांबीच्या सु. १० – १२ पानांचा झुबका असतो मोठ्या वाऱ्याने तो डुलत राहतो. दले अनेक, मोठी, ६० – ९० सेंमी. लांब, हिरवी, चकचकीत आणि तलवारीच्या पात्यासारखी पण चिवट असतात. दरवर्षी सु. १० – १२ पाने आणि तितकेच फुलारे (स्थूलकणिशे) येतात. प्रत्येक स्थूलकणिश १-२ मी. लांब असून त्यावर लहान, असंख्य एकलिंगी फुले येतात. पुं-पुष्पे संख्येने खूप असून त्यामानाने स्त्री पुष्पे बरीच कमी फुलांची संरचना व सामान्य शारीरिक लक्षणे *पामी* कुलात (ताल कुलात) वर्णिल्याप्रमाणे असतात, फुलोऱ्यावर पुं-पुष्पे वरील टोकाकडे व स्त्री-पुष्पे खाली असतात. प्रत्येक स्त्री-पुष्पाजवळ दोन पुं-पुष्पे असतात. पुं-पुष्पात परिदले लहान व केसरदले सहा असून वंध्य किंज बहुधा नसतो. स्त्री-पुष्पे मोठी, सच्छदक, परिदले मोठी व किंजदले तीन असतात. दोन्ही प्रकारची फुले भिन्न वेळी पक्व होत असल्यामुळे परपरागण घडून येते. अश्मगर्भी (आठळीयुक्त) फळ २० – ३० सेंमी. लांब, काहीसे त्रिकोनी, प्रथम हिरवट पिवळे पण नंतर पिंगट होते. ते टणक असून मध्यकवच तंतूयुक्त (सूत्रल) व अंतःकवच (करवंटी) कठीण असते. बी एकच व सपुष्क (गर्भाबाहेरील अन्नांश असलेली) असते. अंतःकवचासह बी हाच बाजारात मिळणारा नारळ होय. खोबरे व तेथे असलेले पाणी हा पुष्क व सर्व नारळ ही अष्टी (आठळी) होय. नारळावर असलेल्या तीन काळ्या ठिपक्यांमुळे तीन किंजदलांचा बोध होतो. यांपैकी एका नरम ठिपक्यातून (अंकुरद्वार) बी रुजतेवेळी अंकूर बाहेर पडतो.

हिंदूंच्या धार्मिक विधींमध्ये नारळाला फार महत्त्व आहे. पूजेसाठी पाण्याने भरलेला कलश ठेवून त्यावर बाजूनी आंब्याची पाने लावून मधोमध नारळ उभा ठेवतात. शुभकार्यात पाहुणे मंडळींना नारळ देण्याची पद्धत आहे. तसेच इमारतीच्या पायाभरणीप्रसंगी आणि देवदेवतांसमोर नारळ फोडतात व खोबरे प्रसाद म्हणून वाटतात.

जगातील तेलोत्पादक पिकांमध्ये नारळाचा क्रमांक पहिला आहे.

Codiaeum variegatum

Botanical Name: *Codiaeum variegatum* (L.) Rumph. ex A.Juss.

Common Name: Croton

Plant Family: Euphorbiaceae

Plant Form: Herb

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: Evergreen herb with wide variety of size, shape and colour of leaves.

Leaves: Simple, alternate, broad, narrowly lanceolate, linear, narrow-linear, lobed or constricted in the middle; margins entire, crisped or specially twisted or with appendages. There is a range of colour from green to yellow through orange, shades of red to almost black, striped, spotted or blotched in different colours.

Inflorescence: Axillary racemes.

Flowers: Tiny inconspicuous star-shaped yellow flowers that hang down.

Flowering and Fruiting Time: After monsoon.

Significance: A popular foliage plant grown in pot and ground.

Information in Marathi

याला चमत्कारिक झुडूप देखील म्हणतात, 300 पेक्षा जास्त जातींनी बनलेली एक वनस्पती प्रजाती आहे जी बहुतेक सजावटीसाठी घरातील वनस्पती म्हणून वापरली जाते. तथापि, यापैकी काही जाती अतिसार, पोटदुखी, बाह्य जखमा, आतड्यांतील कृमी आणि अल्सर यांच्या उपचारांसाठी स्थानिक लोक वापरतात.

पाने गर्भपात करणारी, अँटीअमीबिक, अँटीबैक्टीरियल, कॅन्सर, अँटीफंगल, अँटीऑक्सिडेंट, एमेनागॉग, शुद्धीकरण आणि शामक आहेत. ठेचलेल्या पानांचा एक डेकोक्शन अतिसाराच्या उपचारात वापरला जातो. तीन पाने चघळणे आणि नंतर रस गिळणे हे मासिक पाळीला चालना देण्यासाठी, गर्भपात करण्यासाठी किंवा प्रसूती सुलभ करण्यासाठी वापरले जाते. लीफसॅप प्यायला जातो आणि सर्पदंशावर उपचार करण्यासाठी देखील वरवर लावला जातो. पानांचा रस, नारळाच्या दुधासह एकत्रितपणे, सिफिलिटिक जखमांवर उपचार करण्यासाठी वापरला जातो. कोवळी पाने, पांडनस मॅक्रोइसेरेटिया, नारळाचे दूध आणि अरेका कॅटेचूच्या मूळ रसासह एकत्रितपणे, गोनोरियाच्या उपचारात वापरतात.

उकडलेल्या पानांचा हिरवा द्रव ताप कमी करण्यासाठी धुण्यासाठी वापरला जातो. पानांचा किंवा सालाचा रस फोड आणि बुरशीजन्य संसर्गावर उपचार करण्यासाठी वापरला जातो

Coleus amboinicus

Botanical Name : *Coleus amboinicus* Lour.

Synonyms : *Plectranthus amboinicus* (Lour.) Spreng

Common Name : Cuban Oregano, Indian Borage, Indian Mint, Mexican Mint, पत्थरचूर Pathurchur

Plant Family : [Lamiaceae \(Labiatae\)](#)

Plant Form : [Succulents](#)

More Details

Morphology of Plant :

Habit : A sprawling, perennial and succulent herb with short hairs and fleshy stems.

Leaves : Petiolate, simple, densely velvety, fleshy, ovate to roundish, margins toothed.

Inflorescence : Spikes

Flowers :

- Pedicellate, sepals bell shaped.
- Corolla in different shades from pale blue to maroon to pink, bilipped.
- Stamens fused to form a tube.

Flowering and Fruiting Time : Not known.

Significance :

- The leaves are strongly flavoured and make an excellent addition to stuffings for meat and poultry.
- The leaves have also had many traditional medicinal uses, especially for the treatment of coughs, sore throats and nasal congestion, but also for a range of other problems such as infections, rheumatism and flatulence.
- It is also found to be cultivated in home-gardens.

Information in Marathi

क्यूबन ओरेगॅनो या आकर्षक औषधी वनस्पतीची पाने आल्हाददायक सुगंधी असतात, त्यात फिकट जांभळ्या रंगाची फुले असतात जी दाट भोवऱ्यात उमलतात. चुकीच्या स्टेक सँडविचची चव वाढवण्याव्यतिरिक्त, क्यूबन ओरेगॅनो हे स्ट्रॉबेरी, स्ट्रॉ आणि सूपमध्ये एक उत्कृष्ट जोड आहे. वेनिसन, तितर आणि कोकरू यांसारख्या मजबूत-स्वादाच्या मांसाबरोबर हे चांगले जाते. पाने वाफवून भाजी म्हणून दिली जाऊ शकतात, जी आग्नेय आशियामध्ये लोकप्रिय आहे.

घसा खवखवणे, सर्दी, खोकला, नाक बंद होणे, संक्रमण, संधिवात आणि अगदी पोट फुगणे यावर उपचार करण्यासाठी क्यूबन ओरेगॅनोची पाने पारंपारिक औषधांमध्ये वापरली जातात.

घरच्या माळीला आढळेल की क्यूबन ओरेगॅनो ही एक सहज वाढणारी वनस्पती आहे जी भांडी आणि कंटेनरमध्ये चांगली कार्य करते. पाने कोलियससारखे दिसतात आणि ते त्याच प्रकारे वापरले जाऊ शकतात. ही एक अत्यंत कठोर आणि निश्चित औषधी वनस्पती आहे जी सूर्य आणि दुष्काळ सहन करते. तथापि, हे दंव कोमल आहे, म्हणून जर तुम्ही ते घराबाहेर वाढवले तर, जर तुम्ही ते घरामध्ये आणले नाही तर ते शरद ऋतूत मरेल.

क्यूबन ओरेगॅनोचा वापर श्वसनविषयक समस्या जसे की ब्रॉन्कायटिस, ऍलर्जी, दमा, सर्दी आणि खोकला यासाठी केला जातो. या वनस्पतीचा उपयोग मलेरियाचा ताप, आकुंचन आणि अपस्मारावर उपचार करण्यासाठी देखील केला जातो. पाचन तंत्रासाठी, ते अपचन आणि पोटात पेटके हाताळते. जेव्हा संधिवात, डोकेदुखी आणि निद्रानाश असतो तेव्हा देखील याचा वापर केला जातो. इंडोनेशियामध्ये, दूध उत्पादन सुधारण्यासाठी ते नर्सिंग मातांना दिले जाते. खोकला आणि घसा खवखवण्यासाठी ते सिरपमध्ये मिसळले जाते. तसेच इंडोनेशिया तसेच भारतात, आयुर्वेदाच्या अभ्यासात, ते दाहक-विरोधी आणि ताप कमी करण्यासाठी क्यूबन ओरेगॅनो निवडतात.

क्यूबन ओरेगॅनो मांजरी, कुत्रे आणि घोडे यांना हानीकारक असू शकते कारण ते प्लेक्टॅन्थस आहे. ओरेगॅनो तेल पिण्याची शिफारस केलेली नाही. विशेषतः जर गर्भवती असेल.

Coleus blumei

Botanical Name : *Coleus blumei* Benth.

Synonyms : *Plectranthus scutellarioides* (L.) R. Br. Syn.

Common Name : Coleus

Plant Family : [Lamiaceae \(Labiatae\)](#)

Plant Form : [Herb](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A soft perennial herb.

Leaves :

- Ovate, narrowed or broad at base, sharply or nearly regularly toothed, beautifully coloured and variegated.
- The variegations with different colours like yellow, orange, brown, purple, red, pink, green etc. may be in the form of blotches, stripes and spots or in a regular pattern.
- There is marked variations in leaf size and colour among these plants.

Inflorescence : Long Spikes.

Flowers : Purplish-blue with bilipped corolla.

Flowering and Fruiting Time : Not known.

Significance : Grown as an ornamental plant.

Information in Marathi

ही एक सुगंधी, सदाहरित बारमाही वनस्पती आहे ज्यामध्ये ताठ ते चढत्या काड्या असतात जे पायथ्याजवळ कमी-अधिक प्रमाणात वृक्षाच्छादित होऊ शकतात; ते 50 - 150 सेमी उंच वाढू शकते. ते मूळ कंद तयार करत नाही.

अन्न आणि औषध म्हणून स्थानिक वापरासाठी वनस्पती कधीकधी जंगलातून कापली जाते. हे बर्याचदा बागांमध्ये शोभेच्या रूपात आणि थंड हवामानात भांडे वनस्पती म्हणून घेतले जाते; लागवडीच्या प्रकारांची एक विस्तृत श्रेणी आहे, विशेषतः त्यांच्या विविधरंगी पानांच्या विस्तृत श्रेणीसाठी मूल्यवान आहे.

डिस्पेप्सिया, ऑप्याल्मिया, डोकेदुखी, जखम इत्यादी उपचारांमध्ये वनस्पती (भाग निर्दिष्ट नाही) वापरला जातो. हे गर्भपात करणारे देखील मानले जाते आणि आतड्यांतील कृमींसाठी तिरस्करणीय म्हणून वापरले जाते.

तिसार आणि पोटशूळ वर उपचार करण्यासाठी मुळे अंतर्गत वापरली जातात. पाने कृमिनाशक, पाचक, एमेनॅगॉग आणि शामक असतात. त्यांचा उपयोग लघवीच्या तक्रारी, अपचन आणि यकृतातील रक्तसंचय यावर उपचार करण्यासाठी केला जातो.

जांभळ्या-काळ्या जंगली प्रजातींची पाने आणि कोवळी कोंब एका कपमध्ये पिळून काढले जातात, त्यात चिमूटभर मीठ टाकले जाते आणि हे मिश्रण गर्भपात करण्यासाठी आणि जन्मानंतरचा जन्म काढून टाकण्यासाठी घेतले जाते.

बाहेरून लागू केलेले, ते सूज, चेचक आणि नेत्ररोगावर उपचार करण्यासाठी वापरले जातात. ताज्या पानांचा वापर जखमांवर आणि जखमांवर आणि डोकेदुखीवर उपचार करण्यासाठी पोल्टिस म्हणून केला जातो. कोवळ्या पानांना भाजलेले आणि पिळून काढले जाते, गरम असताना ताज्या कापांवर आणि फोडांवर.

डोळ्याला दुखापत झाल्यास वनस्पतीचा रस डोळ्यात पिळला जातो आणि सूजांवर देखील चोळला जातो. नवीन, मऊ पानांपासून पिळून काढलेला रस कुष्ठरोगासह फोडांवर लावला जातो.

Colocasia esculenta

Botanical Name : *Colocasia esculenta* (L.) Schott

Synonyms : *Arum esculentum* L., *Colocasia antiquorum* Schott.

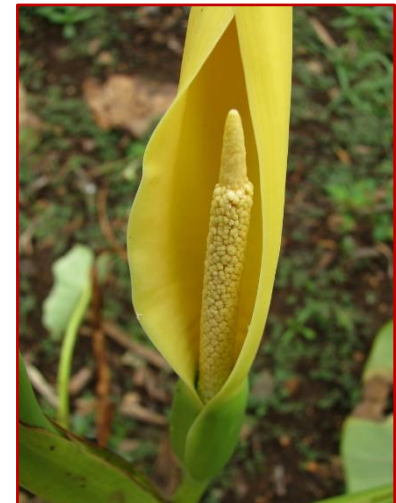
Common Name : Green Taro, Arvi, Elephant's Ear, Aru अळू

Plant Family : [Araceae](#)

Plant Form : [Herb](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small perennial herb, with tuberous globose corm.

Leaves : Radical, larger, peltate, Dark green or pale-greenish-yellow, glabrous, cordate or sagittate with a large basal stem, petioles stout, sheathing.

Inflorescence : Spadix

Flowers :

- Spathes 25-40 cm long, pale-yellow or creamy-yellow, glabrous.
- Spadix shorter than spathes.
- Male flowers above, neuters in the middle, females below, spathe boat-shaped, caudate-acuminate, erect; pale yellow, wide open, spadix with a long appendage.
- Male anthers closely packed, stamens 3-8, ovaries 1-celled, ovules many on 5 parietal placenta, stigmas sessile.

Fruit : Berries several, small, reddish-yellow or orange, angular.

Flowering and fruiting Time : August - October

Significance : It is extensively cultivated everywhere for its edible corms, leaves and fruits.

Information in Marathi

अळू हे झुडूप अरैसी कुलातील वनस्पती असून तिचे शास्त्रीय नाव *कोलोकेशिया अँटिकोरम* आहे. ही वनस्पती मूळची आग्नेय आशियातील असून नंतर पॅसिफिक महासागरी बेटांवरही तिचा प्रसार झाला. हे झुडूप बहुवर्षायु कंदाभ असून जमिनीखाली व जमिनीलगत त्याचे स्टार्चयुक्त कंद वाढतात. मधला कंद आकाराने मोठा असून त्याभोवती लहान व वेगवेगळ्या आकाराचे कंद वेढलेले असतात. उष्ण प्रदेशात कंदातील पिठुळ गराकरिता (स्टार्चकरिता) या वनस्पतीची लागवड सर्वत्र केली जाते. अळूच्या कंदाला 'आर्वी' म्हणतात.

अळूच्या मधल्या कंदापासून मोठी, सु. २०-१५० सें.मी. लांबीची, छत्रासारखी, अंडाकृती व तळाशी त्रिकोणी खाच असलेली पाने येतात. देठ भक्कम, सु.१ मी. लांब व तळाला खोबणीसारखा असतो. फुलोरा कणिश प्रकारचा असून कणिशाच्या दांड्यावर सर्वांत खाली मादी-फुले, मध्यभागी वंध्य-फुले तर त्यावरच्या भागात नर-फुले असतात. फुलात ३-५ पुंकेसर असतात; जायांगात एक कप्पा असून त्यात पाच बीजाणू असतात. मृदुफळे लहान असतात. वनस्पतीचे 'काळे' अळू आणि 'पांढरे' अळू असे दोन प्रकार पिकवितात. देठ व पानांच्या शिरा जांभळट असलेल्या जातीला 'काळे' अळू ; तर हेच भाग हिरवे असलेल्या जातीला 'पांढरे' अळू म्हणतात.

अळूच्या कंदात प्रामुख्याने कर्बोदके २१%, प्रथिने ३% तसेच कॅल्शियम व लोह असते. पानात व देठात अ, ब, क इत्यादी. जीवनसत्त्वे, कॅरोटीन, कॅल्शियम व लोह असते. कंदाचा रस रेचक असतो. पानात कॅल्शियम ऑक्झलेटचे स्फटिक असतात. हे स्फटिक सुईसारखे टोकदार असतात. भाजी खाताना हे स्फटिक घशाला घासले गेल्यास घसा खवखवतो.

अळूच्या वाढीसाठी पाणी फार लागते. सांडपाण्यावर अळू चांगली पोसते. भारतात अळूच्या पानांचा व देठांचा उपयोग लज्जतदार अन्नपदार्थांसाठी करतात. अळूपासून कर्नाटकाच्या दक्षिण तसेच उडुपी भागात पात्रोडे, केरळात चेंबिला करी आणि गुजरातमध्ये पात्रा असे पदार्थ बनविले जातात. महाराष्ट्रात अळूवडी व अळूचे फतफते हे प्रकार प्रसिद्ध आहेत.

Combretum indicum

Botanical Name : *Combretum indicum* (L.) DeFilipps

Synonyms : *Quisqualis indica* L.

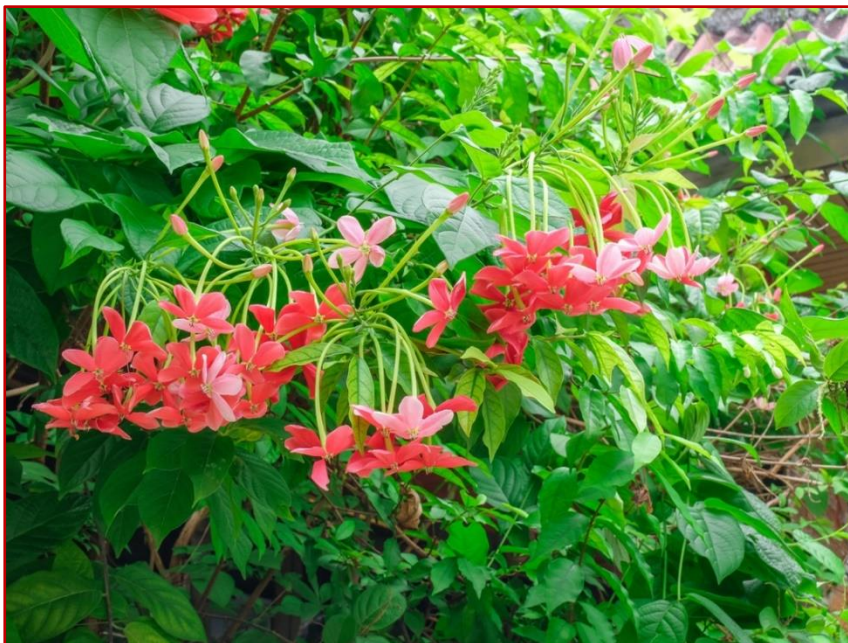
Common Name : Madhumalti, Rangoon Vel, Rangoon Creeper, मधु मालती Madhu Malati

Plant Family : Combretaceae

Plant Form : Climbers

[More Details](#)

Morphology of Plant Plant :

Habit : A scandant, deciduous climbing shrub, climbs by means of hard, hook-like petioles of fallen leaves.

Leaves : Elliptic, acuminate, upper opposite, lower alternate, entire, base subcordate.

Inflorescence : Drooping spikes.

Flowers :

- White at first, changing into orange, pink and red, bracts ovate.
- Calyx-tube green and slender about 3 in. long, above the ovary, teeth 5, deciduous.
- Petals 5, white changing to pink-red, ovate-oblong, alternating with calyx-teeth, episealous.
- Stamens 10, episealous.
- Ovary ovate-oblong, ovules 4, style filiform, exerted.

Flowering and Fruiting Time : March - August

Significance :

- Common in the gardens.
- It is one of the most profuse of bloomers and grows very quickly and luxuriantly.
- Decoctions of the root, seed or fruit can be used as antihelmintic to expel parasitic worms or for alleviating diarrhea.
- Fruit decoction can also be used for gargling.
- The fruits are also used to combat nephritis.
- Leaves can be used to relieve pain caused by fever.
- The roots are used to treat rheumatism.
- Flowers are used to relieve headache.

Information in Marathi

मधुमालती ही भारतीय वंशाची एक सदाहरित वेलवर्गीय वनस्पती. *Combretum indicum* (कॉम्ब्रेटम इंडिकम) हे तिचे शास्त्रीय नाव. इंग्रजीत हिला Rangoon creeper असे म्हणतात. व्यवस्थित आधार मिळाला तर हिची लांबी साधारण सत्तर फुटापर्यंत जाऊ शकते.

बंगल्याच्या प्रवेशद्वारावर किंवा मंदिर, शाळा यांच्या प्रवेशद्वारावर गोलाकार कमानीवर मधुमालतीची वेल सोडलेली दिसते. या फुलांचा मंद गंध सहज थकवा दूर पळवतो. याची सुंदर सफेद, फिकट गुलाबी आणि गडद गुलाबी रंगाची फुले सुंदर दिसतात.

मधुमालतीची पाने गर्द हिरवी, गोलाकार असून टोकाला महिरपी कंसाप्रमाणे टोकदार असते. मधुमालती ही २१ गणेशपत्रींमधील एक वनस्पती असून, भाद्रपदातील श्री पार्थिव महागणपती प्राणप्रतिष्ठापनेच्या पूजेतील पत्रीपूजनात या वनस्पतीची पाने गणपतीबाप्पाला वाहिली जातात. ही पाने हगवणीवरही औषधी आहेत.

फुले एकदा उमलली की साधारण २ ते ३ दिवस राहतात. मधुमालतीला वर्षभर फुले येत असली तरी उन्हाळ्यात हिला विशेष बहर येतो. फुले साधारण रात्रीच उमलतात. एकाच गुच्छात सफेद, फिकट गुलाबी आणि गडद गुलाबी या तिन्ही रंगाची फुले एकत्र पाहताना निसर्गाच्या अद्भुत कलाकारीची महती पडते.

फुले गळून पडली की साधारण हिरड्याच्या आकाराची फळे येतात. वातावरणाचा परिणाम किंवा आणखी काही कारण असेल, पण आपल्याकडे हिला फलधारणा होत नाही. मी तरी याची फळे प्रत्यक्षात पाहिली नाहीयेत. ही फळेदेखील औषधी असून चीन, इंडोनेशिया या देशांत पारंपरिक औषधात याचा वापर केला जातो.

Commiphora wightii

Botanical Name : *Commiphora wightii* (Arn.) Bhandari

Common Name : Gugal, गुग्गुलु Guggul

Plant Family : [Burseraceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : 4-6 feet high, young parts glandular-pubescent, branches knotty and crooked, divaricate, usually ending in a sharp spine.

Leaves : 1-3 foliolate, leaflets subsessile, rhomboid-ovate, serrate-toothed in the upper part, smooth and shining the lateral leaflets when present less than half the size of the terminal ones.

Flowers :

- Flowers in fascicles of 2-3, pedicels very short.
- Calyx campanulate, glandular-hairy; lobes 4-5, triangular, as long as the tube.
- Petals brownish-red, broadly linear, nearly thrice the length of the calyx, reflexed at the apex. Stamens 8-10, alternately long and short, half the length of the petals.
- Disk 8-10-lobed, the alternate sinuses deeper and in these are inserted the shorter stamens.
- Ovary oblong-ovoid, attenuated into the style.

Fruit : Drupes red when ripe, ovoid, acute, epicarp 4-valved, pyrenes ovate, acute, readily splitting into 2.

Flowering and Fruiting Time : March - April

Significance :

- The gum-resin known as Gugal or Indian Bdellium is obtained from the plant.
- It is extensively used in native medicine.

- The extract of gum guggul, called guggulipid, guggulipid, or guglipid, has been used in Unani and Ayurvedic medicine, for nearly 3,000 years in India.
- One chemical ingredient in the extract is the steroid guggulsterone, which acts as an antagonist of the farnesoid X receptor, once believed to result in decreased cholesterol synthesis in the liver.
- However, several studies have been published that indicate no overall reduction in total cholesterol occurs using various dosages of guggulsterone and levels of low-density lipoprotein ("bad cholesterol") increased in many people.

Information in Marathi

गुग्गूळ हा बसेरेसी कुलातील मध्यम उंचीचा एक पानझडी वृक्ष आहे. त्याचे शास्त्रीय नाव कॉमिफोरा मुकुल आहे. शुष्क वातावरण आणि खडकाळ जमिनीवर हा वृक्ष वाढतो. उत्तर आफ्रिकेपासून मध्य आशियापर्यंत हा वृक्ष आढळतो. भारतात मुख्यत्वे उत्तर भारतातील राज्यांमध्ये तो आढळतो. गुजरात आणि राजस्थानमध्ये बेसुमार तोडीमुळे तो दुर्मिळ झाला असल्याने या वृक्षाचा समावेश नष्ट होण्याच्या मार्गावर असलेल्या वनस्पतींच्या यादीत करण्यात आला आहे.

गुग्गूळ वृक्षाची उंची सु. २ मी. पर्यंत असून साल खरबरीत व राखाडी रंगाची असते. फांद्यांवर गाठी असतात आणि फांद्या टोकाला काटेरी असतात. पाने संयुक्त, फांद्यांवर एकाआड एक व अंडाकृती असून त्यांच्या कडा काटेरी असतात. फुले लहान व तपकिरी लाल रंगाची असतात. गुग्गुळाच्या काही झाडांना नर-फुले आणि द्विलिंगी फुले येतात, तर काही झाडांना फक्त मादी फुले येतात. फळ लहान असून आठळीयुक्त असते. ते पिकल्यावर लाल होते. त्यांचा आकार अंडाकृती असून त्यात दोन आठळ्या आणि दोन बिया असतात.

गुग्गुळाचा डिंक किंवा राळ सालीवर चिरा पाडून मिळविला जातो. त्याला 'इंडियन डेलियम' म्हणतात. त्याचा रंग फिकट हिरवा आणि पिंगट असतो. हा डिंक (गोंद) जैव रासायनिक पदार्थ असून औषधी गुणधर्मांनी परिपूर्ण आहे. तो जंतुनाशक, कफोत्सारक, पाचक, स्तंभक, रक्तवर्धक, शामक, वायुनाशी, व्रणनाशक आणि रेचक आहे. तो सुगंधी धूप करण्यासाठी वापरला जातो.

Cordyline fruticosa

Botanical Name : *Cordyline fruticosa* (L.) A.Chev.

Synonyms : *Cordyline terminalis* (L.) Kunth , *Dracaena terminalis* L.

Common Name : Red Dracaena, Ti Plant, Good Luck Plant

Plant Family : [Agavaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An evergreen, palm-like shrub with a strong and unbranched trunk.

Leaves :

- Elliptic, ovate or lanceolate, copper-green with red shades, borne in clusters at the top of the stems.
- It may also be marked with various combinations of purple, red, yellow or white.

Inflorescence : Panicles

Flower : Lilac-tinted.

Fruits : Berries, red in colour.

Significance : Grown as an ornamental plant.

Information in Marathi

कॉर्डिलिन फ्रुटिकोसा, ज्याला सामान्यतः Ti वनस्पती म्हणतात, सामान्यतः उष्णकटिबंधीय दक्षिणपूर्व आशिया, पूर्व ऑस्ट्रेलिया आणि हवाईसह काही पॅसिफिक बेटांवर त्याच्या मूळ निवासस्थानात लहान झाड किंवा झुडूप म्हणून 10' उंचीपर्यंत वाढते. युनायटेड स्टेट्मध्ये, ते फक्त दक्षिणेकडील फ्लोरिडा, नैऋत्य युनायटेड स्टेट् आणि हवाईमध्ये बाहेर उगवले जाऊ शकते. सेंट लुईस परिसरात घरगुती वनस्पती म्हणून, ते अधिक वेळा 3-6' उंच वाढते. हे एक दीर्घकाळ राहणारे ब्रॉडलीफ सदाहरित आहे ज्यामध्ये पातळ लान्सच्या आकाराची पाने (30" ते 6" रुंद) असतात जी गुलाबी लाल होतात, परंतु प्रौढ ते खोल हिरव्या रंगाची असतात. सुगंधी, पांढरी ते फिकट गुलाबी लॅव्हेंडर फुले उन्हाळ्यात पॅनिकल्समध्ये (12" लांब) दिसतात आणि त्यानंतर लाल बेरी येतात. तथापि, घरगुती झाडे क्वचितच फुलतात आणि फळ देतात.

ही सदाहरित फुलांची उष्णकटिबंधीय वनस्पती आहे जी सामान्यतः समशीतोष्ण हवामानात घरगुती वनस्पती म्हणून उगवली जाते. त्यात फिकट गुलाबी, हिरवा, जांभळा किंवा खोल लाल रंगाची छटा असलेली आकर्षक पर्णसंभार लागवडीवर अवलंबून आहे. पानांचा रंग राखण्यासाठी त्याला तेजस्वी प्रकाशाची आवश्यकता असते. जेव्हा मातीचा वरचा भाग कोरडा वाटेल तेव्हा झाडाला पाणी द्या, भांड्याच्या तळाला कधीही पाण्यात उभे राहू देऊ नका. गारगोटी आणि पाण्याने भरलेल्या बशीत ठेवून झाडाभोवतीची आर्द्रता वाढवा.

Cycas revoluta

Botanical name: *Cycas revoluta*

Family: Cycadaceae

Common name: Sago palm, cycas

More Details

Morphology of Plant:

Cycas sporophyte is an evergreen palm-like tree that attains a height of 0.4 to 2.0 mt. Sporophyte is dioecious i.e. male and female plants are separate. Both the plant body is differentiated into roots, stem and leaves.

Stem:

- The stem is erect, columnar, woody and un-branched.
- It is covered with alternate whorls of leaf bases of foliage leaves and scale leaves.
- The stem apex bears a crown of leaves and sex organs at maturity.

Leaf:

- Leaves are dimorphic i.e. 2 types, assimilatory or foliage leaves and scaly leaves or cataphylls. Both the leaf types are born at the stem apex in alternate spirals.
- Foliage leaves are large (1 -3 m), green, pinnately compound.
- Petiole has 2 rows of spines. Rachis bears 80-100 pairs of pinnae or leaflets.
- Leaflets are sessile, elongated, tough, and lanceolate in shape with a spiny apex, revolute or smooth margins.
- Young leaves have circinate vernation like those of ferns and always covered with brown hairs called ramenta.

- Scale leaves are small, dry, brown, triangular leaves covered with ramenta. They are non- photosynthetic and protect the stem apex

Economic Importance of Cycas:

- Cycas plants are highly valued for their ornamental looks, and hence grown in homes and garden as an ornamental plant.
- A starch called 'sago' is obtained from the stem pith of Cycas revoluta. That is why this species of Cycas is also known as "Sago Palm". Sago starch is used in the preparation of "Sabbodana".
- In Sri Lanka, the starch obtained from the seeds is used in cakes.
- Soft young leaves of Cycas are used as vegetable also in some parts of the world.
- Seed of some species of Cycas are used as fodder for animals.
- Boiled seeds of Cycas rumphi are eaten by inhabitants of Andaman.
- Its leaves are used for making mats, hats, brooms and baskets.

Information in Marathi

सागो पाम किंवा किंग सागो पाम हे सामान्य नाव असूनही, हे सायकॅड वनस्पतिदृष्ट्या तळहातांपेक्षा कोनिफरच्या जवळ आहे. ही प्रजाती मूळ क्युशू (तिसरे सर्वात मोठे जपानी बेट), र्युक्यु बेटे आणि दक्षिण चीनमधील आहे. ही एक अतिशय मंद गतीने वाढणारी, सममितीय वनस्पती आहे जी चकचकीत, कमानदार, तळहातासारखी, सदाहरित पामटे पानांचा मुकुट तयार करते. खोड तयार होण्यास बराच वेळ लागतो (1" व्यासाच्या खोडांना अखेरीस 12" व्यासापर्यंत पोहोचण्यास वर्षे लागू शकतात). तरुण रोपे साधारणपणे अनेक वर्षांमध्ये 2-3' उंचीपर्यंत वाढतात, परंतु अखेरीस 10' उंचीपर्यंत पोहोचण्यासाठी 50 किंवा अधिक वर्षे लागू शकतात. आर्चिंग पिनेट पाने (वयानुसार 3-7' लांबीपर्यंत) सैल, पंखासारखी रोझेट बनवतात आणि 7" लांबीची पाने असतात. प्रत्येक पानाची एक मोठी मध्य बरगडी असते ज्यामध्ये खूप अरुंद, कडक, काटेरी टोकदार, खोल हिरवी पाने असतात. . पानांच्या पानांना रिव्होल्युट कडा (मार्जिन खालच्या दिशेने वळवलेले) असतात, म्हणून विशिष्ट नाव. तरुण साबुदाणा पामची झाडे मधून मधून अनेक वेगवेगळ्या वाढीमध्ये दरवर्षी पाने तयार करतात, तथापि परिपक्व झाडे वर्षातून फक्त एकदाच पाने तयार करतात.) मादी रोपे जवळच्या पुरुषाशिवाय बियाणे तयार करू शकत नाहीत, तथापि ही झाडे क्वचितच फुलतात जेव्हा घरामध्ये कंटेनरमध्ये वाढतात. नर सरळ पिवळसर लंबवर्तुळाकार परागकण शंकू (१२-१८" उंच) तयार करतात. ऑर्बिक्युलर मादी शंकू सिंदूर बिया तयार करतात.

हे राखण्यासाठी सोपे घरगुती वनस्पती आहे. ते आंगण, सनरूम किंवा घराच्या प्रवेशद्वारांवर वापरण्यासाठी कंटेनर किंवा कलशांमध्ये वाढवलेले मोहक आहेत. ते उपोष्णकटिबंधीय किंवा उष्णकटिबंधीय घरगुती लँडस्केपमध्ये सीमा, उच्चारण, नमुने किंवा रॉक गार्डनमध्ये वापरण्यासाठी सुंदर सदाहरित आहेत.

Cymbopogon citratus

Botanical Name : *Cymbopogon citratus* (DC.) Stapf

Synonyms : *Andropogon citratus* DC.

Common Name : Lemon Grass, Gavati Chaha गवती चहा

Plant Family : [Poaceae \(Gramineae\)](#)

Plant Form : [Grasses](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A tall perennial herbs.

Stem : A short, oblique, annulate, springly branched rhizome, usually barren, but occasionally giving rise to a stout erect culm upto over 1.8 m high, 7-8 noded and simple below the panicle.

Leaves :

Leaf blades linear 90 cm long by 16-18 mm wide, very firm, glaucous-green, glabrous, smooth or more or less rough upwards and along the margins; midrib somewhat stout below, whitish on the upper side; lateral nerves 4-6 on each side. Ligules very short, scarious, rounded or truncate. Sheaths terete.

Inflorescence : Spatheate panicle decompound to subdecompound, loose 30 to over 60 cm long, nodding; internodes 4 to over 6.

- Spatheoles very narrow, linear-lanceolate, 14-18 mm long, acute or finely acuminate.

- Peduncles 6-10 mm long, glabrous.
- Racemes 2-nate, 14-25 mm long, pale.

Flowers :

Homogamous pair of spikelets 1 at the base of the sessile raceme.

Fertile spikelets linear to linear-lanceolate, acutely acuminate, 5-6 mm long, reddish, glabrous, callus short, obtuse, minutely bearded.

Involucral glumes subequal, lower subchataceous, slightly depressed towards the base, keels acute, scaberulous above, intracarinar nerve 0 or 1, short or distinct, upper boat-shaped.

Lower floral glume hyaline, linear-oblong, sub 2-nerved, slightly shorter than the involucral glumes, upper narrowly linear, acute about 4 mm long, awnless.

Anthers 2 mm long.

Pedicelledspikelets male or neuter, linear to subulate-lanceolate; lower involucral glume 5-9-nerved, upper 3-nerved; lower floral glume shorter to much shorter than the involucral glumes, hyaline, ciliolate, upper very narrowly linear, nerveless if present at all.

Flowering and fruiting Time : October

Significance :

- It is chiefly used for flavouring soups and curries.
- An infusion of the grass is sometimes taken as a refreshing beverage and this use gives it the name green tea.
- This grass is generally used in the form of an infusion.

Information in Marathi

एक सुवासिक वनस्पती. सुगंध येण्यासाठी या वनस्पतींची पाने चहामध्ये मिसळतात. गहू, ही वनस्पती पोएसी (गॅमिनी) कुलातील असून तिचे शास्त्रीय नाव सिंबोपोगॉन सिट्रेटस आहे. ही मूळची भारतातील असून समशीतोष्ण तसेच उष्ण प्रदेशांत वाढते. भारत, श्रीलंका, म्यानमार, थायलंड इ. देशांत ही प्रामुख्याने आढळते. या देशांत ती कोचीन ग्रास या नावाने ओळखली जाते. भारतात महाराष्ट्र, कर्नाटक आणि केरळ या राज्यांमध्ये गवती चहाची लागवड केली जाते.

गवतासारखी वाढणारी ही बहुवर्षायू व एकदलीय वनस्पती १.५-२ मी. उंच व झुबक्यांनी वाढते. खोड (मूलस्तंभ) आखूड व जमिनीत वाढते आणि काही भाग जमिनीवर येतो. मुळे आखूड, तंतुमय आणि मोठ्या संख्येने व दाटीवाटीने वाढलेली असतात. पाने (पाती) १-१.५ मी. लांब, टोकाला निमुळती होत गेलेली आणि हिरवी असतात.

ऊर्ध्वपातन पद्धतीने पानांतील तेल काढले जाते. या तेलात सिट्रल, सिट्रोनेलॉल, मिरसीन आणि निरोल हे घटक आहेत. तेल सारक, उत्तेजक, शामक असल्यामुळे जंतनाशक, रेचक, उपदंश, त्वचाविकार, कुष्ठरोग, अपस्मार, पोटातील वात वगैरे विकारांवर उपयुक्त आहे. कफ आणि वात विकारांवर या वनस्पतीचा उपयोग होतो. पानांचा काढा घाम आणणारा व ज्वरनाशक आहे. सुगंधी तेलाचा उपयोग सौंदर्यप्रसाधनांत, तसेच अत्तर म्हणून होतो. साठवण आणि कीटकनाशक म्हणून पानांचा वापर करतात.

Delonix regia

Botanical Name : *Delonix regia* (Hook.) Raf.

Synonyms : *Poinciana regia* Hook.

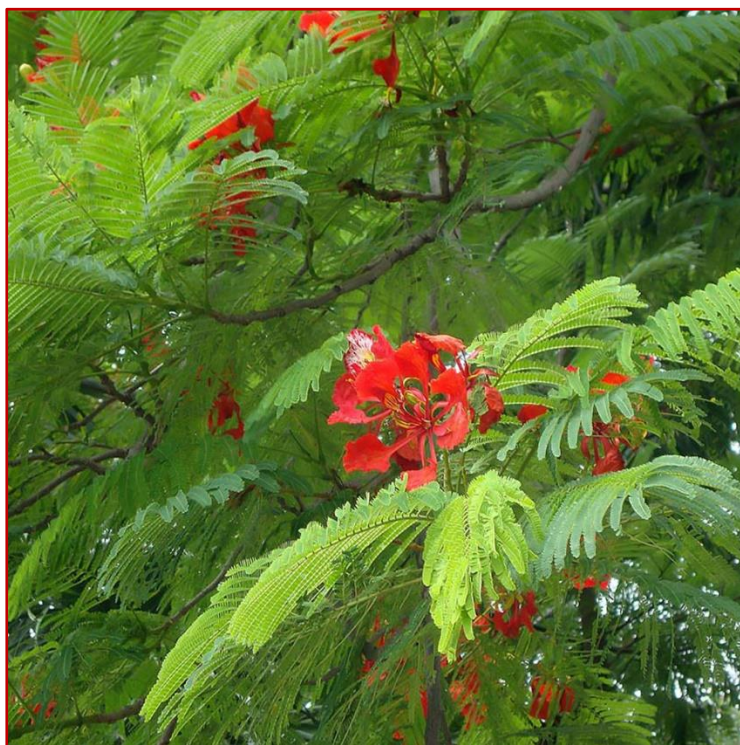
Common Name : Gulmohar गुलमोहर, Flame Tree, Royal Poinciana, Peacock Flower

Plant Family : [Caesalpiniaceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : Tall, deciduous trees with grey to pale-brown bark.

Leaves : Pinnae 8-20 pairs, leaflets 12-30 pairs, oblong, glabrous or nearly so.

Inflorescence : Racemes

Flower :

- Flowers in terminal, simple or branched racemes.
- Even up close the individual flowers are striking: they have four spoon shaped spreading scarlet or orange-red petals about 3 in long, and one

upright slightly larger petal (the standard) which is marked with yellow and white.

Fruit :

- Pods broadly linear, woody, dark-brown or reddish-brown, flat, beaked.
- Seeds oblong, glabrous, smooth, white or creamy-white, mottled brown.

Flowering and Fruiting Time : March-August

Significance :

- The tree is mainly preferred for cultivation mainly on account of profusion of bright flowers.
- The bark is used as a febrifuge.
- The tree yields a gum, which is used medicinally.

Information in Marathi

रस्त्याच्या कडेने शोभेसाठी व सावलीसाठी वाढविण्यात येणारा शोभिवंत वृक्ष. हा फॅबेसी कुलातील पानझडी वृक्ष असून त्याचे शास्त्रीय नाव डेलोनिस रेजिया आहे. गुलमोहर मूळचा मादागास्करमधील असून आता तो जगभर आढळतो. भारतातही तो सर्वत्र आढळतो. बागेत किंवा रस्त्याच्या कडेने दुतर्फा तो लावतात. शुष्क जागीही तो वाढतो. वेस्ट इंडीज बेटे, तैवान, हाँगकाँग व चीन या देशांतसुद्धा तो वाढतो.

गुलमोहर वृक्षाची उंची ५-१२ मी.पर्यंत असते. फांद्या पसरट असतात. पाने पिसासारखी संयुक्त व हिरवी असतात. पाने सु. ०.५ मी. लांब असून त्यावर १०-२० फिकट हिरव्या पर्णिकांच्या जोड्या असतात. उन्हाळ्याच्या सुरुवातीला पाने गळून पडतात. साधारण मे महिन्यात नवीन पालवी फुटते. फुले मोठी असून शेंदरी रंगाची असतात. फुलाला पाच पाकळ्या असून त्या सु. ८ सेंमी. लांब वाढतात. पाचवी पाकळी इतरांपेक्षा मोठी असून त्यावर पांढरे व पिवळे डाग असतात. अशा पांढऱ्या पिवळ्या डागांचे किंवा पट्ट्यांचे प्रयोजन परागण करणाऱ्या कीटकांना आकर्षित करण्याकरिता असते. वेगवेगळ्या देशांत ही फुले वेगवेगळ्या महिन्यांत येतात. भारतात एप्रिल-मे-जून दरम्यान फुले येतात. मंजिन्या फांद्यांच्या टोकांस उगवतात. या वृक्षाची शेंग चपटी व २०-३० सेंमी. लांब असून ५ सेंमी. रुंद असते. आत छोट्या लांबट बिया असतात.

Dieffenbachia seguine

Botanical Name : *Dieffenbachia seguine* (Jacq.) Schott

Synonyms : *Dieffenbachia amoena* Bull.

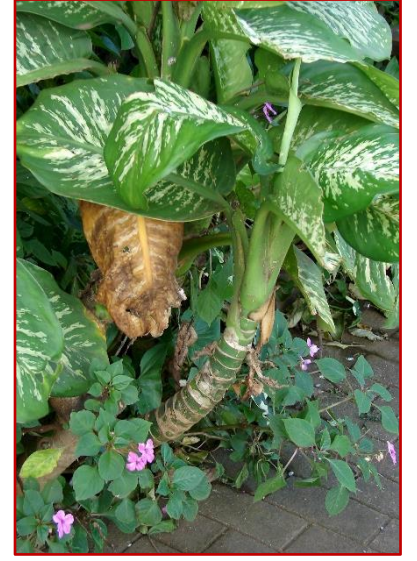
Common Name : Dumb Cane, Mother-in-Law Plant

Plant Family : Araceae

Plant Form : Herb

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A robust growing plant.

Leaves : Large, oblong, pointed, deep green spots and stripes in bands along the veins and margins with the remaining areas cream or light yellow coloured.

Inflorescence and Flowers : The flowers are borne on spadix which are erect, generally white and covered within boat-shaped green spathes.

Significance : It is a popular, shade loving plant and generally grown in pots for indoor decoration.

Information in Marathi

डायफेनबाचियाची वनस्पती, ही वनस्पती त्याच्या मोठ्या पानांच्या रचनेमुळे खूप सुंदर दिसते आणि त्याला डम्ब केन असेही म्हणतात. अतिशय कमी काळजी घेतल्यानंतरही ती अतिशय सुंदर दिसते, अशी ही वनस्पती आहे.

डायफेनबाचिया वनस्पती हवेची गुणवत्ता सुधारण्यास मदत करते. हे हाऊसप्लान्ट जाइलीन आणि टॉल्यूईन सारख्या विषारी संयुगे कमी करू शकते, जे डायफेनबाशियाच्या सर्वोत्तम फायद्यांपैकी एक आहे.

डिफेनबाचिया कार्बन डाय ऑक्साईड कार्यक्षमतेने शोषून घेऊ शकते. ही वनस्पती अधिकाधिक कार्बन डायऑक्साईड शोषून ऑक्सिजन सोडते. त्यामुळे हा प्लांट तुम्ही घरी ठेवलात तर त्यातून चांगल्या प्रमाणात ऑक्सिजन मिळतो.

डायफेनबाचिया ही सूर्यप्रकाशात येणाऱ्या खिडक्यांपासून दूर असलेल्या परिस्थितीसाठी एक आदर्श वनस्पती आहे. म्हणूनच हे सर्वोत्कृष्ट इनडोर प्लांटपैकी एक मानले जाते. या वनस्पतीला सूर्यप्रकाशाची आवश्यकता नसते आणि म्हणूनच सूर्यप्रकाशाची आवश्यकता नसलेल्या घरातील वनस्पतींच्या सर्वात व्हायरल यादीमध्ये त्याचा समावेश केला गेला आहे. आपण अप्रत्यक्ष प्रकाशात ते पूर्ण सावलीत वाढवू शकता. या वनस्पतीला जास्त काळ उन्हात ठेवल्यास त्याची पाने पिवळी पडू शकतात आणि ती खराब दिसू शकते.

या वनस्पतींच्या फायद्यांबरोबरच काही तोटेही आहेत. या झाडाची पाने विषारी असतात, त्यामुळे तुमच्या घरात लहान मुले किंवा पाळीव प्राणी असतील तर ते त्यांच्या आवाक्याबाहेर ठेवा, जर तुम्हाला हे शक्य नसेल तर ही वनस्पती घरात लावू नका.

या वनस्पतींच्या पानांना हाताने स्पर्श केला किंवा दुसऱ्या भांड्यात ट्रान्सप्लांट केलं तर हातात ग्लोव्हज घाला. जर हातमोजे घातले नाहीत तर इतर कोणतेही काम हात पूर्णपणे धुतल्यानंतरच करा

Dypsis lutescens

Botanical Name : *Dypsis lutescens* (H.Wendl.) Beentje & J. Dransf.

Synonyms : *Areca flavescens* Voss, *Chrysalidocarpus lutescens* H.Wendl.

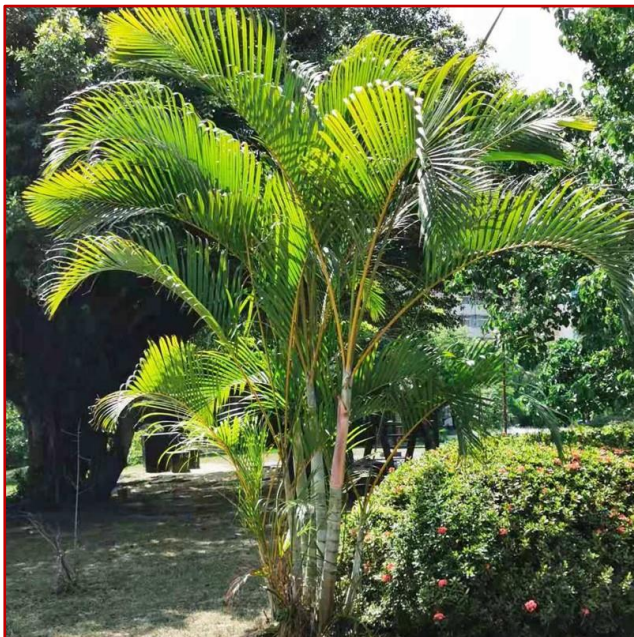
Common Name : Golden Cane Palm, Areca Palm

Plant Family : [Arecaceae \(Palmae\)](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small palm, often possesses few stems from the base.

Stem : Bamboo-like, slender with annulated rings.

Leaves : Pinnate, arched with 40-60 pairs of leaflets.

Inflorescence : Axillary panicles.

Flowers : Small, whitish, pedicellate.

Fruit : Purple or orange-yellow, about 2 cm long.

Flowering and Fruiting time : Almost throughout the year.

Significance : This ornamental palm is generally cultivated in gardens.

Information in Marathi

- अरेका पामला त्याचे टोपणनाव, बटरफ्लाय पाम मिळाले आहे, कारण त्याचे लांब पंख असलेल्या फ्रॉन्ड्स (पाने) कमान अनेक वेळूच्या वरच्या बाजूस काड्यांसारख्या असतात.
- जरी एरका पाम घराबाहेर 30 फूट उंच वाढू शकतो, परंतु आतील ठिकाणी, त्याची सरासरी फक्त 6 ते 7 फूट असते. लांब सदाहरित पानांचे देठ सोनेरी देठांवरून वर येतात आणि कमान बाहेरून खाली येतात. लहान पांढरी फुले आणि गडद जांभळा आयताकृती फळे वर्षभर दिसू शकतात. हे तळवे दरवर्षी 6 ते 7 इंच वाढतात.
- हवेतून बॅक्टीरिया, फॉर्मिडिहाइड आणि ट्रायक्लोरेथिलीन काढून टाकण्यासाठी अरेका पाम प्रभावी आहे.
- हे ताडाचे झाड, त्याच्या लांब, सुंदर पंखांच्या आकाराच्या फ्रॉन्ड्ससह, तुमच्या घराला उष्णकटिबंधीय अनुभव देईल आणि विशेषतः स्क्रीन केलेल्या पॅटिओस आणि ॲट्रिअमसाठी योग्य आहे.

Epipremnum aureum

Botanical Name : *Epipremnum aureum* (Linden & Andre) G.S. Bunting

Synonyms : *Pothos aureus* Linden & Andre

Common Name : Money plant

Plant Family : [Araceae](#)

Plant Form : [Climbers](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An ever green climber, climbing up to 21 meters with the help of aerial roots which adhere to rough surfaces. Stem may have girth up to 4-6 cm.

Leaves : Alternate, entire, heart-shaped, light green, ever green or variegated with yellow strips.

Inflorescence : Spathe

Flowers : White or light green in color.

Significance :

- It is very popular as house plant. It is also grown in garden on tree trunk as epiphyte.
- All parts of this plant are poisonous to domestic animals and pets of all kinds, as well as to humans, so avoid raising this plant in your home if you have pets or small children.

Information in Marathi

- आपण घरांमध्ये शोधू शकता अशा सर्वात प्रसिद्ध वनस्पतींपैकी एक म्हणजे मनी प्लांट. मनी प्लांट घरात ठेवतात कारण ते घरात चांगली संपत्ती आणतात. ते कमी देखभाल करणारे वनस्पती देखील आहेत आणि इतर हिरव्या वनस्पतींच्या तुलनेत खरोखर दीर्घ कालावधीसाठी वाढू शकतात. मनी प्लांट नुसतेच चांगले दिसत नाहीत तर ते एखाद्या ठिकाणी सकारात्मकता देखील पसरवतात. लोक त्यांच्या बाल्कनीमध्ये, समोरच्या अंगणात, व्हरांड्यात, टेरेसमध्ये, स्वयंपाकघरात आणि घरातील मनी प्लांटमध्ये घराच्या आत आणि बाहेर आकर्षित करणारी रोपे लावतात.
- जंगली मनी प्लांट साधारणपणे 50-60 फूट उंच वाढू शकतात - म्हणून त्यांना मोनेट ट्री म्हणता येईल. परंतु जेव्हा तुम्ही मनी प्लांट घरी लावता तेव्हा ते फक्त 10-15 फूटांपर्यंतच वाढू शकतात.
- मनी प्लांट आपल्या घरातील घरातील हवेतून हवेतील प्रदूषकांना वगळून निरोगी जीवनशैलीचे महत्त्व वाढवतात. बेंझिन, जाइलीन, फॉर्मल्डिहाइड आणि कार्बन मोनॉक्साईड यांसारखे वायुजन्य. मनी प्लांट असलेल्या खोलीतील हवेमध्ये ऑक्सिजनपेक्षा जास्त आणि सुरळीत श्वासोच्छ्वासासाठी मदत होते म्हणून ओळखले जाते.
- मनी प्लांटबद्दल सर्वात मनोरंजक तथ्यांपैकी एक म्हणजे त्याचा रस खाल्ल्यास अत्यंत विषारी असतो. त्यामुळे हे रोप लावताना तुम्ही खूप सावधगिरी बाळगणे आवश्यक आहे जेणेकरून ते लहान मुलांपर्यंत पोहोचू शकणार नाही आणि ते ते खाऊ शकणार नाहीत.

Corymbia citriodora

Botanical Name : *Corymbia citriodora* (Hook.) K.D.Hill & L.A.S.Johnson

Synonyms : *Eucalyptus citriodora* Hook.

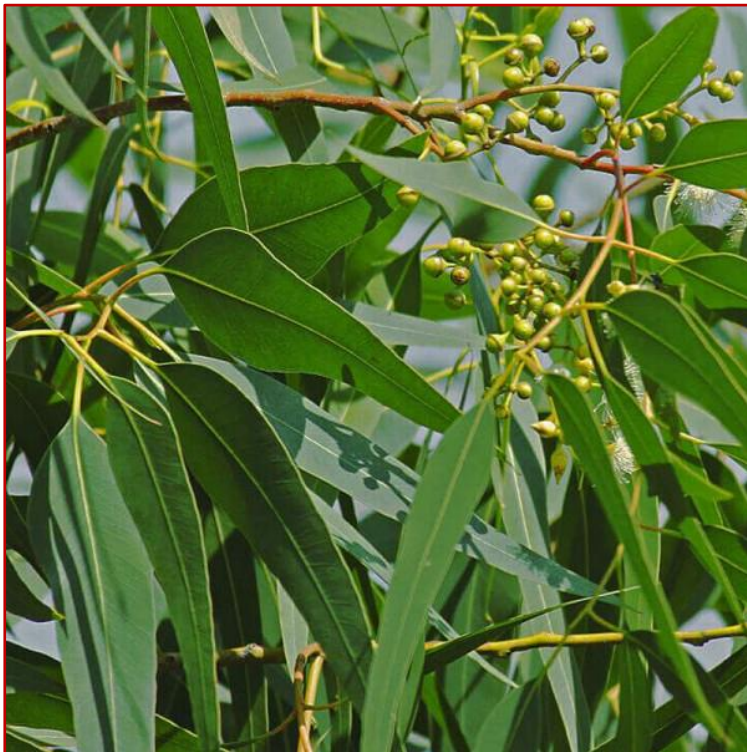
Common Name : Lemon Scented Gum, Nilgiri

Plant Family : [Myrtaceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A tall handsome tree with shining, whitish to reddish-grey bark.

Leaves : Linear, lanceolate, greyish-green, acute at base, acuminate at apex.

Inflorescence : Axillary Panicles.

Flower :

- White in colour.
- Calyx tube bell shaped obconical, oblong, adnate to the ovary at the base, to form a conical hard, woody mass which is roofed over at the top by the sepals which form a cup.
- Petals episepalous; forming a cap or lid, caducous.
- Stamens many and are borne on the margin of receptacle, anthers small, style simple.

Fruits : Capsule (pyxidium) Ovoid, flattened at tip.

Flowering and Fruiting Time : April-August

Significance :

- Ornamental tree.
- It is also used for roadside plantations.
- The leaves also yield aromatic oil.

Information in Marathi

मिर्सेसी कुलातील ही उंच व बहुपर्णी वनस्पती असून तिचे शास्त्रीय नाव यूकॅलिप्टस आहे. ब्लू गम किंवा गम ट्री या इंग्रजी नावांनी ही ओळखली जाते. या वनस्पतीचे मूलस्थान ऑस्ट्रेलिया असून तेथील सर्वात उंच व सदाहरित वृक्ष आहे. याच्या सु. ५४० जाती आहेत. यूकॅलिप्टसच्या अनेक जातींची लागवड त्यांच्या आर्थिक महत्त्वामुळे केली जाते. भारतात सु. १०० जातींच्या वृक्षांची लागवड यशस्वी रीत्या करण्यात आली आहे. तमिळनाडूतील ऊदकमंडलम् परिसरात निलगिरी टेकड्यांवर या वृक्षाची मोठ्या प्रमाणावर लागवड केल्याने त्याला निलगिरी वृक्ष नाव पडले आहे.

निलगिरी वृक्ष सु. ९० मी. उंचीपर्यंत वाढतो. खोड सरळ व मऊ असून त्यावरील त्वक्षा तुकड्यातुकड्यांत गळून पडते. लहान रोपटे असताना पाने समोरासमोर, तर वृक्षात पाने एकाआड एक, भाल्यासारखी, २०-२५ सेंमी. लांब, रुंद, थोडीशी जाडसर आणि वळणदार असतात. फुले मोठी, घंटेसारखी, पांढरी, क्वचित पिवळट वा लालसर, १-३ एकत्र आणि कक्षस्थ येतात. पुमंगात अनेक पुंकेसर असतात. फळ कठीण व लहान करंड्याप्रमाणे असून ते करंड्याप्रमाणे उघडते. बिया लहान व अनेक असतात.

निलगिरीची लाकडासाठी तसेच सावलीसाठी उष्ण आणि समशीतोष्ण प्रदेशांत लागवड केली जाते. त्यापासून मिळणारे लाकूड जहाज बांधणीसाठी, सिलीपाट (रेल्वे स्लीप्स), वीज व तारेचे खांब म्हणून वापरतात. पाने ऑस्ट्रेलियातील कोआला या सस्तन प्राण्याचे मुख्य खाद्य आहे. पानांपासून तेल काढतात. या तेलात यूकॅलिप्टॉल हे संयुग असते. तेल झोंबणारे (जहाल), कडू, पाचक, वायुनाशी, कफ व वात स्थितीत उपयुक्त असते. ते जंतुरोधक व दुर्गंधीरोधी असून कफ पातळ करण्यासाठी वापरतात. ते श्वासनलिकादाह, न्यूमोनिया व इतर श्वसन संस्थेच्या विकारांवर उपयुक्त असते. मात्र, तेलाचा वापर आवश्यकतेपेक्षा जास्त झाल्यास उलट्या किंवा जुलाब होऊ शकतात.

Euphorbia milii

Botanical Name : *Euphorbia milii* Des Moul.

Synonyms : *Euphorbia splendens* subsp. *Bojeri* (Hook.) Denis

Common Name : Crown of Thorns

Plant Family : [Euphorbiaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small, armed shrub with stem fleshy, with long spines and bluish-white colour and milky latex.

Leaves : Alternate, oblong, acute or obovate, mucronate, spines on the branches in pairs, in between each pair of spines, is a reduced branch which bears pairs of small spines. In between each pair of spines a leaf is developed, therefore, the spines are modified stipules.

Inflorescence : Cyathium

Flowers :

- Cyathia grouped dichotomously, stalked from the axils of upper leaves.
- The peduncle is divided into two successively three times and the cyathia are seated on the ultimate pedicles.

- Each cyathium is supported by two, petaloid, crimson or scarlet, orbicular mucronate bracts which have fused to the involucre in their lower part.
- The involucre bears at the top margin, 5 broad, rounded glands, alternate, with the glands is a reddish scale or bracteole. Inside the involucre, there are many male flowers, consisting of a stalked stamen with two-anther lobes.
- Ovary 3-locur, 3-lobed, with one ovule in each cell, styles 3, connate for half their length, each divided into a pair, short stigmas.

Flowering and Fruiting Time : Throughout the year.

Significance : It is very popular in all gardens.

Information in Marathi

युफोर्बिया मिली ही चिकाच्या निवडुंगाचीच एक जात आहे. भारतात अनेक ठिकाणी शेताच्या कडेला कुंपणासाठी चिकाच्या निवडुंगाची लागवड केली जाते; कारण ह्या निवडुंगाला काटेही असतात आणि गुरे-ढोरेही चिकाचा निवडुंग किंवा त्याची पाने खात नाहीत. खरे तर चिकाच्या निवडुंगाचे मूळ स्थान भारत नसून आफ्रिका खंडातील वाळवंटी प्रदेश आहे. ह्या चिकाच्या निवडुंगाला फुले येत असली तरी ती अगदीच छोटुकली व अनाकर्षक असतात. पण ह्या चिकाच्या निवडुंगाचे एक जवळचे भावंड म्हणजे युफोर्बिया मिली.

युफोर्बिया मिलीच्या बुंध्यावर, दाटीवाटीने खूप काटे असतात. म्हणूनच युफोर्बिया मिलीचे इंग्रजीतील साधारण नाव आहे “Crown of thorns.” ही झाडे जरा ठेंगणी ठुसकीच असतात. तसे पहिले तर युफोर्बिया मिलीची फुलेही अगदीच छोटुकली व अनाकर्षक असतात. पण त्या अनाकर्षक फुलांना एक आगळेच सौंदर्य प्राप्त करून देण्यात प्रत्येक फुलासभोवार दोन पुष्प छदे (bracts) असतात. ही पुष्प छदे रंगीत असतात. ह्या पुष्प छदांत अनेक रंग असलेले प्रकार सापडतात; त्यातही लाल रंग जास्त प्रामुख्याने आढळतो. गंमत अशी की, मधल्या फुलाच्या परस्पर विरुद्ध दिशांना असणाऱ्या ह्या पुष्प छदांची रचना जणू काही चुंबन घेणाऱ्या ओठांसारखी असते. ह्याच कारणाने ह्या फुलांना ‘Kiss-me-quick’ असे गमतीदार नावही आहे.

Ficus benjamina

Botanical Name : *Ficus benjamina* L.

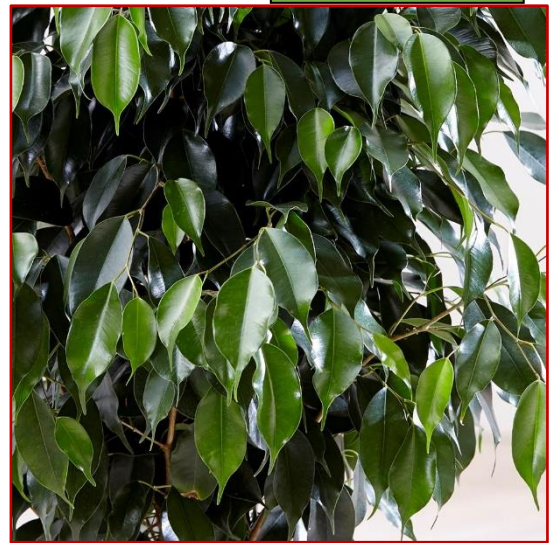
Common Name : Weeping Fig, Golden Fig, नांदरूक Nandaruk

Plant Family : [Moraceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A large evergreen tree with umbrella-like crown and drooping branches.

Leaves : Large, elliptic-ovate, abruptly acuminate at apex, rounded at base, entire along margins, coriaceous, glabrous, stipules lanceolate.

Inflorescence : Hypanthodium, receptacle solitary, sessile or with a short, thick peduncle, subglobose to pyriform, yellow to orange on ripening.

Flowers :

- Male flowers shortly pedicellate, abundant.
- Stamen 1.
- Female flowers sessile.
- Gall flowers pedicellate.

Fruit : Syconus

Flowering and Fruiting Time : February-April

Significance :

- It is used mostly as an ornamental tree.
- Planted in gardens for showy leaves.

Information in Marathi

रडणारा अंजीर मोरासी (अंजीर) कुटुंबाचा सदस्य आहे. विस्तृत पाने असलेले सदाहरित, हे दक्षिणपूर्व आशिया आणि ऑस्ट्रेलियाचे मूळ आहे, त्याची श्रेणी नैऋत्य पॅसिफिकपर्यंत पसरलेली आहे. झाडाची उंची 40 ते 50 फूट आणि 25 ते 30 फूट पसरू शकते. तथापि, घरगुती वनस्पती म्हणून, ते सहसा 2 ते 10 फूट उंच ठेवले जाते.

विपिंग अंजीर हे घरातील एक अतिशय लोकप्रिय वनस्पती आहे कारण त्याचे आकर्षक स्वरूप, कमी देखभाल आणि खराब वाढीच्या परिस्थितीला सहनशीलता आहे आणि मनोरंजक परिणामासाठी त्याचे देठ एकमेकांत गुंफले जाऊ शकतात. घरामध्ये हे सहसा मोठ्या कंटेनरमध्ये वाढवले जाते, अशा प्रकारे या सेटिंगमध्ये बौने फॉर्म अधिक योग्य असू शकतात. बोन्सायसाठी 'टू लिटल' सारख्या सूक्ष्म जाती लोकप्रिय आहेत.

घराबाहेर हे झाड नमुना वनस्पती किंवा उष्णकटिबंधीय बागेत केंद्रबिंदू म्हणून उगवले जाऊ शकते. हे कातरणे सहन करते म्हणून अनेकदा हेज किंवा गोलाकार झुडूप मध्ये छाटणी केली जाते, जरी या मोठ्या छाटणीमुळे झाडाचे दीर्घायुष्य कमी होते.

Ficus racemosa

Botanical Name : *Ficus racemosa* L.

Synonyms : *Ficus glomerata* Roxb.

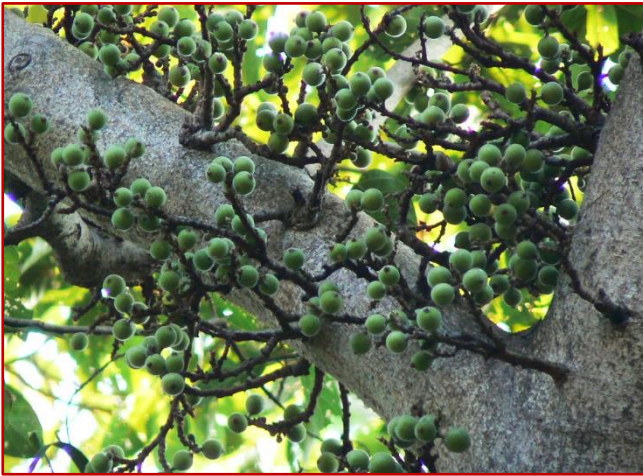
Common Name : Cluster Fig, Goolar, Umardo

Plant Family : [Moraceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

About *Ficus racemosa* Plant :

Habit : A large tree with smooth, grey bark, aerial roots none or few.

Leaves : Ovate-elliptic to oblong-elliptic, entire, glabrous, stipules 2, imbricate, pubescent, linear-deltoid, deciduous.

Inflorescence : Hypanthodium, globose to pyriform, pubescent, peduncled, androgynous solitary or binate, borne on the short, leafless scaly branchlets, from the trunk or larger branches, basal bracts 3, borne at the apex of the peduncle.

Flowers :

- Staminate florets sessile, few diandrous, situated near the mouth of the receptacles.
- Gall flowers long stalked.
- Pistillate florets numerous, subsessile, smaller than the staminate florets.

Fruit : Synconus orange-red to red, fleshy.

Flowering and Fruiting Time : November-January

Significance :

- All parts are cooling, sweet, acrid, vulnerary, anti-dysentric, useful in cough, biliousness, diseases of the vagina.
- The root is useful in hydrophobia.
- The bark is cooling, acrid, galactagogue, good for the gravid uterus.
- The unripe fruit is acid, astringent to bowels, tonic, stypic, allays thirst, useful in coughs, biliousness, leucorrhoea, and blood diseases.

Information in Marathi

उंबर वृक्षाला औदुंबर या नावानेही संबोधतात. उंबराच्या दोन प्रकारच्या जाती आहेत. उंबर व काकोदुम्बर. काकोदुम्बराला ग्रामीण भाषेत 'गांड्या उंबर' म्हणण्याची प्रथा आहे, कारण त्याला तळापासूनच उंबराची फळे लागतात. हिंदीमध्ये गुलर असे उंबराला म्हटले जाते. उंबर हा लहान झाळकट वृक्ष असून विविध लहान-मोठ्या नद्यांच्या किनाऱ्यावर याची वस्ती असते. उंबराची साल व फळे आणि काही प्रमाणात पाने यांचा औषधी वापर आहे. जमिनीत खोलवर असलेल्या उंबराच्या मुळांचे पाणी युक्तीने काढावे. त्याला विविध हट्टी विकारांवर तात्काळ आराम देण्याचा विशेष गुण आहे. या वनस्पतीत साबणासारखा एक पदार्थ आहे. त्यामुळे रिठा व शिकेकाई यांना पर्याय म्हणून आंतरसालीच्या चूर्णाचा वापर केला जातो.

उंबराची साल स्तंभन आहे. पक्क फळे शीतल, स्तंभक व रक्तसंग्राहक आहेत. उंबराच्या चीकात वरील गुणांबरोबरच चटकन सूज कमी करणे आणि शरीर पुष्ट करण्याचे गुण आहेत. उंबराचा चीक अल्प प्रमाणात दूध साखरेतून त्याकरिता दिला जातो. उंबर फळांचा उपयोग ज्या रोगात रक्त वाहते, सूज येते किंवा लघवीतून रक्त येणे, रक्ती आव, अत्यार्तव, गोवर, कांजिण्या अशा लहान-मोठ्या रोगांत होतो. उंबराचा चीक रक्ती आव तसेच अतिकृश लहान मुले वाढीस लागावी म्हणून देण्याचा प्रघात एककाळ असे. त्याकरिता चीकाचे दहा थेंब दुधाबरोबर द्यावे. गालगुंड, गंडमाळा, खूप पू असणाऱ्या जखमा आणि हट्टी सूज यावर उंबराचा चीक लावला असता वेदना व सूज लवकर कमी होते. उंबराच्या पानावर लहान फोड येत असतात. ते फोड दुधात वाटून दिल्यास गोवर कांजिण्या विकारात सत्वर आराम मिळतो.

Hamelia patens

Botanical Name : *Hamelia patens* Jacq.

Synonyms : *Hamelia erecta* Jacq.

Common Name : Fire Bush, Scarlet Bush, Humming Bird Bush

Plant Family : [Rubiaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An ornamental evergreen shrub having branched tap root system.

Stem : Woody, solid, aerial, Erect, branched, cylindrical.

Leaves : Cauline, whorled, stipulate, petiolate, simple, ovate, entire, acute, unicostate reticulate venation.

Inflorescence : Polychasial cyme with each helicoid branch.

Flowers :

- Ebracteate, hermaphrodite, actinomorphic, pentamerous, epigynous.
- Calyx made up of sepals 5, gamosepalous, petaloid, reddish, valvate.
- Corolla made up of 5 petals, gamopetalous, twisted, large and tubular.
- Androecium made up of 5 stamens, polyandrous, epipetalous, ditheous, basifixed, introrse.
- Gynoecium composed of pentacarpellary, syncarpous, inferior pentalocular, axile placentation.

Fruit : 5-valved, loculicidal capsule

Seeds : Small, endospermic.

Flowering and Fruiting Time : June-September

Significance : Cultivated in gardens.

Information in Marathi

हॅमेलिया पेटन्स हे एक मोठे बारमाही झुडूप किंवा लहान झाड आहे जे सामान्यतः वार्षिक म्हणून उगवले जाते, एकतर थेट जमिनीत किंवा हिवाळ्यात घरामध्ये घेतले जाऊ शकते. झोन 9 किंवा त्याहून अधिक क्षेत्रामध्ये बारमाही म्हणून स्थापित झाल्यानंतर ते दुष्काळ-सहिष्णु असू शकते परंतु वार्षिक म्हणून वाढल्यास नियमित ओलावा पसंत करते. हे पूर्ण सूर्यप्रकाशात उत्तम फुलते आणि त्याच्या मूळ उष्णकटिबंधीय श्रेणीप्रमाणेच उच्च उष्णतेमध्ये उत्तम प्रकारे फुलते.

Hibiscus rosa-sinensis

Botanical Name: *Hibiscus rosa-sinensis* L.

Common Name: China Rose, Jasud, Shoe-Flower, Marathi:
Jaswand जासवंद

Plant Family: Malvaceae

Plant Form: Shrub

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: An ornamental evergreen shrub having branched tap root system.

Stem: Woody and solid but herbaceous at upper portion, aerial, Erect, branched, cylindrical, solid and glabrous.

Leaves: Ramal and cauline, stipulate, petiolate, simple, alternate, ovate, serrate, acute, glabrous, unicostate reticulate venation.

Inflorescence: Solitary axillary.

Flowers: Ebracteate, pedicellate, complete, hermaphrodite, actinomorphic, pentamerous, hypogynous, cyclic, large, red or variously coloured. Epicalyx 5 or more, free, green. Calyx made up of sepls 5, gamosepalous, campanulate, valvate, green. Corolla made up of 5 petals, polypetalous but fused at the base, adnate, shape obovate and margin sinuous, twisted and red. Androecium made up of many stamens, monadelphous, epipetalous, staminal tube fused with

corolla and red in colour, anthers are monothealous, reniform, attached transversely to the filament, extrorse and red coloured. Gynoecium composed of pentacarpellary, syncarpous, superior pentalocular, many ovules in each locule, axile placentation, styles 5, united below but free at their tips, stigmas 5, capitate, and coloured.

Fruit: 5-valved, loculicidal capsule

Seeds: Small, endospermic.

Flowering and Fruiting Time: July-December

Importance: Cultivated in gardens everywhere. The buds are cooling and remove seminal weakness. The petals are used to blacken shoes and hence the name is given. The paste of petals is also applied on the hair for blackening.

Information in Marathi

जास्वंद ही आशिया खंडात सापडणारी एक अत्यंत महत्त्वाची सदाहरित वनस्पती. जास्वंदाचे शास्त्रीय नाव *Hibiscus rosa – Sinesis* (हिबिस्कस रोसा – सायनेसिस). नावावरून याचे उगम स्थान चीन असावे असे वाटते. परंतु अनेक शास्त्रज्ञांच्या मते, ही वनस्पती हजारो वर्षांपूर्वी आशिया खंडात सगळीकडे आढळते, त्यामुळे तिला भारतीय मानायला काही हरकत नाही.

जास्वंद ही झुडूप वर्गीय सदाहरित वनस्पती असून, तिची उंची जास्तीतजास्त पंधरा फुटांपर्यंत असू शकते. जास्वंदाच्या फुलात पाच पाकळ्या असतात. फूल आकाराने मोठे असून पाकळ्या मांसल असतात. पुयुग्म आणि स्त्रीयुग्म हे भाग फुलाच्या मध्यभागी एका दांडीवर असतात. परागकण किडणीच्या आकाराच्या पिशव्यांमध्ये बंदिस्त असतात. या पिशव्या पिवळ्या रंगाच्या असतात. फुलाच्या मध्यभागी असणाऱ्या दांडीच्या वरच्या बाजूला असतात. आपल्या अनेक रंगांची जास्वंदाची फुले आढळतात. लाल, गुलाबी, पिवळा, सफेद, निळा या वेगवेगळ्या रंगाची जास्वंदाची फुले आढळतात. आजकाल भगवा, गडद पिवळा, गडद गुलाबी आणि इतरही रंगात जास्वंदाच्या जाती रोपवाटिकेमध्ये उपलब्ध आहेत. त्यातील लालभडक रंगाचे फूल गणपतीला वाहिले जाते.

जास्वंदाच्या झाडाला फळे येत नाहीत. फळे नाही त्यामुळे बिया नाहीत. फांद्यांपासून नवीन रोपे तयार करता येतात. जास्वंद अगदी कमी पाण्यात वाढते.

Ixora coccinea

Botanical Name : *Ixora coccinea* L.

Synonyms : *Pavetta coccinea* (L.) Blume

Common Name : Ixora

Plant Family : [Rubiaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small shrub having branched tap root system.

Stem : Herbaceous, aerial, erect, branched, cylindrical, differentiating into nodes and internodes, green.

Leaves : Ramal and cauline, simple, opposite decussate, stipulate, sessile, ovate to elliptical, entire, acute, uncostate reticulate venation, green.

Inflorescence : Corymbose cyme.

Flowers :

- Bracteate, pedicellate, complete, hermaphrodite, actinomorphic, tetramerous, epigynous, large, showy, corolla tube very long.
- Calyx made up of sepals 4, gamosepalous, green, valvate, very short in comparison to corolla.
- Corolla made up of 4 petals, gamopetalous, twisted, long, slender, corolla tube with abruptly expanded corolla limbs, coloured.
- Androecium made up of 4 stamens, polyandrous, epipetalous and alternipetalous, anthers sagittate, ditheous, dorsifixed, introrse.
- Gynoecium composed of bicarpellary, syncarpous, bilocular, two ovules in each locule, axile placentation, style long and passes through the long corolla tube, stigma bilobed and simple.

Fruit : A berry.

Seeds : Small, endospermic.

Flowering and Fruiting Time : Throughout the year but best during the rains.

Significance : Cultivated in gardens for its beautiful scarlet flowers.

Information in Marathi

सामान्यतः जंगल गेरैनियम असे म्हणतात, एक गोलाकार सदाहरित झुडूप आहे जे साधारणपणे 4-6' (कमी वारंवार ते 10') उंच वाढते. हे मूळ भारत, श्रीलंका आणि आग्नेय आशियातील आहे, परंतु आता जगभरातील उष्णकटिबंधीय भागात मोठ्या प्रमाणावर घेतले जाते. हे दक्षिण फ्लोरिडामध्ये एक अतिशय लोकप्रिय फुलांचे झुडूप बनले आहे. वुडी देठांना विरुद्ध, चामड्याचे, लंबवर्तुळाकार ते आयताकृती, तकतकीत, गडद हिरवी पाने (प्रत्येकी 4 ते 4" लांब) असतात. नळीच्या आकाराची, 4-पाकळ्या असलेली, चमकदार लाल फुले कोयर्मबोज सायम्समध्ये (प्रत्येक ते 5" रुंद) फुलतात. प्राथमिक तजेला उन्हाळ्यात असतो, परंतु तुरळक तजेला वर्षभर असतो. फुलांपाठोपाठ गोलाकार गडद जांभळी/काळी फळे (डुप्स) येतात.

Ixora coccinea उबदार हवामानात हेजेज आणि पडदे, पाया लावण्यासाठी, लँडस्केपिंगसाठी किंवा झुडूप किंवा लहान झाड म्हणून उगवले जाते. थंड हवामानात, *I. coccinea* ग्रीनहाऊसमध्ये किंवा कुंडीतील घरगुती वनस्पती म्हणून उगवले जाते. हे कंटेनरमध्ये देखील उगवले जाते, ते अंगण किंवा पूलसाइड वनस्पती म्हणून खूप वेगळे दिसते. हे घट्ट, कॉम्पॅक्ट झुडूप पुष्कळ फांद्यायुक्त आहे आणि कठोर छाटणी सहन करते, ज्यामुळे ते औपचारिक हेजेजसाठी आदर्श बनते.

Jasminum multiflorum

Botanical Name : *Jasminum multiflorum* (Burm.f.)
Andrews

Synonyms : *Jasminum pubescens* (Retz.) Willd., *Nyctanthes multiflora* Burm. F. Fl.

Common Name : Chameli, Star Jasmine, Downy Jasmine, कंद kunda,
रान मोगरा ran mogra

Plant Family : Oleaceae

Plant Form : Climbers

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A silky-pubescent, twining, scandent shrub, young parts velvety, often rusty.

Leaves : Opposite, simple oval in shape, acute or acuminate, upper surface at first pubescent, later glabrous or nearly so, lower surface tomentose or pubescent especially on the nerves.

Inflorescence : Dense cymes, terminal on dwarf lateral branches.

Flowers : White. Calyx teeth 6-9, twice as long as the tube. Corolla white, lobes 6-9, oblong lanceolate. Stamens 2.

Fruits : Ellipsoid berry, black when ripe, supported by the calyx tube.

Flowering and Fruiting Time : December

Significance : Cultivated in gardens for its aromatic flowers.

Information in Marathi

जास्मिनियम ही ओलेसी (ऑलिक्) कुटुंबातील 200 पेक्षा जास्त प्रजाती असलेली एक जीनस आहे. झाडे उष्णकटिबंधीय आणि उपोष्णकटिबंधीय भागात मूळ आहेत आणि एकतर झाडे, झुडुपे किंवा वेली असू शकतात; अनेक प्रकारच्या द्राक्षांचा वेल चांगला कंटेनर वनस्पती बनवतात. या वंशाचे सदस्य सदाहरित किंवा पानझडी असू शकतात. चमेली त्यांच्या मस्तक सुगंधित फुलांसाठी प्रसिद्ध आहे.

चमेलीला चांगल्या आरोग्यासाठी किंवा कमीत कमी तेजस्वी प्रकाशासाठी पूर्ण सूर्य आवश्यक असतो. बहुतेकांना ओलसर, चांगला निचरा होणारी माती आवश्यक असते, जरी काही प्रजाती काही प्रमाणात कोरड्या मातीत सहन करतात. काही नमुने 20 फूट पर्यंत वाढू शकतात, कंटेनर झाडे सहसा 4-5 फूट राहतात आणि आकारात सहजपणे छोटतात. पुढील हंगामासाठी चांगली कळी निश्चित करण्यासाठी फुलांच्या नंतर छाटणी करा.

Jasminum sambac

Botanical Name : *Jasminum sambac* (L.) Sol

Common Name : Mogro, Jui

Plant Family : [Oleaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A suberect shrub, scarcely climbing, young branches pubescent.

Leaves : Opposite, membranous, variable in shape, broadly ovate or elliptic, obtuse, entire, glabrous, base rounded or subcordate, main nerves 4-6 pairs, petiole hairy.

Inflorescence : Solitary or 3-flowered terminal cymes.

Flowers :

- White, fragrant, pedicellate, bracteates.
- Bracts linear-subulate, pedicels hairy.
- Calyx hairy, teeth 5-9, linear-subulate.
- Corolla lobes as long as the tube, narrowly oblong, acute or obtuse.

Fruits : Ripe Carpels 1-2 subglobose, black surrounded by the suberect calyx-teeth.

Flowering and Fruiting Time : More or less throughout the year.

Significance :

- The plant is considered cool and sweet.
- It is used in cases of insanity, weakness of sight and affections of mouth.
- The leaves and flowers are considered valuable as a lactifuge.
- The applications of bruised material to the breasts arrests secretion of milk in the puerperal state in cases of threatened abscess.
- Dried leaves soaked in water and made into poultice are used in indolent ulcers.

Information in Marathi

जास्मिनम सॅम्बॅक, ज्याला सामान्यतः अरबी चमेली म्हणतात, बहुधा भारत किंवा आग्नेय आशियातील मूळ आहे जेथे ते एक विस्तृत पानांचे सदाहरित झुडूप आहे. आधारावर, ते झुडूप झुडूप वेल म्हणून वाढते. असमर्थित, ते विस्तीर्ण झुडूप म्हणून वाढते. झाडांमध्ये रुंद-ओव्हेट, गडद हिरव्या पानांनी (3" लांब) झाकलेल्या डाउनी देठांवर 3-12 फुलांच्या क्लस्टरमध्ये (1" व्यासाची) लहान, मेण, पांढरी, सॅल्फरफॉर्म फुले (1" व्यास) असतात. फुले अपवादात्मक सुवासिक असतात. त्याच्या मूळ प्रदेशात, ही प्रजाती 25' पर्यंत वाढेल आणि वर्षभर फुले देईल. सेंट लुईसमधील कंटेनरमध्ये, ते सहसा 4-5' पर्यंत वाढले जाते आणि प्रामुख्याने उन्हाळ्यात फुले दिसतात. चीनमध्ये, वाळलेल्या फुलांचा वापर चमेली चहाला सुगंध देण्यासाठी केला जातो. हवाईमध्ये (जिथे सामान्यतः पिकके म्हणतात), फुलांचा वापर लीसमध्ये केला जातो. ही प्रजाती फिलीपीन बेटांचे राष्ट्रीय फूल आहे.

त्याच्या सुवासिक आणि आकर्षक फुलांसाठी शोभेच्या वनस्पती म्हणून मोठ्या प्रमाणावर लागवड केली जाते. फुलांचा वापर त्यांच्या वासासाठी आणि त्यांच्या थंड प्रभावासाठी, थेट किंवा परफ्यूममध्ये मोठ्या प्रमाणावर केला जातो. चीन आणि जावामध्ये, फुलांचा वापर चमेली चहाच्या स्वादासाठी खाद्य पदार्थ म्हणून केला जातो. भारतात त्याच्या तेलासाठी व्यावसायिकरित्या लागवड केली जाते

Jatropha integerrima

Botanical Name : *Jatropha integerrima* Jacq.

Synonyms : *Jatropha pandurifolia* Andrews

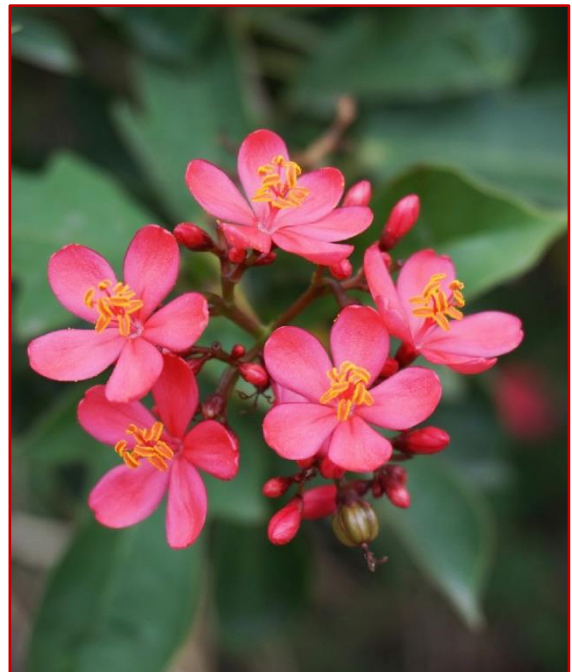
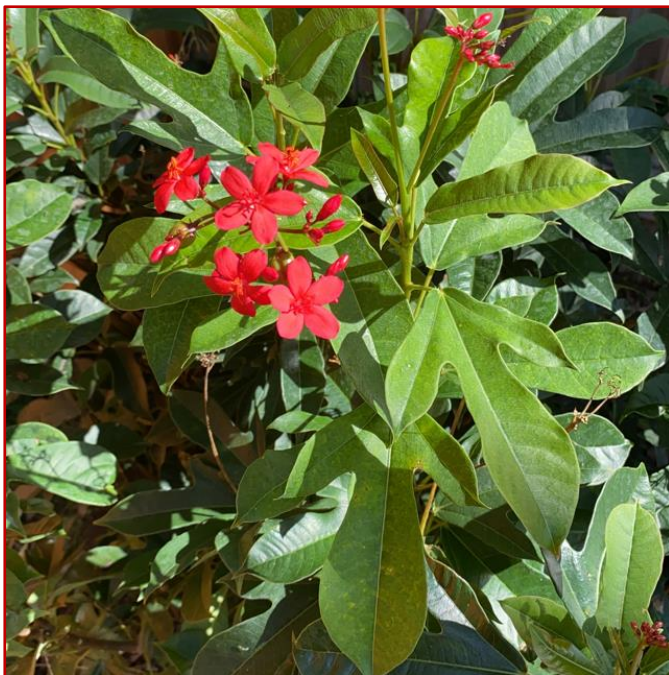
Common Name : Peregrina, Spicy Jatropha, Fiddle-Leaved Jatropha

Plant Family : [Euphorbiaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A tall shrub, branches green-brown with prominent lenticels.

Leaves : Alternate, stipulate, panduriform or fiddle-shaped, cordate at base, where there are 3-4 glandular teeth on each side, smooth, dark green above, pale or purplish tinged below.

Inflorescence : Terminal corymbose cymes.

Flowers :

- Monoecious or dioecious, pink.
- Male flowers calyx small, cup shaped, imbricate, 5-lobed, purplish-red, petals 5, scarlet or pink, obovate, twisted, stamens 8-10, monadelphous, red, 4-5 short, anthers reddish-yellow, hastate, disk 5-lobed.

- Female flowers sepals and petals same as male flowers, ovary 3-celled, styles 3, bifid, recurved.

Fruits : Capsule purplish-green in colour, seeds 3.

Flowering and Fruiting Time : September-December

Significance : Cultivated in gardens everywhere.

Information in Marathi

जट्रोफा इंटेगेरिमा (पेरेग्रीना) हे एक लहान झाड किंवा झुडूप आहे जे 15 फूट उंचीवर पोहोचते आणि सुमारे 10 फूट पसरते. याव्यतिरिक्त, त्यात राखाडी झाडाची साल असलेली खुली, सममितीय, गोलाकार किंवा फुलदाणीच्या आकाराचा मुकुट आहे. याव्यतिरिक्त, त्याची सदाहरित पाने तरुण असताना कांस्य रंगाची असतात. शिवाय, पाने बदलणारी, चकचकीत, पर्यायी, आयताकृती/ओबोव्हेट असतात, बहुधा फिडल्स किंवा अगदी लोब्स सारखी असतात; अंदाजे 4 ते 8 इंच लांब आहेत. याव्यतिरिक्त, फुले सरळ गुच्छांमध्ये जन्माला येतात. ब्लूमस ताऱ्यांसारखे दिसतात आणि साधारणपणे चमकदार लाल रंगाचे ते सिंदूर असतात. सुमारे 1 इंच रुंद, आणि जवळजवळ वर्षभर फुलणारा; फुलपाखरे आणि हर्मिंगबर्ड्स आकर्षित करणे.

शिवाय, फळे अंडाकृती कॅप्सूल असतात, .5 ते 1 इंच लांब, ज्यामध्ये अनेक गुळगुळीत ठिपकेदार बिया असतात. प्रसार मुख्यतः बियाणे किंवा कलमांद्वारे होतो. आणि महत्त्वाचे म्हणजे बिया आणि दुधाचा रस विषारी असतात.

लागवडीमध्ये, जट्रोफा इंटेगेरिमा (पेरेग्रीना) कणखर आहे आणि मातीच्या प्रकारांना सहन करते, जर त्यांचा चांगला निचरा होतो. यात कोणतीही गंभीर कीड किंवा रोगाची समस्या नाही. इच्छित असल्यास एकच खोड राखण्यासाठी, मुकुट आकार देण्यासाठी किंवा रंगीत हेज तयार करण्यासाठी रोपांची छाटणी करणे महत्त्वाचे आहे. हे एस्पेलियर वनस्पती म्हणून प्रशिक्षित केले जाऊ शकते आणि कंटेनरमध्ये वाढू शकते. हे एक आकर्षक बाग, अंगण किंवा डेक, नमुना किंवा उच्चारण वनस्पती आहे आणि महामार्ग मध्यभागी आणि पार्किंगच्या ठिकाणी योग्य आहे.

Mangifera indica

Botanical Name: *Mangifera indica* L.

Common Name: Mango, Aamba, Keri,

Plant Family: Anacardiaceae

Plant Form: Tree

[More Details](#)

About *Mangifera indica* Plant:

Habit: A large tree.

Leaves: Lanceolate, acute, coriaceous, shining, entire, wavy.

Inflorescence: Large, many-flowered panicles.

Flowers: Small, polygamous, bracteates. Bracts ovate, small. Sepals ovate, concave. Petals oblong, reflexed with 3-strong, orange-coloured ridges on the inner surface. Disk globular, large, fleshy, 5-lobed, between corolla and stamens. Stamens 1-5, but only 1 fertile and much longer than the others, the others with imperfect or smaller anthers, purple. Ovary 1-celled, oblique, style excentric, ovule 1, pendulous, funicle basal.

Fruit: Drupe large, fleshy, stone compressed, very hard.

Seed: Seed large, testa papery, cotyledons plano-convex, often unequal.

Flowering and Fruiting Time: January-May

Importance: Extensively cultivated everywhere for its delicious fruits.

Information in Marathi

आंबा हा सदाहरित वृक्ष अॅनाकार्डिएसी कुलातील असून त्याचे शास्त्रीय नाव मॅजिफेरा इंडिका आहे. भारतात आंब्याची लागवड सु. ४,००० वर्षांपूर्वीपासून होत असावी, असे मानतात. अठराव्या व एकोणिसाव्या शतकांत यूरोपातील लोकांनी भारतातून ही वनस्पती अन्य उष्णकटिबंधीय देशांत नेली. ब्राझील, भारत, मेक्सिको, ऑस्ट्रेलिया, फिलिपीन्स, मध्य व दक्षिण अमेरिका इ. प्रदेशांत या वृक्षाची लागवड मोठ्या प्रमाणावर होते. भारतात जम्मू आणि काश्मीर, पंजाब, उत्तर प्रदेश व उत्तराखंड या राज्यांतील टेकड्यांचे प्रदेश सोडून सर्वत्र आंब्याची लागवड होते.

हा वृक्ष सु. २५ मी. पर्यंत उंच वाढू शकतो. खोडाची साल जाड, काळपट, खरबरीत व भेगाळलेली असते. पाने साधी, गर्द हिरवी, एकाआड एक, चकचकीत, लांबट भाल्यासारखी व चिवट असतात. देठाचा खालचा भाग फुगीर असतो. फुले लहान एकलिंगी वा द्विलिंगी, एकाच झाडावर, लालसर किंवा पिवळट व तिखट वासाची असून परिमंजरीत (मोहोर) येतात. साधारणपणे जानेवारी-मार्चमध्ये आंब्याला मोहोर येतो. मोहोर आल्यानंतर साधारण पाच महिन्यांत फळ पिकते. फळांची साल हिरवी, नारिंगी, शेंदरी लाल किंवा पिवळ्या रंगाची असू शकते. फळात मोठी, चपटी व एक कोय असते. फळांचा आकार, स्वाद, रंग वगैरे गुण प्रकाराप्रमाणे निरनिराळे असतात. सालीने वेढलेल्या फळात रसाळ गर असतो. काही फळांमधील गर तंतुमय असतो. गरात 'अ' व 'क' जीवनसत्त्वे असतात. कच्च्या फळांना कैरी म्हणतात. कैरी आंबट, पाचक व शीतल तर पक्क फळे (आंबा) गोड, सारक व मूत्रल असतात. कच्ची फळे लोणची, मुरंबे, पन्हे व आमचूर यांकरिता, तर पिकलेली फळे खाण्यास, आंबापेठी आणि मिठाईसाठी उपयुक्त असतात. खोडाच्या सालीतील टॅनिनामुळे ती कातडी कमाविण्यास आणि रेशीम, सूत व लोकर रंगविण्यास वापरतात. आंब्याचे लाकूड बांधकाम, शेतीची अवजारे आणि खोकी तयार करण्यासाठीही वापरतात.

भारतात आंबा हे नगदी पीक असून त्याची लागवड मोठ्या प्रमाणावर होते. क्षेत्रफळाचा विचार करता आंब्याच्या लागवडीत उत्तर प्रदेश राज्याचा क्रमांक पहिला लागतो. आंब्याचे रायवळ, तोतापुरी व कलमी इत्यादी प्रकार आहेत. कलमी आंब्यांत हापूस, पायरी, नीलम, केशर, रत्ना इ. जाती प्रसिद्ध आहेत. महाराष्ट्रातील हापूस जगप्रसिद्ध असून आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठ त्याने काबीज केली आहे. आंबा प्रामुख्याने उष्ण प्रदेशातील असून त्याला अतिशीत हवामान वा कडाक्याची थंडी मानवत नाही. फळे तयार होताना त्याला कोरडे हवामान लागते. जगातील अनेक उत्कृष्ट फळांपैकी आंबा एक फळ असून त्याला उष्ण प्रदेशातील 'फळांचा राजा' असे म्हणतात.

Morus alba

Botanical Name : *Morus alba* L.

Synonyms : *Morus intermedia* Perr.

Common Name : White Mulberry, Russian Mulberry, Silkworm Mulberry, तुती Tuti

Plant Family : [Moraceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

About Morus alba Plant :

Habit : A large, deciduous shrub.

Leaves : Ovate, thin, cordate, acute, serrate, often lobed, stipules small.

Flowers :

- Monoecious.
- Male flowers in short spikes, sepals 4, stamens 4, rudimentary ovary present.

- F.00female flowers sepals 4, becoming fleshy and enlarged in fruits, ovary 1-celled, ovule one, stigma bifid.

Fruit : Sorosis small, oblong, red, formed of fleshy calycis.

Flowering and Fruiting Time : February-March

Significance : Cultivated mainly for its edible fruits.

Information in Marathi

तुतीचा वृक्ष मध्यम आकारमानाचा असून त्याची उंची ३-५ मी. असते. खोडाचा घेर साधारणपणे १.८ मी. असतो. साल गडद तपकिरी, खरबरीत व भेगाळलेली असते. पाने साधी, अंडाकृती, दातेरी व एकाआड एक असतात. फुले लहान व एकलिंगी असून ती एकाच किंवा वेगवेगळ्या झाडांवर येतात. नर-फुलोरा लोंबणाऱ्या कणिश प्रकारचा, काहीसा रुंद व दंडाकार असतो. स्त्री-फुलोरा लांबट-गोल असून त्यापासून संयुक्त फळ तयार होते. ते अनेक लहान आठळी फळांचे बनलेले असते. फळांचा रंग पांढरा, लालसर, जांभळा किंवा काळा असतो. ती साधारणपणे उन्हाळ्याच्या मध्यानंतर पिकतात. या फळांना बाजारात तुतू म्हणतात. तुतीचा प्रसार पक्षी, कोल्हे आणि माणसांमार्फत होतो.

रेशीम कीटकांचे खाद्य म्हणून तुतीच्या पानांचा वापर सु. २,००० वर्षांपासून होत आहे. जनावरांना चारा म्हणून त्यांचा वापर होतो. फळे खाद्य असून सुकामेवा, तसेच वाइन तयार करण्यासाठी वापरतात. फळे बद्धकोष्ठता व मधुमेहावर उपयुक्त आहेत. खोडाची साल खोकल्यावर गुणकारी आहे. तसेच ती डोकेदुखी, ज्वर आणि नेत्रविकारावर गुणकारी आहे. तुतीच्या फळांमधील घट्ट रसापासून जेली तयार करतात. तुतीची पूर्ण वाढलेली पाने रेशीमनिर्मिती करणाऱ्या कीटकांच्या अळ्यांना पोसण्याकरिता खाऊ घालतात. पानांत १६-३९% प्रथिने व ७-२६% शर्करा असते. फळांत ८७% पाणी, १.५% प्रथिने तसेच ८.३% कर्बोदके असून कॅरोटीन, रिबोफ्लाविन, क जीवनसत्त्व इत्यादी असतात. बियांत २५-३५% सुकणारे पिवळट तेल असते.

Murraya koenigii

Botanical Name : *Murraya koenigii* (L.) Spreng.

Common Name : Kadi-Patta, Mittho Limbdo, Curry-Leaf Plant,
कडीपत्ता Kadipatta

Plant Family : [Rutaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A shrub.

Leaves : Very strong smelling, leaflets 11-25, ovate, serrate, shining.

Flowers :

- White in small panicles.
- Calyx hairy.
- Petals linear-oblong, gland-dotted.
- Stamens 10, filaments dilated at the base.
- Ovary 2-celled, ovule one.

Fruit : Fruit in close clusters, oval pointed, dark-red berries.

Flowering and Fruiting Time : February-April

Significance :

- Cultivated for its leaves which are very aromatic and are used to flavour curries.
- Leaves are digestive, tonic, stimulant, rich in vitamin A and calcium.
- Leaves are also used for diarrhoea, dysentery and checking vomiting.

- Bark-paste is antiseptic, applied to skin eruptions.
- Root extract is taken for relief from renal pain.

Information in Marathi

कढीपत्ता वा कढीपत्त्याच्या पानांचा उपयोग जेवणाची चव वाढविण्यासाठी करतात. चवीसाठी तर याचा वापर होतोच; परंतु त्याचबरोबर कढीपत्त्याची पाने अतिशय औषधी असतात. याला एक विशिष्ट प्रकारचा सुगंध असल्यामुळे निरनिराळ्या चटण्यामध्ये, भाज्यांमध्ये व मसाल्यामध्ये सुद्धा याचा वापर केला जातो. संस्कृतमध्ये कृष्णिनब तसेच कैटर्य, हिंदीमध्ये मीठानीम, इंग्रजीमध्ये करी लिव्हज, तर शास्त्रीय भाषेत मुरया कोएनिगी या नावांनी ओळखला जाणारा कढीपत्ता किंवा गोडिलब हा रुटेसी कुळातील आहे.

कढीपत्त्याचे झाड मध्यम आकाराचे असते. हे झाड प्रत्येकाच्या परसबागेत लावणे आवश्यक आहे. कारण याला एक विशिष्ट प्रकारचा सुगंध असल्यामुळे घराजवळील वातावरण स्वच्छ, सुगंधी राहण्यास मदत होते. तसेच वातावरणातील जिवाणूंचा प्रादुर्भाव कमी होतो व आजार आपल्यापासून दूर राहतात. याच्या पानांमधून सुगंधी तेलही निघते.

कढीपत्त्याच्या पानामध्ये कॅल्शियम, लोह, पोटॅशियम, फॉस्फरस, अॅमिनो अॅसिड, प्रथिने भरपूर प्रमाणात असतात. तसेच जीवनसत्त्व अ, ब-१, ब- २ व क जीवनसत्त्वही असते. त्यामुळे कढीपत्त्याच्या पानांच्या सेवनाने हे सर्व गुणधर्म शरीराला मिळतात व त्यातूनच शरीराची रोगप्रतिकारक शक्ती वाढते. आयुर्वेदानुसार कढीपत्ता हा दीपक, पाचक, कृमिघ्न व आमांशयासाठी पोषक असतो.

बालकांच्या पोटामध्ये जंत किंवा कृमी झाले असतील तर त्यांना कढीपत्त्याची पाने बारीक वाटून त्याचा कल्क तयार करावा व या कल्कामध्ये समप्रमाणात गूळ आणि मध एकत्र करून त्याची छोटी गोळी बनवावी व ही गोळी २-२ या प्रमाणात सकाळ-संध्याकाळ द्यावी. यामुळे पोटातील कृमी नाहीसे होतात. कढीपत्ता हा शीतल गुणधर्माचा असल्याने जुलाब व उलटी होत असेल व काही वेळा त्यातून रक्त पडत असेल तर कढीपत्त्याची पाने पाण्यासोबत वाटून ते पाणी गाळून घ्यावे व १-१ चमचा या प्रमाणात २-३ तासांच्या अंतराने प्यावे. यामुळे उलटी कमी होऊन रक्तस्राव थांबतो.

मूळव्याधीतून रक्त पडत असेल तर कढीपत्त्याच्या पानांचा काढा बनवून तो प्यायल्यास रक्त पडण्याचे थांबते. अपचन, अरुची, अग्निमांद्य (भूक कमी होणे) ही लक्षणे जाणवत असतील तर कढीपत्त्याची २-३ पाने चावून खावीत. यामुळे बेचव तोंडाला रुची निर्माण होऊन भूक लागल्याची जाणीव निर्माण होते. पोटात जर मुरडा येत असेल तर तो कमी करण्यासाठी कढीपत्त्याची पाने चावून खावीत.

Neolamarckia cadamba

Botanical Name: *Neolamarckia cadamba* (Roxb.) Bosser

Synonyms: *Anthocephalus cadamba* (Roxb.) Miq

Common Name: Kadamb, Marathi: कदम्ब Kadamb

Plant Family: Rubiaceae

Plant Form: Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: A small tree.

Leaves: Opposite, decussate, elliptic-oblong, acute, entire, coriaceous, cordate at base, stipules inter-petiole.

Inflorescence: Terminal globose heads.

Flowers: Fragrant with calyx tubular, lobes 5, obtuse. Corolla tubular, orange, lobes 5, on the corolla throat. Ovary 2-celled below but 4-celled on top. Style exerted, white, stigma fusiform, ovules many.

Fruit: Globose of few-seeded leathery pyrenes, seeds minute.

Flowering and Fruiting Time: September-November

Importance: Planted on road-side or in gardens and near the temples. This tree is held in great reverence both by Hindus and Buddhists. The flowers have an irresistible power of recalling the absent lover. The fresh bark juice is used in inflammation of the eye and for gargle.

Information in Marathi

कदम्ब हे सदाहरित वृक्ष आहे जे जलद गतीने ४५ मीटर (१४७ फूट) बाय ३० मीटर (९८ फूट) पर्यंत वाढते. फुलांचे परागकण कीटकांद्वारे केले जाते. यासाठी योग्य: हलकी (वालुकामय), मध्यम (चिकणदार) आणि भारी (चिकणमाती) माती आणि पाण्याचा निचरा होणारी माती पसंत करते. योग्य pH: हलक्या आम्ल, तटस्थ आणि मूलभूत (सौम्य अल्कधर्मी) माती. हे अर्ध-सावलीत (हलकी जंगलात) किंवा सावली नसलेल्या ठिकाणी वाढू शकते. ते ओलसर किंवा ओलसर माती पसंत करते.

कदम्ब हे दक्षिण आणि आग्नेय आशियातील एक वेगाने वाढणारे उष्णकटिबंधीय आणि सदाहरित वृक्ष आहे जे 45 मीटर उंच आणि खोड व्यासात 160 सेमी पर्यंत वाढते. बोल सरळ आणि बेलनाकार आहे. लागवडीनंतर चार किंवा पाच वर्षांनी फुलांची सुरुवात होते, नारिंगी आणि सुवासिक फुले जी ग्लोबोज क्लस्टरमध्ये तयार होतात. अशा वैशिष्ट्यामुळे अँम्बिओना सर्वात जास्त लागवड केलेल्या शोभेच्या झाडांपैकी एक बनते. अंबोइनाचे फळ लहान, मांसल आणि पिवळ्या-केशरी असते. हे कथितरित्या खाण्यायोग्य तसेच फुलणे देखील आहे. या झाडाच्या जलद वाढीमुळे ते पुनर्वनीकरण प्रकल्पांसाठी आणि विंडब्रेक म्हणून उपयुक्त ठरते. हे हिरवे खत म्हणूनही वापरले जाते. मुळांच्या सालापासून पिवळा रंग येतो तर फुलांना आवश्यक तेल मिळते. लाकूड काम करण्यास सोपे आहे परंतु टिकाऊ नाही. हे हलके बांधकाम, लगदा आणि कागद, बॉक्स, क्रेट आणि फर्निचर घटकांसाठी वापरले जाते. वाळलेल्या सालाचा उपयोग तापाच्या उपचारात आणि टॉनिक म्हणून केला जातो.

Nerium oleander

Botanical Name: *Nerium oleander* L.

Synonyms: *Nerium indicum* Mill

Common Name: The Oleander, Kanher- कनेर, Lal Karen, Hindi:
Kaner कनेर

Plant Family: Apocynaceae

Plant Form: Shrub

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: A small shrub with milky juice present.

Leaves: Verticillate in 3 or 2 opposite, linear- lanceolate, narrow at both ends.

Inflorescence: Terminal panicles of cymes.

Flowers: Pink, red or white, single or double, fragrant, bracteate. Bracts small, calyx divided to the base, lobes 5, linear, acute. Corolla campanulate, petals 5, rounded, overlapping, corona of 5 scales present in the throat of the corolla, each scale divides into 2-7 free segments. Stamens 5, included filaments short, anthers connivent into a cone and adherent to

the stigma, connective produced into a feathery appendage. Carpels 2, distinct, style long, stigma dumb-bell shaped.

Fruit: A pair of follicles, seeds many, comose.

Flowering and Fruiting Time: All the year round.

Importance: Commonly grown in the gardens everywhere. The whole plant is extremely poisonous.

Information in Marathi

कण्हेर किंवा कण्हेरी म्हणून ओळखली जाणारी ही भारतीय वंशाची झुडूपवर्गीय सदाहरित विषारी वनस्पती. नेरियम ओलेंडर (Nerium oleander) असे हिचे शास्त्रीय नाव आहे. भारतात सर्वत्र आढळणारी ही झुडूपवर्गीय वनस्पती असून हिची उंची ३ मीटरपर्यंत असू शकते. बाराही महिने याला फुले येतात. फुले गुच्छात असून झाडाच्या शेंड्याला असतात. फूल नाजूक, ५ पाकळ्या असलेले तसेच रंग गडद गुलाबी, फिकट गुलाबी, सफेद असा असू शकतो. फुले सुगंधी असतात. फुलाच्या पाकळ्या आतिशय नाजूक आणि पातळ असतात. फुलांचा वापर हार, गजरे तसेच आरास करण्यासाठी केला जातो. फुलांपासून सुगंधी द्रव्ये देखील तयार केली जातात. अगरबत्तीसाठी त्याचा वापर केला जातो. कण्हेरीला संस्कृतात 'करवीर' असे म्हणतात.

कण्हेरीची पाने रुंदीला बारीक तर लांबीला मोठी असतात, पण साधारण १२-१५ सेंमी लांब असू शकते. पाने रंगाने गडद हिरवी आणि काहीशी जाड असतात. विषारी असली तरी बऱ्याच रोगांवर यापासून औषध बनविले जाते. पार्थिव महागणपती पूजनात वापरल्या जाणाऱ्या २१ गणेशपत्रींमध्ये देखील कण्हेरीच्या पानांचा समावेश केलेला आहे. कण्हेरीची विषबाधा झाली तर श्वास बंद होतो, हृदयाचे काम थांबते आणि आकडी येऊन तोंड वेडेवाकडे म्हणजेच विकट होते. त्यामुळे सावधान! याच्या पानांचा आकारदेखील सुंदर असतो. त्यात ती बाराही महिने उपलब्ध असतात. त्यामुळेच शोभेची वनस्पती म्हणून उद्याने, शाळा परिसर, रस्त्याच्या मध्ये दुभाजकाला, शाळा परिसर, मंदिर परिसरात कण्हेरीची लागवड केली जाते. कॉमन क्रो नावाचे एक सुंदर फुलपाखरू या झाडावर अंडी घालते. त्याची अळी याची पाने खाऊन आपली उपजीविका करते. तसेच इतर फुलपाखरे मध पिन्यासाठी या फुलावर येतात. त्यामुळे फुलपाखरू उद्यानात याची लागवड केली जाते.

Nyctanthes arbortristis

Botanical Name : *Nyctanthes arbortristis* L.

Common Name : Parijatak पारिजात, Harshringar

Plant Family : [Nyctaginaceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small tree.

Leaves : Opposite, broadly ovate, acuminate, rough above with stiff hairs from bulbous bases, hairy beneath, entire, petiolate.

Inflorescence : Axillary and in short terminal cymes.

Flowers :

- White, fragrant in the evening.
- Calyx hairy outside.
- Corolla tube orange coloured, lobes white.

Fruit : Capsule up to 18 mm long and broad, compressed, obcordate.

Flowering and Fruiting Time : August onwards.

Significance :

- The leaves are used in fevers and rheumatism.
- The leaves have been proved effective in malaria.
- The dry leaves are used as fine sand-paper.

Information in Marathi

सुगंधी फुलांसाठी प्रसिद्ध असलेली एक वनस्पती. पारिजातक ओल्लिएसी कुलातील असून तिचे शास्त्रीय नाव निकटॅन्थस आर्बर-ट्रिस्टिस आहे. जाई, जुई व मोगरा या वनस्पतीही ओल्लिएसी कुलातील आहेत. पारिजातक मूळची भारतातील असून मध्य प्रदेश, राजस्थान, छत्तीसगड, महाराष्ट्र आणि दक्षिणेकडील राज्ये या सर्व ठिकाणी ती फुलांसाठी वाढविली जाते. सुवासिक व नाजूक फुलांकरिता पारिजातक बागेत लावतात.

पारिजातक हे मोठे झुडूप असते किंवा लहान वृक्ष असतो. हा सदाहरित वृक्ष सु. १० मी.पर्यंत उंच वाढतो. साल खडबडीत व करड्या रंगाची असते. पाने साधी, समोरासमोर, लहान देठाची, ६-१२ सेंमी. लांब व टोकदार असतात. पानांवर खरखरीत रोम असतात, त्यामुळे ती वर खरखरीत व खाली लवदार असतात. फुले लहान, पांढरी व ३-७ च्या झुबक्यात ऑगस्ट-डिसेंबरमध्ये येतात. पाकळ्या ५-८, वर पांढऱ्या व सुट्या आणि खाली केशरी नळीने जुळलेल्या असतात. फुले रात्री उमलतात आणि सकाळी त्यांच्या पाकळ्या म्हणजे दलपुंज गळून सडा पडतो. परंतु हिरवा निदलपुंज झुडपावरच मागे राहतो. फळ गोलसर पण चपटे असून ते कच्चे असताना हिरवे आणि पिकल्यावर तपकिरी होते. फळात दोन बिया असतात.

पारिजातकाच्या फुलांतील केशरी भागात निकटॅन्थीन नावाचे रंगद्रव्य असते. त्याचा वापर पूर्वी रेशीम रंगविण्यासाठी केला जात असे. पानांमध्ये कॅरोटीन आणि क जीवनसत्त्व असते. फुलांत टॅनीन, ग्लुकोज व डी-मॅनीटॉल असते. साल कातडी कमाविण्यासाठी, तर पाने हस्तिदंताला व लाकडाला झिलई आणण्यासाठी वापरतात. बिया, पाने आणि फुले आयुर्वेदात औषध म्हणून उपयुक्त आहेत. पाने पित्तशामक व कफोत्सारक असून तापावर व संधिवातावर गुणकारी असतात.

Nymphaea pubescens

Botanical name: *Nymphaea pubescens*

Synonyms: *Nymphaea lotus* var. *pubescens*, *Nymphaea purpurea*, *Nymphaea esculenta*

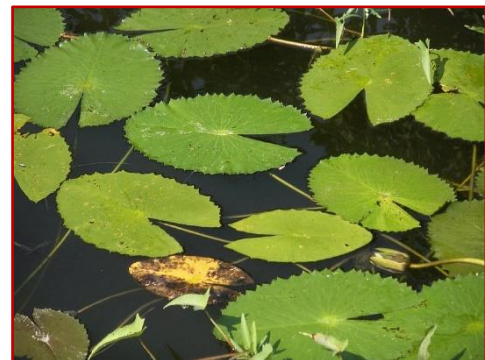
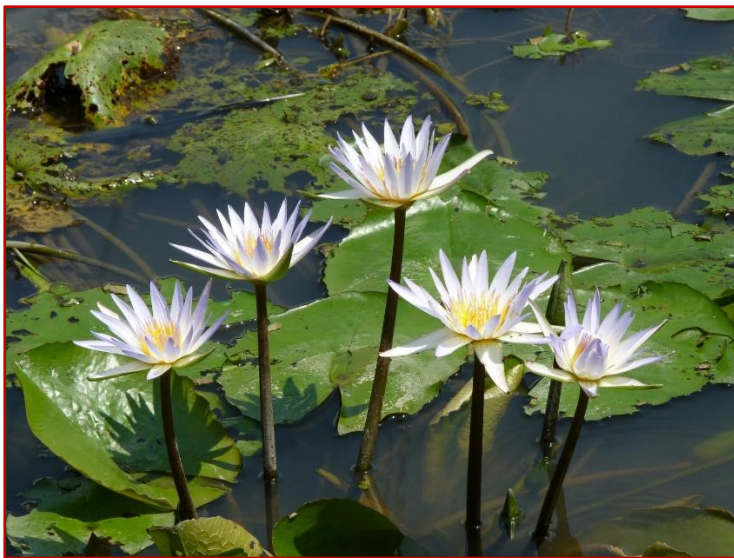
Common name: Pink Water Lily, Pink Lotus, kamal

Family: Nymphaeaceae (Waterlily family)

Plant Form : Herb

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An aquatic herb.

Leaves : Smooth-textured green speckled leaves, top green, underside purple

Flowers : Flowers in deep violet-purple to wine red flowers, cup-like shape changing to stellate, very sweet fragrance.

Flowering and Fruiting Time : November - January

Significance :

- Varieties of plants are cultivated as ornamental plants.
- Flowers has ritual values

Information in Marathi

कमळ सामान्यतः गोड्या व उथळ पाण्यात वाढते आणि १-१.५ मी. उंच तर समस्तरीय ३ मी. पर्यंत पसरते. खोड (मूलक्षोड) लांब असून पाण्याच्या तळाशी जमिनीवर सरपटत वाढते, तर पाने पाण्यावर तरंगतात. पाने मोठी, वर्तुळाकार व छत्राकृती असून ६०- ९० सेंमी. व्यासाची असतात. देठ लांब असतो. पानांवरील शिरा पानाच्या मध्यापासून किरणांप्रमाणे पसरलेल्या असतात. कमळाचे फूल सुंदर, सुगंधी व मोठे असून साधारणतः १५-२० सेंमी. व्यासाचे असते. फुले पाण्यावर तरंगतात. फुलांचा रंग त्यांच्या जातीनुसार वेगवेगळा असतो. फुले जुलै-ऑक्टोबरमध्ये येतात. या वनस्पतीच्या लागवडीकरिता बिया व गड्डे (मूलक्षोड) वापरतात.

लाल कमळ : (निंफिया प्यूबिसेन्स) या औषधीय जलवनस्पतीचे मूलक्षोड आखूड, उभे, गोलाकार व ग्रंथिल असते. उथळ पाण्यात वाढणारी ही वनस्पती भारतातील उष्ण भागात तसेच आफ्रिका, हंगेरी, इंडोनेशिया, फिलिपीन्स इ. प्रदेशांत आढळते. पाने गुळगुळीत देठाची असून त्यांची खालची बाजू लवदार असते. फक्त सकाळीच उमलणारी गर्द लाल ते पांढऱ्या रंगाची फुले सप्टेंबर-ऑक्टोबरमध्ये येतात. मृदुफळ हिरवे व गोल असते. लाल कमळाचे बहुतेक सर्वच भाग खाण्याकरिता वापरतात. बियांच्या अतिसेवनाने विषबाधा होते.

Ocimum sanctum

Botanical Name : *Ocimum sanctum* L.

Synonyms : *Ocimum tenuiflorum* L.

Common Name : Tulsi, Holy Basil, तुलसी

Plant Family : [Lamiaceae \(Labiatae\)](#)

Plant Form : [Herb](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An erect, much branched, pungent odoured perennial herb with stems and branches subquadrangular, often tinged with purple somewhat woody at the base, softly, densely hairy.

Leaves :

Petiolate, aromatic, ovate or elliptic-oblong, obtuse or subacute at apex, annulate or narrowed at base, shallowly and distant by serrate along margins, closely gland-dotted with long hairs on both sides.

Petiolate, pubescent.

Inflorescence : Verticillaster.

Flowers :

- Flowers in axillary and terminal racemes of compact whorls, floral axis as long as calyx slender, simple.
- Sometimes branched, at times entire, inflorescence purple.

Fruit : Nutlets 4, ellipsoid, smooth, brown mottled with minute yellow and black spots, covered with short fringe of hygroscopic mucilaginous hairs.

Flowering and Fruiting Time : September - March

Significance :

- The juice of leaves possesses diaphoretic, antiperiodic, stimulating and expectorant properties.
- It is used in catarrh and bronchitis, applied to the skin, in ringworm and other cutaneous diseases and dropped into the ear to relieve earache.
- An infusion of the leaves is used as a stomachic in gastric disorders of children.
- A decoction of the root is given as a diaphoretic in malarial fevers.
- The seeds are mucilaginous and demulcent, and are given in disorders of genito-urinary systems.

Information in Marathi

भारतात सर्वत्र आढळणारी एक सुगंधी वनस्पती. तुळस लॅमिअसी कुलातील असून तिचे शास्त्रीय नाव ऑसिमम सॅक्टम आहे. ऑसिमम टेन्यूफ्लोरम या शास्त्रीय नावानेही ती ओळखली जाते. तुळस ही मूळची जगाच्या पूर्व भागाच्या उष्ण प्रदेशातील असून ती आता सर्वत्र लागवडीखाली आहे. उजाड जागी ती एखाद्या तणाप्रमाणे वाढते, तर अनेक बागांमध्ये तिची लागवड करतात. भारतात ती मंदिराशेजारी व घरी लावतात.

ळशीचे झुडूप ५०-१५० सेंमी. उंच वाढते. तुळशीला अनेक फांद्या व उपफांद्या असतात. पाने साधी, लहान, केसाळ व समोरासमोर असून तेलग्रंथियुक्त असतात. पाने अंडाकार असून कडा किंचित दंतूर असतात. फुले किरमिजी किंवा जांभळट व लहान असून फांद्यांच्या व मुख्य खोडाच्या शेंड्यांवर साध्या किंवा शाखायुक्त मंजिऱ्यांवर येतात. मंजिरी साधारणपणे १०-१२ सेंमी. लांब असते. फळ (दृढफलिका) लहान असून त्यात चार बिया असतात. बी गोलसर, गुळगुळीत व फिकट भुरे किंवा तांबूस असते. भारतात तुळशीचे दोन प्रकार लागवडीखाली आहेत : (१) हिरव्या पानांची तुळस (श्री तुळस किंवा लक्ष्मी तुळस) आणि (२) किरमिजी फांद्यापानांची तुळस (कृष्ण तुळस).

आयुर्वेदात तुळशीचे अनेक उपयोग सांगितले आहेत. तिच्यामध्ये जीवाणुरोधी, दाहशामक तसेच अधिहर्षतारोधी गुणधर्म आहेत. कफनाशक असल्यामुळे ठसका व खोकला यांवर ती उपयुक्त आहे. तुळशीचा काढा मुलांच्या पोटाच्या विकारांवर उपयुक्त असतो. तिच्या पानांपासून ऊर्ध्वपातन करून तेल मिळते. हे तेल पिवळे, किंचित लवंगाच्या वासाचे व बाष्पनशील असते. सौंदर्यप्रसाधनांत हे तेल वापरले जाते. ड्रास प्रतिकर्षण करणाऱ्या मलमांमध्ये तुळशीचा वापर करतात. तिच्या पानांमध्ये ओलिऑनिक आम्ल, उसॉनिक आम्ल, रोझमॅरिनिक आम्ल, युगेनॉल, कार्वोकोल, लिनॅलूल, कॅरियोफायलीन व एलिमीन हे घटक असतात. काही संशोधनांतून रक्तशर्करा कमी करण्यासाठी तसेच कोलेस्टेरॉल कमी करण्यासाठी तुळस उपयुक्त ठरू शकते, असे आढळले आहे.

Opuntia elatior

Botanical Name: *Opuntia elatior* Mill

Synonyms: *Cactus elatior* (Mill.) Willd.

Common Name: Prickly Pear, Marathi: फड्या निवडुंग, नाग फनी nag phani.

Plant Family: Cactaceae

Plant Form: Succulents

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit: Shrubs with jointed stem, Succulent, leafless, spiny, flat, obovate, glaucous-green.

Flowers: Yellow or pale-pink, at length red or reddish-purple, axillary, solitary on free margins of joints.

Fruits: Ripe berries fleshy, edible.

Flowering and Fruiting Time: December - May

Significance: Frequently raised as a hedge along cultivated fields, in scrub forests as an escape.

Information in Marathi

सामान्यतः लाल फुलांच्या काटेरी नाशपाती म्हणून ओळखले जाते, अनेक आक्रमक *Opuntia cacti* पैकी एक आहे परंतु बहुतेकांपेक्षा कमी व्यापक आहे. हे उत्तर दक्षिण अमेरिका, दक्षिण मध्य अमेरिका आणि दक्षिणेकडील लेसर अँटिल्सचे मूळ आहे. 1800 च्या दशकात इंडोनेशिया, भारत आणि दक्षिण आफ्रिकेमध्ये याची ओळख झाली होती जिथे ते त्वरीत पसरले. 1900 च्या दशकाच्या सुरुवातीस भारत आणि इंडोनेशियामध्ये *O. elatior* चे नियंत्रण हे जैविक नियंत्रणाच्या पहिल्या यशांपैकी एक होते जे सूचित करते की ते इतरत्र प्रभावीपणे नियंत्रित केले जाऊ शकते. पक्ष्यांद्वारे ते सहजपणे विखुरले जाते आणि दाट झाडी तयार करण्यास सक्षम असल्याने *O. इलिटियर* हे ऑस्ट्रेलियामध्ये अर्ध-शुष्क भागात आणि कोरड्या किनारी अधिवासांमध्ये संभाव्य पर्यावरणीय तण किंवा 'स्लीपर वीड' मानले जाते.

काटेरी नाशपाती, ज्याला नोपल देखील म्हणतात, ओपुंटिया (कुटुंब *Cactaceae*) च्या सपाट-स्टेम्ड काटेरी कॅक्टिसच्या अनेक प्रजातींपैकी कोणतीही आणि त्यांची खाद्य फळे. काटेरी नाशपाती कॅक्टो हे मूळचे पश्चिम गोलार्धातील आहेत. अनेकांची लागवड केली जाते, विशेषतः भारतीय अंजीर (ओ. फिकस-इंडिका), जे उष्णकटिबंधीय आणि उपोष्णकटिबंधीय देशांतील अनेक लोकांसाठी महत्त्वाचे अन्न आहे.

काही काटेरी नाशपाती प्रजाती शोभेच्या वस्तू म्हणून लागवड करतात आणि त्यांच्या मोठ्या फुलांसाठी त्यांचे मूल्य असते. ते स्टेम विभागांमधून सहजपणे प्रसारित केले जातात.

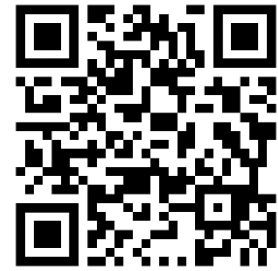
Peltophorum pterocarpum

Botanical Name : *Peltophorum pterocarpum* (DC) Baker ex DC

Common Name : Tamraparni, Copperpod, Rusty Shield-Bearer,
पिवळा गुलमोहर

Plant Family : [Caesalpiniaceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A big tree, young branches rusty-hairy.

Leaves : Abruptly bipinnate, leaflets 8-10 pairs, oblong, obtuse, base oblique.

Inflorescence : Yellow in terminal, racemose panicles.

Flowers :

- Calyx cup-like, coppery-red, valvate.
- Petals 5, obovate, wavy yellow, hairy at base.
- Stamens 10 free, hairy at base, anthers golden-yellow.
- Ovary sessile, 1-3 ovuled, style long and thread-like, stigma shield-like.

Fruit : Pods flat, rusty red, oblong, thin at both ends.

Flowering and Fruiting Time : September - November and March - May

Significance : Planted as an ornamental tree on road sides.

Information in Marathi

Pterocarpum एक खोल रूट प्रणाली आणि एक दाट पसरणारा मुकुट असलेली जलद वाढणारी प्रजाती आहे. पूर्व आशियातील वृक्षारोपणांमध्ये हे सहसा सावलीचे झाड म्हणून लावले जाते. तसेच, मातीतील विशिष्ट जीवाणूशी त्याचा सहजीवन संबंध आहे जे मुळांमध्ये गाठी तयार करतात आणि वातावरणातील नायट्रोजन निश्चित करतात. चार वर्षांनी फुलांची सुरुवात होते. ते 24 मीटर उंचीपर्यंत आणि खोडाच्या व्यासात 100 सेमी पर्यंत वाढते. पाने द्विपिनी असतात आणि प्रत्येक पानावर सुमारे २०-४० अंडाकृती पानांचा समावेश असतो. फुले पिवळी असतात. या वनस्पतीचा कोणताही खाद्य भाग ज्ञात नाही परंतु पारंपारिक औषधांमध्ये त्याचा वापर केला जातो. विशेषतः, मोच, जखम, सूज, डोळ्यांच्या समस्या, अंगदुखी आणि आतड्यांसंबंधी विकारांवर उपचार म्हणून झाडाची साल वापरली जाते. पाने आणि कळ्यांमध्ये बुरशीविरोधी गुणधर्म आढळतात तर फुलांच्या अल्कोहोलिक अर्कामध्ये दाहक-विरोधी आणि बॅक्टेरियाविरोधी गुणधर्म असतात. शिवाय, झाडाची साल पिवळसर तपकिरी रंग तयार करते जी कापड उद्योगात विशेषतः बाटिक उत्पादने आणि मासेमारीची जाळी रंगविण्यासाठी वापरली जाते. लाकडाचा वापर इंधन म्हणून आणि बांधकाम, बोट बिल्डिंग, कॅबिनेट बनवणे इत्यादीसाठी केला जातो. इतर सामान्य नावांमध्ये पॉइन्सियाना, पिवळा, पिवळा फ्लॅम्बोयंट आणि पिवळा फ्लेम यांचा समावेश होतो. कॉपरपॉड किंवा पेल्टोफोरम.

झाडाला दाट, पसरणारा मुकुट आहे आणि त्यामुळे सावली देण्यासाठी त्याचे मोठ्या प्रमाणावर कौतुक केले जाते. हे कॉफी आणि कोकाओच्या लागवडीमध्ये सावलीचे झाड म्हणून लावले जाते आणि निवारा बेल्टमध्ये वापरले जाते कारण ते मजबूत आहे. याची चाचणी सुमात्रामध्ये रोटेशनल एली-क्रॉपिंग/फॉलो सिस्टीममध्ये करण्यात आली आहे, जिथे ते वचन दर्शवते. तरुण झाडे बहुधा महोगनी किंवा टेक्टोना ग्रॅंडिस सह आंतरपीक पद्धतीमध्ये लावली जातात. एक जलद वाढणारे झाड जे वातावरणातील नायट्रोजन निश्चित करते, त्याचा पुनर्वसनासाठी संभाव्य उपयोग आहे आणि त्याचा वापर हिरवळीच्या खताचा स्रोत म्हणून केला जातो. इम्पेराटा सिलिंड्रिका गवताने मोठ्या प्रमाणात प्रादुर्भाव झालेल्या पडीक जमिनींच्या पुनर्वसनासाठी याचा वापर केला जाऊ शकतो. झाड हेज म्हणून वापरले जाऊ शकते. इतर उपयोग झाडाची साल पिवळसर तपकिरी रंग देते, जी कापूस आणि बाटिक उत्पादने रंगवते.

Phoenix sylvestris

Botanical Name : *Phoenix sylvestris* (L.) Roxb.

Synonyms : *Elate sylvestris* L.

Common Name : Wild Date Palm, Date-Sugar Palm, Indian Wild Date, Khajuri खारीक

Plant Family : [Arecaceae \(Palmae\)](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A large tree with stems 2.5-6.5 m high, rarely much shorter.

Leaves : Rather short, leaflets vary, quadrifariously inserted, equidistant, linear-lanceolate, pungent, coriaceous concave, spreading at right angles, bright green.

Inflorescence and Flowers :

- Spadix.
- Spathes 20-35 cm long, keel furfuraceous.
- Peduncle stout, rachis flattened, branches of male 10-15 cm long, of female longer.
- Male flowers with stamens 6, anthers sessile, linear, female spadix long peduncled, peduncle 2.5cm broad, flattened, braches 15-25 cm long, divergent in fruit.
- Female flowers scattered, globose, calyx cup-shaped, petals orbicular.

Fruits : Obovoid-oblong, apiculate, red, at length violet-blue, seed nearly as long with the groove dilating into a canal of various forms.

Flowering and Fruiting Time : January - March

Significance :

- Cultivated for its edible fruits.
- Cultivated as ornamental plant

Information in Marathi

खजुराचे झाड सु. ३० मी. उंचीपर्यंत वाढते. त्याचे खोड जाड, टणक, शाखाहीन आणि खडबडीत असते. त्याची फुले सुवासिक असून जानेवारी ते जून या काळात येतात. नारळाप्रमाणे त्यांचा फुलोरा असतो. नरपुष्पात फुलोरा आखूड असतो, तर स्त्रीपुष्पात तो अधिक लांब असतो. स्त्रीपुष्प हिरवट तर नरपुष्प पांढरे असते. या झाडाचे परागकण वाऱ्यामुळे होते. नरपुष्पांचे फुलोरे मादीपुष्पांवर बांधून कृत्रिम रीत्या परागण घडवून आणतात. ही पद्धत सिरियन लोकांना प्राचीन काळापासून माहीत होती, असे पुरावे आहेत. परागणासाठी एक नर झाड ५० मादी झाडांना पुरेसे असते. नर झाडे कमी तर मादी झाडे जास्त आवश्यक असल्याने मादी झाडांना येणाऱ्या फुटव्यांपासून नवीन लागवड करणे, अधिक पसंत केले जाते. मृदुफळे २ ते ७ सेंमी. लांब, अंडाकृती आणि लालसर व पिंगट असतात. बियांवर एका बाजूला उभी खाच असते.

पिकलेला खजूर खाल्ला जातो. ताजा खजूर उन्हात वाळवून किंवा दुधात शिजवून खारीक तयार केली जाते. इतर फळांच्या तुलनेत खजुरात नैसर्गिक साखरेचे प्रमाण जास्त असते. १०० ग्रॅम ताज्या खजुरापासून १४४ ऊष्मांक, तर सुक्या खजुरापासून (खारकेपासून) सु. ३१७ ऊष्मांक मिळतात. दरवर्षी एक झाड सु. ४५ किग्रॅ. खजूर देते आणि सु. ६० वर्षांपर्यंत ते उत्पादन देते.

खजुरात लोहाचे प्रमाण भरपूर असते. पांडुरोगात किंवा शरीरात रक्ताची कमतरता आढळल्यास खजूर खायला देतात. त्यामध्ये जीवनसत्त्वे भरपूर प्रमाणात आढळतात. तसेच त्यात पोटॅशियमचे प्रमाण जास्त तर सोडियमचे प्रमाण कमी असेत. ताज्या खजुरापासून कोशंबीर, चटणी आणि लोणची बनविली जातात. खजुराचा उपयोग केक आणि पुडिंग बनविण्याकरिता होतो. पाने छपरासाठी आणि चट्या बनविण्यासाठी वापरतात. फांद्यांपासून मिळणाऱ्या काथ्याचा वापर दोर तयार करण्यासाठी केला जातो. फुलोऱ्याचा उपयोग केरसुणी व ब्रशसाठी केला जातो.

Phyllanthus emblica

Botanical Name : *Phyllanthus emblica* L.

Synonyms : *Emblica officinalis* Gaertn.

Common Name : Indian Goose Berry, Amla आँवला

Plant Family : [Euphorbiaceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small, deciduous tree.

Leaves : Small, distichous, linear, obtuse, appear like pinnate leaves, stipule ovate, acute.

Flowers :

- Greenish-yellow, in axillary fascicles, on leaf-bearing branches, often on the naked portion below the leaves, with fimbriate bracts at base.
- Male flowers many on short, slender pedicels, sepals 6, oblong.
- Stamens 3 on a short central column, disk 0. Female flowers few, subsessile, sepals 6, disk cup-like.
- Ovary 3-celled, styles 3, bifid.

Fruits : Fleshy, globose, with 6 obscure, vertical furrows, pale yellow, of three 2-seeded crustaceous cocci.

Flowering and Fruiting Time : February - May

Significance :

- The fruits have great medicinal properties and is one of the richest sources of Vitamin C.

- It is also used together with Harde and Behda for making the famous Trifala churan.

Information in Marathi

आवळीचे झाड मध्यम आकाराचे असून ते सु. ८ ते १५ मी. उंच वाढते. त्याचे खोड वाकडे-तिकडे, फांद्या पसरट व मोठ्या, साल जाड व हिरवट करडी असून तिच्या लहान व पातळ ढलप्या निघतात. पाने साधी, अनेक, एकाआड एक, लहान देठांची व लहान असून लहान फांद्यांवर दोन रांगांत असतात. त्यामुळे पाने पिसांसारखी दिसतात. हिरवट पिवळ्या फुलांचे झुबके पानांच्या बगलेत किंवा पानांखालच्या फांदीच्या भागावर मार्च-मे मध्ये येतात. फुले एकलिंगी असून नर फुलांची संख्या मादी फुलांच्या तुलनेत अधिक असते. मृदुफळ (आवळा) गोल, मांसल, फिकट हिरवट पिवळे व त्यावर सहा उभ्या रेषा असतात. बी एकच व त्रिधारी असते.

आवळ्यात पाणी (८१ %), प्रथिने (०.५ %), स्निग्ध पदार्थ (०.१ %), क्षार (०.५ %), कर्बोदके (१३-१४ %) आणि तंतू असतात. आवळ्यात 'क' जीवनसत्त्व भरपूर असते. तसेच त्यामध्ये अ, ब जीवनसत्त्वे आणि लोह, कॅल्शियम, फॉस्फरस इत्यादींची संयुगेही असतात.

आवळा (फळ) हे एक उपयुक्त खाद्य आहे. त्यापासून लोणचे, मुरांबा, सुपारी इ. करतात. आवळा तुरट, शीतल व मूत्रल असून वाळलेली फळे (आवळाकाठी) अतिसार, आमांश व रक्तस्राव यांवर उपयुक्त ठरतात. मधुमेह, खोकला, श्वासनलिकादाह, दमा, कावीळ, त्वचारोग, केस अकाली पांढरे होणे आणि इतर अनेक रोगांवर आवळा गुणकारी ठरतो. हिरडा व बेहडा या फळांच्या सालीबरोबर आवळाकाठीची पूड मिसळून 'त्रिफळा चूर्ण' तयार करतात. 'क' जीवनसत्त्व असल्याने आवळा स्कर्व्ही या विकारावर गुणकारी ठरतो. आवळीचे मूळ व साल तुरट असून कावीळ, हगवण आणि व्रण (अल्सर) या विकारांवर उपयुक्त असते, असा आयुर्वेदात उल्लेख आहे. सालीत, पानात व फळात टॅनिन भरपूर असते. याचा उपयोग चामडी कमाविण्यासाठी करतात. इमारतीच्या बांधकामात किरकोळ उपयोगासाठी या वृक्षाचे लाकूड वापरतात.

Plumeria pudica

Botanical Name : *Plumeria pudica* Jacq.

Synonyms : *Plumeria caracasana* J.R. Johnst.

Common Name : Wild Plumeria, Bridal Bouquet, Naag champa

Plant Family : [Apocynaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small, evergreen shrub.

Leaves : Dark-green, unusual fiddle-shaped or spoon-shaped leaves.

Flowers : White in colour with a yellow center.

Flowering and Fruiting Time : Almost throughout the year.

Significance : Generally cultivated in the gardens as an ornamental plant.

Information in Marathi

प्लुमेरिया पुडिका (नाग चंपा) ही आश्चर्यकारक सुवासिक फुलांनी वैशिष्ट्यीकृत वंशाची वनस्पती प्रजाती आहे, ती Apocynaceae कुटुंबांतर्गत वर्गीकृत आहे आणि मेक्सिको, पॉलिनेशिया, मध्य अमेरिका या उष्ण-समशीतोष्ण, उपोष्णकटिबंधीय आणि उष्णकटिबंधीय प्रदेशातील मूळ आहे. हे सामान्यतः नोसेगे किंवा फ्रॅन्सिपानी म्हणून ओळखले जाते आणि सुमारे 300 प्रजाती आहेत; त्याच्या बहुतेक ज्वलंत जाती दक्षिणपूर्व आशियामध्ये आढळतात.

प्लुमेरिया प्लांट (चंपा) ची ही सर्वात आवडती आणि ज्ञात प्रजातींपैकी एक आहे. या वनस्पतीचे वैशिष्ट्य म्हणजे या वनस्पतीची पाने सापाच्या आकाराची असतात. सामान्य पौराणिक कथेनुसार ही वनस्पती सापांना दूर करते, तसेच धार्मिक तथ्यांनुसार या वनस्पतीची पाने आणि फुले बहुतेक वेळा भगवान शिवाच्या पूजेसाठी वापरली जातात.

या वनस्पतीची फुले अत्यंत सुवासिक असतात आणि बऱ्याचदा परफ्यूम आणि केसांची विविध तेले बनवण्यासाठी वापरली जातात. वसंत ऋतूमध्ये पाने नसलेल्या देठाच्या टिपा कापून या वनस्पतीचा प्रसार सहज करता येतो. चांगल्या निचरा झालेल्या जमिनीत लागवड करण्यापूर्वी कटिंगुला पायथ्याशी सुकवण्याची परवानगी आहे.

Plumeria rubra

Botanical Name : *Plumeria rubra* L.

Synonyms : *Plumeria acutifolia* Poir.

Common Name : Common White Frangipani, चाफ़ा, Champa चम्पा

Plant Family : [Apocynaceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A soft-wooded erect tree with 5-8 m high.

Leaves : Obovate-oblong or lanceolate, acute at the apex, glabrous, stiff, main nerves clear, parallel, joining in an intramarginal one.

Inflorescence : Terminal many flowered cymes.

Flowers :

- White, pale yellow or rose or reddish, with a yellow centre.
- Calyx lobes 2-3 mm long retuse at the apex, pubescent outside and ciliate at the margins.
- Corolla tube 2 cm long, lobes 3-2 cm obovate, pubescent inside, glabrous outside.

Fruits :

- Follicles rarely produced, in pairs.
- Seeds large, flat, glabrous.

Flowering and Fruiting Time : November - July

Significance :

- The bark is a violent purgative.
- The tree is commonly cultivated for its flowers.

Information In Marathi

पांढरा चाफा ही वनस्पती अँपोसायनेसी कुलातील असून तिचे शास्त्रीय नाव प्लुमेरिया अँक्युटिफोलिया किंवा प्लुमेरिया ल्युब्रा आहे. ही वनस्पती मूळची मध्य अमेरिका, दक्षिण अमेरिका आणि मेक्सिको येथील असून जगभरातील उष्ण प्रदेशांत तिचा प्रसार झालेला आहे. भारतात प्लुमेरिया प्रजातीच्या ७-८ जाती दिसून येतात. प्रत्येक जातीची पाने वेगळी असतात. या जाती बहुतांशी झुडूप किंवा लहान वृक्ष प्रकारात मोडतात. फांद्या वेड्यावाकड्या व पुन्हा पुन्हा विभागलेल्या असतात. साल खडबडीत असून तिला जखम झाल्यास पांढरा चीक बाहेर येतो. पांढऱ्या चाफ्याची पाने अरुंद व पन्हाळीसारखी असतात. मध्यशीर ठळक असून पानाच्या कडेच्या आत एक शीर असते. फुले रात्री उमलतात. त्यांचा सौम्य सुगंध परागणासाठी पतंगांना आकर्षित करतो. फुले येताना पाने झडून गेलेली असतात. भारतात फळे क्वचितच येतात. या वनस्पतीला खैर चाफा असेही म्हणतात.

चाफा झाडाचे फुले अतिशय सुंदर व सुगंधित फुल आहेत. त्या फुलाचे हार केले जातात. व देवाला अर्पण केले जातात. देवाच्या पूजेसाठी या फुलाचा वापर केला जातो. फुलाच्या तेलाचा वापर डोकेदुखी आणि तणाव दूर करण्यासाठी आणि रक्ताभिसरण आणि मज्जासंस्था चांगल्या स्थितीत ठेवण्यासाठी वापर केला जातो.

चाफा तेलामध्ये अँटी ऑक्सिडंट गुणधर्म असतात. फुलांचे ओतणे कॉस्मेटिक व्यवसायात वापरले जाते. याचा उपयोग मधुमेहाच्या रुग्णांवर उपचार करण्यासाठी केला जातो. तसेच ताप, अतिसार, त्वचेच्या समस्या, जलोदर आणि गोनोरिया या सर्वांवर झाडाची साल आणि इतर घटकांचा उपचार केला जातो.

चाफा या फुलाचा वापर अव्हेन्यू प्लांटेशनसाठी केला जातो. याचा वापर परफ्यूम आणि तेल व सुगंधित सौंदर्यवान वस्तू तयार करण्यासाठी केला जातो. त्याचा उपयोग हार घालण्यासाठी होतो व हे सजावट आणि सौंदर्याच्या हेतूसाठी वापरले जाते.

Polyalthia longifolia

Botanical Name: *Polyalthia longifolia* (Sonn.) Thw.

Synonyms: *Uvaria longifolia* Sonn.

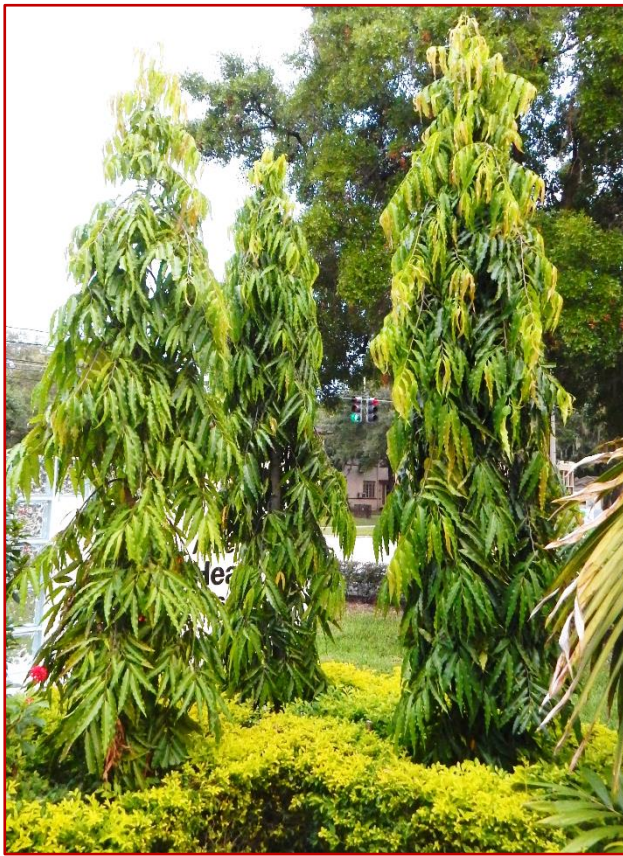
Common Name: Mast-Tree, False Ashok,

Plant Family: Annonaceae

Plant Form: Tree

[More Details](#)

About *Polyalthia longifolia* Plant:

Habit: A tall handsome tree.

Leaves: Membraneous, lanceolate, tapering to a fine point, shining, glabrous, margin undulate or wavy, gland-dotted.

Inflorescence: A fascicle or shortly peduncled umbel.

Flowers:

- Pedicellate, bracteates, pedicels slender with a small deciduous bract about the middle. Flowers yellowish-green.
- Sepals 3, triangular, pubescent, tips reflexed.

- Petals 6, valvate, subequal, linear, tapering to a point.
- Stamens many cuneate, connective truncately dilated beyond the cells.
- Ovaries many, style oblong, ovules 1-2 basal and erect.

Fruit: An etaerio of berries. Berries stalked ovoid.

Seed: Seeds large smooth and shining. Endosperm ruminant.

Flowering and Fruiting Time: April - June

Importance:

- Planted as an evergreen avenue tree.
- Leaves used for decorative purpose toran on auspicious occasions.
- Straight long stem used for ship-mast.

Information in Marathi

अॅनोनेसी कुलातील हा वृक्ष असून त्याचे शास्त्रीय नाव पॉलिअॅल्थिया लॉंगिफोलिया आहे. हा मोठा सदापर्णी वृक्ष मूळचा भारताच्या दक्षिण भागातील व श्रीलंकेतील आहे. भारतात सर्वत्र हा वृक्ष रस्त्याच्या दुतर्फा व बागेत शोभेकरिता मुद्दाम लावलेला आढळतो. ध्वनी प्रदूषण कमी होण्यासाठी या वृक्षाची मदत होते.

हिरवा अशोक सु. ९ मी. उंचीपर्यंत वाढतो. फांद्या मऊ, करड्या रंगाच्या व जाड असतात. पाने साधी, चिवट, अरुंद, भाल्यासारखी, गुळगुळीत, चकचकीत, तरंगाप्रमाणे कडा असणारी व टोकाला लांबट असतात. फेब्रुवारी ते मे या महिन्यांत ताऱ्यांसारखी हिरवट-पिवळी फुले गुच्छाने येतात. मृदुफळे लहान व अंड्याच्या आकाराची असतात. फळात एकच बी असते. या वृक्षाची लागवड ताज्या बियांपासून होते.

हिरव्या अशोकाची साल कठिण, शीतल व कडू असून ताप, त्वचेचे रोग, मधुमेह इत्यादींवर गुणकारी ठरते, असा आयुर्वेदात उल्लेख आहे. या वृक्षाची साल पेन्सिली, पिपे व ढोलकी तयार करण्यासाठी वापरतात. आगकाड्या तयार करण्यासाठी याचे लाकूड वापरतात.

Pongamia pinnata

Botanical Name : *Pongamia pinnata* (L.) Pierre

Synonyms : *Millettia pinnata* (L.) Panigrahi

Common Name : Karanj करंज, Pongam Tree, Indian Beech Tree, Pongame Oil Tree,

Plant Family : [Papilionaceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A deciduous tree.

Leaves : Imparipinnate leaves. Leaflets 5-9, opposite, ovate-oblong, acute, stipules long.

Inflorescence : Axillary racemes.

Flowers :

- White or purplish, bracteoles ovate.
- Calyx campanulate, purplish, corolla pinkish-white, standard suborbicular, wings obliquely oblong, keel obtuse, stamens 10, monadelphous, anthers versatile.
- Ovary 2-ovuled, style incurved.

Fruit : Pod obliquely-oblong, compressed, woody, 1-seeded.

Flowering and Fruiting Time : April - June

Significance :

- Planted on roads as a shade plant.
- The seeds yield an oil which is very useful in skin diseases, eczema.

Information in Marathi

मध्यम आकाराची ही वनस्पती ४-५ मी. उंचीपर्यंत वाढणारी असून तिचे खोड खुजे असते. फांद्या जाडजूड असून झाडाचा आकार छत्रीसारखा असतो. पाने, संयुक्त, पिसासारखी, लांब व टोकदार असतात. झाडाची सावली दाट असल्याने बाष्पीभवनाने जमिनीतील पाणी कमी होण्याची प्रक्रिया मंदावण्यास मदत होते. फुलोरे पानांच्या बगलेत असून गुलाबी किंवा जांभळट छटा असलेली पांढरी फुले एप्रिल ते जूनमध्ये येतात. फुलांत भरपूर मकरंद असतो. शेंगा ३-६ सेंमी. लांब तर २-३ सेंमी. रुंद असतात. शेंगेत १-२ बिया असतात. बी साधारण १-२ सेंमी. लांब, चपटी व लाल-करड्या रंगाची असते. याचे मुख्य मूळ सोटमूळ असून त्याला अनेक उपमुळे असतात. मुख्य मूळ जमिनीत खूप खोलवर जाते, तर उपमुळे लांबपर्यंत पसरलेली असतात. मुळांच्या अशा रचनेमुळे जमिनीची धूप थांबण्यास मदत होते.

करंज ही वनस्पती लेग्युमिनोजी कुलातील असून तिचे शास्त्रीय नाव पॉगॅमिया पिनेंटा आहे. मूळची आशिया खंडातील ही वनस्पती फिलिपीन्स, मलेशिया, ऑस्ट्रेलिया, इंडोनेशिया व मध्य अमेरिकेतील उष्ण व दमट हवामानाच्या प्रदेशात वाढते. कमाल २७०-३८० से. व किमान १०-१६० से. तापमान आणि ५०० - २,००० मिमी. पाऊस मानवणारी ही वनस्पती पडीत, रेटाड, खडकाळ व निचऱ्याच्या तसेच क्षारयुक्त जमिनीतही चांगली वाढते. पूर्ण वाढ झालेले करंजाचे झाड पूर व हिमपातही सहन करू शकते.

Ravenala madagascariensis

Botanical Name : *Ravenala madagascariensis* Sonn.

Synonyms : *Urania madagascariensis* (Sonn.) Raeusch., *Urania speciosa* Willd.

Common Name : Traveller's Tree

Plant Family : [Musaceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A tall palm-like tree herbaceous plant.

Leaves :

- Large and arranged on two opposite sides (distichous) forming a fan-shaped crown on the top, petioles very long, blade oblong.
- The leaves are more or less similar to that of banana plant with long petiole and parallel veined, broad long lamina, arranged closely alternate on the stem tip, radiating in one plane, making unique appearance of its flat crown.

Inflorescence : Spadix

Flowers :

- Many, white, large in the form of spadix in the axils of upper leaves, subtended by large boat-shaped spathes or bracts.
- Sepals 3, keeled, petals 3, long, unequal.
- Stamens 5 with one rudimentary staminode.
- Carpels 6 united, ovary inferior.

Fruit : Capsule 6-valved, seeds many, blue.

Flowering and Fruiting Time : September - November

Significance : Highly ornamental palm, often cultivated in the centre of a garden.

Information in Marathi

ट्रॅव्हलर्स-ट्री हे विलक्षण, उष्णकटिबंधीय प्रभाव निर्माण करण्यासाठी त्याच्या खूप मोठ्या, केळीसारखी पाने, प्रत्येकी दहा फूट लांब आणि पंख्याच्या आकारात ठेवण्यासाठी आदर्श आहे, आणि असामान्य, लहान, मलईदार पांढरी फुले जी ताठ ठेवली आहेत. बोटीच्या आकाराचे ब्रॅक्च. वाऱ्याच्या संपर्कात आल्याने पाने फाटलेली व फाटलेली दिसतात. ट्रॅव्हलर्स-ट्री 30 फूट उंचीवर पोहोचेल आणि 18 फूट पसरेल, मध्यम दराने वाढेल. हे एका मोठ्या लँडस्केपमध्ये एक छान उष्णकटिबंधीय उच्चारण बनवते, बहुतेक माफक आकाराच्या यार्डसाठी खूप मोठे आहे. थकलेले प्रवासी पानांच्या पायथ्याशी वाढलेल्या आवरणांमध्ये साठलेल्या पावसाच्या पाण्यावर त्यांची तहान भागवतात यावरून हे सामान्य नाव पडले आहे.

ट्रॅव्हलर्स-ट्री पूर्ण सूर्यप्रकाशात उत्तम वाढ करेल, जरी लहान कुंडीतील झाडे काही काळ सावलीत वाढू शकतात. वनस्पती सुपीक जमिनीवर उगवल्या पाहिजेत, सेंद्रिय पदार्थांचे प्रमाण जास्त आहे आणि नियमितपणे त्यांची काळजी घेतली पाहिजे. रोपे फक्त दंव-मुक्त ठिकाणी उगवले पाहिजेत.

Rosa indica L.

Botanical Name : *Rosa indica* L.

Synonyms : *Rosa cymosa* Tratt

Common Name : Rose, Gulab गुलाब

Plant Family : [Rosaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A shrub with stem woody, aerial, erect or climbing, branched, solid, prickly and green.

Leaves : Cauline and ramal, alternate, stipulate, stipules adnate, compound, unipinnate and imparipinnate, petiolate, ovate serrate, acute, unicostate, reticulate.

Inflorescence : Solitary or in terminal pairs or sometimes in clusters.

Flowers :

- Ebracteate, pedicellate, complete, actinomorphic, hermaphrodite, epigynous and cyclic.
- Calyx with sepals 5, gamosepalous, quincuncial, persistent and hairy.

- Corolla with petals 5 or more, polypetalous, imbricate, rosaceous, variously coloured. Androecium with indefinite stamens, polyandrous, filaments slender and unequal, ditheous, dorsifixed, introrse.
- Gynoecium with polycarpellary, apocarpous, inferior ovary, enclosed in calyx tube, basal placentation, style short, stigma capitate.

Fruit : Etaerio of achenes.

Flowering and Fruiting Time : Almost all the year but more during winter season.

Significance :

- It is generally cultivated because of its beautiful flowers.
- The petals are the sources of rose water, essential oil, pankhuri and gulkand.
- The essential oil yield by petals are used in perfumery and cosmetics.

Information in Marathi

फुलांचा राजा म्हणून सर्वांना माहित असलेले सदापर्णी झुडूप. रोझेसी कुलातील रोझा प्रजातीमधील ही वनस्पती आहे. जगभर गुलाबाच्या १५० हून अधिक जाती असून फुले विविध रंगांत आढळतात. गुलाबाच्या काही जाती वेलींच्या स्वरूपात आढळतात. बहुतेक जाती मूळच्या आशियातील असून कमी संख्येने जाती युरोप, उत्तर अमेरिका आणि उत्तर आफ्रिका येथील आहेत.

गुलाबाचे झुडूप आकाराने लहान व उंचीने १-२ मी. वाढते. खोडावर व फांद्यांवर तीक्ष्ण व मागे वाकलेली शूके असतात (सामान्यपणे यांना 'काटे' म्हणतात, मात्र ते काटे नसतात. काटे म्हणजे रूपांतरित खोड, तर शूक म्हणजे बाह्यत्वचेची वाढ होय). याच शूकांच्या मदतीने गुलाबांच्या काही जाती आधारावर चढतात. पाने संयुक्त, एकाआड एक व पिसांसारखी असतात. पर्णिका ३-७, अंडाकार व दातेरी असतात. फुलांच्या रंगांत विविधता आढळते. स्वच्छ पांढऱ्या रंगापासून गुलाबी छटा, नारिंगी, फिकट ते गडद लाल, किरमिजी, शेंदरी, गडद निव्यापर्यंत फुलांचे रंग असतात. फुलांचे आकारमान २-८ सेंमी. असते. अर्धवट उमललेल्या कळ्या आकर्षक दिसतात. ज्या फांदीवर फुले येतात ती फांदी फुलांचा भार पेलण्याएवढी मजबूत असते. रानटी गुलाबाला तयार होणारी फळे लाल आणि बोरांसारखी गोल व फुगीर असतात. त्यांत बिया असतात.

गुलाब ही वनस्पती तिच्या फुलांसाठी प्रसिद्ध आहे. बागांची शोभा वाढविण्यासाठी आणि फुलदाणी, पुष्पगुच्छ व हार तयार करण्यासाठी याची लागवड केली जाते. गुलाबाच्या पाकळ्यांत बाष्पनशील तेल असते. त्यापासून अत्तर तयार करतात. या तेलात फिनिल एथिल अल्कोहॉल, जिरेनिऑल, नेरॉल आणि सिट्रोनेलॉल हे प्रमुख घटक असतात. तेल मिळविण्यासाठी पाकळ्यांमधून वाफ सोडतात. तेल काढून घेऊन मागे उरलेले पाणी गुलाबपाणी म्हणून वापरतात. गुलाबाचे अत्तर मुख्यतः बसरा, एडवर्ड व दमास्क या प्रकारांच्या पाकळ्यांपासून मिळवितात. गुलाबाची कळी, फुले आणि पाकळ्या यांपासून आयुर्वेदिक व युनानी औषधे तयार करतात. तसेच पाकळ्या साखरेच्या पाकात मुरवून गुलकंदाच्या स्वरूपात खाल्ल्या जातात.

Sapindus trifoliatus

Botanical Name : *Sapindus trifoliatus* L.

Common Name : रिंठी rinthi, रिठा ritha, South India Soapnut

Plant Family : [Sapindaceae](#)

Plant Form : [Tree](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A medium-sized tree.

Leaves : Alternate, pinnate, leaflets 2-3 pairs, lanceolate, acute or acuminate, entire, nerves of leaflets about 15 pairs.

Inflorescence : Terminal panicles.

Flowers :

- Polygamous, regular, ferrugineo-pubescent, white or whitish, the males numerous, the bisexual flowers few.
- Sepals 5, petals 4-5, somewhat hairy, each with usually 2 glands attached to the sides some way up from the base.

Fruit : Fleshy, 2-lobed, 2-seeded.

Flowering and Fruiting Time : October - December

Significance :

- The fruits are used as a good substitute for soap, especially for washing the hair.
- The fruit given internally is an emetic, nauseant and expectorant.
- It is also used as an anthelmintic.

Information in Marathi

रिठा मध्यम आकाराचा वृक्ष असला तरी अनुकूल परिस्थितीत सु. २० मी. उंच वाढू शकतो. साल करडी व चकचकीत असून त्यावर खरबरीत व गळून पडणारे खवले असतात. पाने संयुक्त, एकाआड एक व मोठी असतात. प्रत्येक दल भाल्यासारखे, लंबगोल किंवा आयत आकाराचे असते. फुले लहान, नियमित व पांढरी असून स्तबक प्रकारच्या फुलोऱ्यात येतात. पुष्पवृंत ३ मिमी. लांब व लोमश असतो. निदलपुंज पाच दलांचे व तळाशी जुळलेले असते. दलपुंज पाच पाकळ्यांचे असून पाकळ्या सुट्या असतात. पुमांगात आठ सुटे पुंकेसर असतात. जायांग ऊर्ध्वस्थ व तीन संयुक्त अंडपींचे बनलेले असते. फुले हिवाळ्यात फुलतात. फुलांचा मोहोर आंब्याच्या मोहोरापेक्षा काहीसा लहान, लोमश आणि विरळ असतो. त्याचा रंग हिरवट पांढरा असून त्यात असंख्य व लहान फुले असतात. उन्हाळ्यात फळे तयार होतात. ती गोलसर व बोराएवढी परंतु स्पष्टपणे त्रिभागी असतात. बिया काळ्या, वाटाण्यापेक्षा दुप्पट आकाराच्या, गोल व कठीण असतात.

रिठ्याच्या फळांचा उपयोग मुख्यतः मळ काढण्यासाठी होतो. त्यात सॅपोनीन वर्गातील संयुगे असतात. ही संयुगे पाण्यात विरघळणारी ग्लायकोसाइडे आहेत. रिठ्याची फळे पाण्यात घुसळल्यास त्यांतील सॅपोनिने फेस तयार करतात. म्हणून त्यांचा उपयोग साबणासारखा केला जातो. लोकरी, रेशमी आणि नाजूक व तलम सुती कपडे धुण्यासाठी रिठे वापरतात. हल्ली त्यांचा उपयोग वॉशिंग पावडरमध्ये सुद्धा करतात. सोन्याचे दागिने स्वच्छ व चकचकीत करण्यासाठी आणि साबण, शाम्पू व टूथपेस्ट बनविण्यासाठी तसेच कीटकनाशकांमध्ये रिठ्याची फळे वापरली जातात. मूळ व फळे आयुर्वेदिक आणि युनानी उपचार पद्धतींत औषधे म्हणून उपयोगात आणली जातात. दमा, अर्धशिशू, सांधेसूज, विंचुदंश इ. विकारांवर फळे गुणकारी मानतात. रिठ्याचे लाकूड कठीण, जड आणि पिवळसर रंगाचे असते. ते बांधकामासाठी आणि बैलगाड्या तयार करण्यासाठी वापरतात. बियांपासून रोपे तयार करता येतात. रस्त्याच्या कडेला सावलीसाठी, उद्यानात शोभेसाठी आणि वनशेतीसाठी रिठा हा एक उपयोगी वृक्ष आहे.

Spathodea campanulate

Botanical Name: *Spathodea campanulata* Beauv.

Synonyms: *Spathodea nilotica* Seem., *Bignonia tulipifera* Schum.

Common Name: The Scarlet Bell, Fountain Tree, African Tulip Tree

Plant Family: Bignoniaceae

Plant Form: Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: A very handsome tree.

Leaves: Opposite, imparipinnate, leaflets 9-19, oval, pointed, with 2 or 8 fleshy glands.

Inflorescence: Many flowered terminal racemes.

Flowers: Orange-scarlet coloured, calyx boat-shaped, spathaceous, recurved, covers the flower in bud and then splits on one side and curves back, it has water secreting glands inside and contains water. Corolla large campanulate and swollen with ovate, wavy lobes. Stamens 4, exserted, yellow, anthers pendant. Disk large, cup shaped. Ovary oblong, ovules many.

Fruit: Capsule oblong-lanceolate, pointed at both ends, seeds winged.

Flowering and Fruiting Time: December - March

Importance: Commonly planted in the gardens or as an avenue tree on roads. It's a fine decorative tree.

Information in Marathi

बहरलेले आफ्रिकन ट्यूलिपचे झाड लक्ष वेधून घेते, ज्यात आकर्षक, पाच-इंच-लांब (१३-सेंटीमीटर-लांब) फुलांचे पुंजके दिसतात जे फ्रिली ट्यूलिप्ससारखे दिसतात. फुलांचा हंगाम, जो झाड कुठे लावला आहे त्यावर अवलंबून असतो, पाच महिन्यांपर्यंत टिकू शकतो. फळे 6- ते 12-इंच-लांब (15.2- ते 30.5-सेंटीमीटर-लांब) सिगार-आकाराच्या शेंगा असतात ज्या कोरड्या आणि कडक होतात. जेव्हा ते झाडावरून पडतात तेव्हा ते बोटीच्या आकाराच्या दोन भागात विभागतात आणि सुमारे 500 पातळ, सपाट बिया सांडतात. प्रत्येक लहान बियाभोवती असलेला फिल्मी पंख वारा पकडतो आणि बियाणे पसरण्यास मदत करतो.

अन्न आणि औषधांसह विविध वस्तूसाठी या झाडांची कापणी केली जाते. हे पुनर्वसन प्रकल्प, मृदा संवर्धन आणि प्लायवुड आणि कोळशाच्या उत्पादनासाठी पीक म्हणून वापरले जाते. आफ्रिकन ट्यूलिप वृक्ष पक्षी आणि इतर वन्यजीवांना त्यांच्या विपुल अमृत आणि पाऊस आणि द्रव धरून ठेवण्याच्या क्षमतेने आकर्षित करतात.

सामान्यतः बागांमध्ये किंवा रस्त्यांवरील अवेन्यू ट्री म्हणून लागवड केली जाते. हे एक छान सजावटीचे झाड आहे.

Tabernaemontana divaricata

Botanical Name : *Tabernaemontana divaricata* (L.)
R.Br. ex Roem. & Schult.

Synonyms : *Ervatamia divaricata* (L) Burkill

Common Name : Crape Jasmine, Moonbeam, Carnation of India,
Chandni, Tagar तगर

Plant Family : [Apocynaceae](#)

Plant Form : [Shrub](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A small shrub with milky juice.

Leaves : Opposite, lanceolate or elliptic-oblong, acuminate, cuneate at base, darkgreen.

Flowers :

- Snow white, fragrant at night, solitary or few-flowered cymes in axils or terminal, often double. Calyx lobes 5, imbricate, campanulate.
- Corolla salver-shaped, tube dilated below the top, lobes 5, ovate overlapping to the left.
- Stamens 5, included in the dilated portion of the tube, filaments short, anthers linear.
- Disk 0. Carpels 2, distinct, style long, stigma obovoid, ovules many.

Fruit : Follicles 2, green outside, orange-red within, seeds many.

Flowering and Fruiting Time : July - September

Significance :

- Commonly cultivated everywhere in gardens for its beautiful white flowers and used by malis for garland.
- The wood is burnt as an incense and used in perfumery.
- Flowers are commonly used in pooja in north and south India

Information in Marathi

भारतात सर्वत्र आढळणारे सपुष्प झुडूप. तगर ही वनस्पती अॅपोसायनेसी कुलातील असून तिचे शास्त्रीय नाव टॅबर्निमोंटना डायव्हेरीकॅटा आहे. पूर्वी ती टॅबर्निमोंटना कॉरोनॅरिया या शास्त्रीय नावाने ओळखली जात असे. या वनस्पतीचे मूलस्थान भारत व मलेशिया असून भारतात ती हिमालयाच्या पायथ्यापासून आसाम, पश्चिम बंगालपर्यंत तसेच दक्षिणेस विशाखापट्टणमच्या टेकड्यांपर्यंत आढळते.

तगर हे झुडूप सदाहरित व बहुवर्षायू आहे. त्याची उंची १.५-३ मी. असते. पाने साधी, समोरासमोर, चकचकीत, भाल्यासारखी व निमुळत्या टोकाची असतात. खोड तोडल्यावर पांढरा व दुधासारखा चीक येतो. तगरीला फुले बारमाही येतात. फुले एकेरी पाकळ्यांची किंवा गुच्छाने येणाऱ्या पाकळ्यांची अशी दोन प्रकारांची असतात. ती पांढरी शुभ्र, खाली नळीसारखी व वर पसरट असतात. फक्त रात्री त्यांना मधुर वास सुटतो. पेटिका फळे लांब, वाकडी व विषारी असतात. बिया ३-६, लालसर आवरणाने वेढलेल्या असतात.

तगरीची फुले भारतात सर्वत्र पूजेसाठी वापरतात. लाकूड पांढरे, कठीण व थंडावा देणारे असून धूप व सुगंधी द्रव्योद्योगात वापरतात. मूळ कडू व वेदनाशामक असल्याने दातदुखीवर चघळतात. मुळांचा काढा अतिसारावर उपयुक्त आहे. जखमांवर पानांचा चीक लावतात. चीक कृमिनाशक आहे. बियांवरील अध्यावरणाचा उपयोग सूत रंगविण्यासाठी करतात.

Tecoma stans

Botanical Name: *Tecoma stans* (L.) Juss. ex Kunth.

Synonyms: *Bignonia stans* L.

Common Name: Yellow Bells, Yellow Trumpet, Yellow-Elder,
Hindi: Piliya पीलिया, Marathi: Ghanti ful घंटी फुल

Plant Family: Bignoniaceae

Plant Form: Shrub

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: A large shrub.

Leaves: Opposite, imparipinnate, leaflets 5-11, ovate-oblong to lanceolate, acuminate, serrate.

Inflorescence: Terminal panicles.

Flowers: Bright yellow in colour, scented. Calyx cup-shaped, 5-fid. Corolla funnel-shaped or bell-shaped, lobes 5, wavy. Stamens 4, didynamous, staminode present, anthers hairy, divergent. Ovary seated on a wavy disk, style long, stigma 2-lipped.

Fruit: Capsule, long, linear, flat, seeds winged.

Flowering and Fruiting Time: September - December

Importance: Commonly planted in the gardens everywhere.

Information in Marathi

पिवळा ट्रम्पेटबुश हे एक विस्तृत पानांचे सदाहरित झुडूप किंवा लहान झाड आहे ज्यामध्ये चमकदार पिवळ्या ट्रम्पेट-आकाराच्या फुलांचे समूह आहेत. चमकदार फुले वसंत ऋतूपासून दंव होईपर्यंत बहरतात. उबदार हवामानात, ते वर्षभर फुलू शकतात. युनायटेड स्टेट्समध्ये, झुडूप सामान्यतः 3-6 फूट उंच असते परंतु 10-25 फूट उंच आणि 10-20 फूट रुंद पर्यंत वाढू शकते. ही वनस्पती Bigoniaceae किंवा ट्रम्पेट क्रीपर कुटुंबातील सदस्य आहे जी बहुतेक उष्णकटिबंधीय झाडे किंवा झुडुपे आहेत. इतर सामान्य नावांमध्ये एस्पेरांझा (आशेसाठी स्पॅनिश), ट्रम्पेट फ्लॉवर, यलो बेल्लस, यलो एल्डर, यलो ट्रम्पेट फ्लॉवर आणि यलो बिग्रोनिया यांचा समावेश आहे.

पिवळा ट्रम्पेट बुश त्याच्या दीर्घकाळ बहरलेल्या आणि चमकदार फुलांच्या प्रदर्शनामुळे वारंवार नमुना किंवा उच्चारण वनस्पती म्हणून लावला जातो. इतर बॉर्डर झुडुपे, पॅटिओस किंवा कंटेनरमध्ये मिसळलेल्या लँडस्केपमध्ये देखील याचा वापर केला जातो.

Terminalia arjuna

Botanical Name: *Terminalia arjuna* (Roxb) W. & A.

Synonyms: *Pentaptera arjuna* Roxb. ex DC., *Pentaptera angustifolia* Roxb.

Common Name: Arjun Sadad, Arjun Tree

Plant Family: Combretaceae

Plant Form: Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: A large tree with white bark.

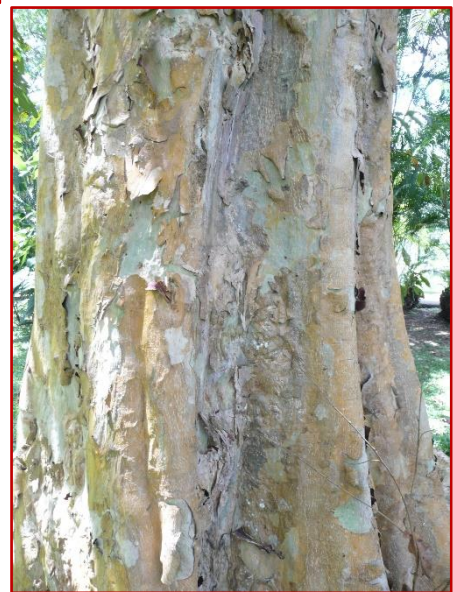
Leaves: Subopposite, ovate-oblong, obtuse, cordate, oblique at base, coriaceous, petioles with 2 glands at the top beneath the blade.

Inflorescence: Axillary spikes.

Flowers: Sessile, bracteoles minute. Calyx campanulate, teeth small. Ovary glabrous. Disk densely yellowish-hairy. Stamens much exserted.

Fruit: Samara with 5, thick, narrow, striated truncate wings.

Flowering and Fruiting Time: April - May

Importance: The timber is very useful for agricultural implements and boat-building. Highly medicinally important for various ailments

Information in Marathi

अर्जुन हे आतापर्यंत आपण पौराणिक कथांमध्ये वाचलेले नाव आहे. पण या नावाची औषधी वनस्पती असते हे कदाचित फार कमी जणांनाच माहित असेल. अर्जुनच्या झाडाला इंग्रजीमध्ये Terminalia असे म्हणतात. ऋग्वेदामध्ये या झाडाचा उल्लेख केलेला आहे. अर्जुन हे झाड मूळ भारतातील वनस्पती आहे. हे झाड वृक्ष आहे. या झाडाची साल ही औषधी आहे. अर्जुनाची पाने ही आयताकार आकाराची असतात. या झाडाला पांढऱ्या रंगाची फुले असतात. हे झाड 25 ते 30 मी. उंचीपर्यंत वाढते. हृदयरोगासाठी अर्जुन हे झाड फारच फायद्याचे मानले जाते.

अर्जुन वनस्पतीचे फायदे

- रक्तदाब नियंत्रणात ठेवण्यासाठी अर्जुन ही वनस्पती खूप फायदेशीर ठरते.
- अर्जुनाची साल दूधासोबत घेतल्यामुळे शरीराला हानिकारक असलेला कोलेस्ट्रॉल नियंत्रणात ठेवण्यात मदत मिळते.
- अर्जुन सालीच्या सेवनाने प्रतिकारशक्ती वाढण्यास मदत मिळते.
- हृदयरोग असणाऱ्यांनी दररोज दुधातून अर्जुन पावडर घेतल्यामुळे त्याचा फायदा होतो असे निदर्शनास आले आहे.

Terminalia catappa

Botanical Name: *Terminalia catappa* L.

Common Name: Indian Almond, Hindi: जंगली बादाम Jangli badam, Marathi: जंगली बादाम Jangli badam

Plant Family: Combretaceae

Plant Form: Tree

[More Details](#)

Morphology of Plant:

Habit: A small tree with whorled, horizontal branches in successive tiers.

Stem: The tree has a distinctive shape, its horizontal branches growing in wide spreading circles at different levels on the trunk.

Leaves: Alternate, 6-12 inch long, obovate, oblong, pointed at apex, base rounded with a depressed gland on each side of the midrib, exstipulate.

Inflorescence: Axillary solitary spikes.

Flowers: Greenish-white, small, bracteoles minute, lanceolate. The upper flowers male, the lower hermaphrodite. Calyx-tube ovoid, teeth 4-5 triangular. Petals 0. Stamens 8-10, episealous. Ovary inferior, ovules pendulous, style awl-shaped, stigma simple.

Fruit: A fibrous drupe, oval or ellipsoid, compressed, with 2 elevated margins, convex on both sides.

Flowering and Fruiting Time: August - September

Importance: Planted in the gardens and can be used on road-sides as a shade-tree. The fruit is edible. The juice of the leaves is used in headaches and skin diseases. The fruit is cooling astringent to bowels.

Information in Marathi

टर्मिनलिया कॅटप्पा, अन्यथा भारतीय बदाम, उष्णकटिबंधीय बदाम वृक्ष किंवा जावा बदाम म्हणून ओळखले जाते, हे 40 मीटर उंचीपर्यंतचे मोठे झाड आहे जे प्रामुख्याने आशिया, आफ्रिका आणि ऑस्ट्रेलियामध्ये वाढते. हे त्याच्या खोडासह पानझडी असते, एकतर सरळ किंवा वळणदार असू शकते, बहुतेक वेळा 3 मीटर उंच असू शकते. पाने लांब, गुळगुळीत, चमकदार आणि लाल होतात नंतर वर्षातून दोनदा पडतात. हिरवी-पांढरी फुले फांद्यांच्या शेवटी अणकुचीदार टोकावर असतात. खाण्यायोग्य फळे तंतुमय असतात, त्यांची त्वचा कोमल असते आणि रसाळ मांसाचा पातळ थर असतो. ते हिरवे असतात आणि पिकल्यावर लाल होतात.

आमांश, कुष्ठरोग, खोकला, कावीळ, अपचन, डोकेदुखी, पोटशूळ, वेदना आणि बधीरपणा, ताप, अतिसार, फोड, त्वचा रोग, मधुमेह, इत्यादींवर औषधी पद्धतीने वनस्पतींचे विविध भाग वापरले जातात. बिया कच्चे किंवा शिजवलेले असू शकतात. त्यात तेल असते आणि त्यात झिंकचे प्रमाण जास्त असते. तेलाचा वापर स्वयंपाक आणि साबण बनवण्यासाठी केला जाऊ शकतो. खोड डिंक आणि पिवळ्या आणि काळ्या रंगाचा स्रोत आहे. त्याचप्रमाणे फळांना काळा रंग येतो. लाकूड, जरी दीमकांच्या हल्ल्यांना संवेदनाक्षम असले तरी ते मध्यम कठीण, मध्यम जड, मजबूत आणि काहीसे टिकाऊ असते. हे कॅबिनेट काम, बांधकाम, बोट, पूल, मजले, पॅनेलिंग, बॉक्स आणि क्रेट आणि इतरांसाठी वापरले जाते. टी. कॅटाल्पा ही जलद वाढणारी प्रजाती बियाण्यांपासून उगवली जाते.

Thuja orientalis

Botanical name: *Thuja orientalis*

Synonyms: *Platycladus orientalis*, *Biota orientalis*

Family: *Cupressaceae*

Common name: Morpankhi, मोरपंखी

[More Details](#)

Description of Plant:

- Monoecious trees to 25 m tall and 100 cm dbh, usually with a single straight stem and a conical crown, but can reproduce by layering and this may yield multiple stems.
- Bark red-brown, turning gray with age, 6-9 mm thick, fibrous, fissured, coming away in long, thin strips.
- Branchlets flattened, bearing foliage in flattened, fan-shaped sprays.
- Leaves scale-like, 1-4 mm long and 1-2 mm wide, pointed, dull yellow-green on both top and bottom, with conspicuous glands on lateral leaves near branchlet tips.

- Pollen cones 1-2 mm long, reddish.
- Seed cones ovoid, 9-14 mm long, green maturing to brown, with two pairs of woody fertile scales yielding a total of 8 seeds.
- Seeds red-brown, 4-7 mm long (including wings).

Information in Marathi

थुजा ओरिगॅटलिस हे एक सदाहरित वृक्ष आहे जे 15 मीटर (49 फूट) बाय 5 मीटर (16 फूट) मंद गतीने वाढते. हे वर्षभर पानावर असते आणि बिया सप्टेंबर ते ऑक्टोबर पर्यंत पिकतात. ही प्रजाती मोनोशियस आहे (वैयक्तिक फुले एकतर नर किंवा मादी असतात, परंतु दोन्ही लिंग एकाच वनस्पतीवर आढळू शकतात) आणि वाऱ्याद्वारे परागकित होते. यासाठी योग्य: हलकी (वालुकामय), मध्यम (चिकणदार) आणि भारी (चिकणमाती) माती आणि पाण्याचा निचरा होणारी माती पसंत करते. योग्य pH: हलक्या आम्ल, तटस्थ आणि मूलभूत (सौम्य अल्कधर्मी) माती आणि अतिशय अल्कधर्मी मातीत वाढू शकते.

हे अर्ध-सावलीत (हलकी जंगलात) किंवा सावली नसलेल्या ठिकाणी वाढू शकते. ते कोरडी किंवा ओलसर माती पसंत करते आणि दुष्काळ सहन करू शकते. हे वातावरणातील प्रदूषण सहन करू शकते.

Tradescantia pallida

Botanical Name : *Tradescantia pallida* (Rose) D. R. Hunt

Common Name : Wandering Jew, Purple Heart, Purple Queen

Plant Family : [Commelinaceae](#)

Plant Form : [Herb](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : An evergreen perennial herb.

Leaves : Elongated, pointed leaves, glaucous green, fringed with red or purple.

Flowers : Small, sterile three-petaled flowers, white, pink or purple in colour.

Fruit : Not known.

Flowering and Fruiting Time : Post monsoon.

Significance : Generally used as an ornamental plant.

Information in Marathi

Tradescantia pallida 'Purple Heart' हा एक बारमाही आहे जो सामान्यतः घरगुती किंवा वार्षिक म्हणून वापरला जातो. जांभळ्या-जांभळ्या पानांसह आणि उन्हाळ्यात दिसणारी गुलाबी फुले असलेले जांभळ्या देठाचे वैशिष्ट्य. हे सामान्यतः वार्षिक असते परंतु संरक्षित भागात किंवा सौम्य हिवाळ्यात परत येऊ शकते. घराबाहेर लागवड करण्यासाठी पूर्ण सूर्य ते आंशिक सावली आणि पाण्याचा निचरा होणारी उच्च सेंद्रिय पदार्थ असलेली माती समान रीतीने ओलसर राहिल अशी जागा शोधा. पूर्ण सूर्य सर्वोत्तम रंग विकास निर्माण करेल. छायांकित ठिकाणी ठेवलेल्या वनस्पतींना अधिक हिरवट रंगाची छटा असते. प्रत्येक फूल फक्त एक दिवस टिकते. हे अलीकडे घराबाहेर सजावटीच्या ग्राउंड कव्हर किंवा बेडिंग प्लांट म्हणून वाढले आहे. हे बेडमध्ये आक्रमक बनण्याची प्रवृत्ती आहे आणि बहुतेक बेडिंग वनस्पतीपेक्षा जास्त काळ टिकते.

हे बॉर्डर, रॉक गार्डन्स किंवा किनारी वनस्पती म्हणून, कंटेनरमध्ये किंवा टांगलेल्या बास्केटमध्ये चांगले कार्य करते. झुडुपेला प्रोत्साहन देण्यासाठी परत चिमटा. त्याच्या रंगीबेरंगी आणि विशिष्ट जांभळ्या पर्णसंभारासाठी, देठ आणि जलद वाढीसाठी इच्छित. हे सामान्यतः लटकलेल्या बास्केटमध्ये किंवा ग्राउंडकव्हर म्हणून अंतर्गत दृश्यांमध्ये देखील वाढविले जाते.

Tradescantia spathacea

Botanical Name : *Tradescantia spathacea* Sw.

Synonyms : *Rhoeo discolor* (L'Her.) Hance

Plant Family : [Commelinaceae](#)

Common Name: Oyster plant

Plant Form : [Herb](#)

[More Details](#)

Morphology of Plant :

Habit : A short-stemmed low herb.

Leaves : Densely imbricated, long, narrow-lanceolate, base vaginate, steel blue and red-brown or purplish below.

Inflorescence : Umbel

Flowers :

- Flowers many in a dense umbel, enclosed by 2-boat shaped bracts, white.
- Sepals 3, ovate-lanceolate, withering.
- Petals 3, ovate withering.
- Stamens 6, hypogynous, fertile, filaments with moniliform or bearded hairs.
- Ovary superior, 3-celled with 1 ovule in each cell.

Fruit : A capsule

Flowering and Fruiting Time : August - November

Significance :

- Cultivated in gardens as a beautiful pot plant.

- Also widely used for demonstration experiments of plasmolysis and protoplasmic movement.

Information in Marathi

बोट लिली ही कॉमेलिनेसी कुटुंबातील उष्णकटिबंधीय शिल्पाकृती वनौषधीयुक्त बारमाही वनस्पती आहे. बोट लिली त्याच्या असामान्य फुलणे आणि आकर्षक पर्णसंभारासाठी इच्छित आहे. या वनस्पतीला इतर ब्रोमेलियाड्सपासून वेगळे करण्यासाठी पानाच्या खालच्या बाजूचा जांभळा भाग आणि असामान्य ब्रॅक्ट-बंद फुले पहा.

सामान्यतः घरगुती वनस्पती म्हणून उगवलेले, ते थंड हिवाळ्यात आत आणलेल्या अंगणातील वनस्पतीमध्ये असू शकते. चांगल्या निचरा झालेल्या भांडी माध्यमात लागवड करा आणि त्यास भरपूर तेजस्वी प्रकाश द्या. जेव्हा झाडाला पुरेसा प्रकाश मिळत नाही तेव्हा ती पसरू शकते आणि अधिक धूसर होऊ शकते किंवा त्याची जांभळी पाने पुन्हा हिरवी होऊ शकतात. उन्हाळ्यात घराबाहेर ठेवल्यास दुपारची सावली मिळेल. पाण्याच्या दरम्यान वरची 1-2 इंच माती कोरडी होऊ द्या आणि हिवाळ्याच्या महिन्यांत पाणी पुन्हा कापून टाका.

हे घरगुती वनस्पती म्हणून किंवा कंटेनरमध्ये वाढवा जे दंवचा धोका असेल तेव्हा आत हलवता येईल. ट्रेडस्कॅन्टियाचा हा एकमेव सदस्य आहे जो खाली ऐवजी वर वाढतो म्हणून ते टांगलेल्या टोपलीत काम करणार नाही. झोन 9 आणि त्याहून वरच्या भागात, ते घराबाहेर वाढू शकते जेथे ते दाट चटईचे ग्राउंड कव्हर बनवेल परंतु सावध रहा कारण ते सहज नैसर्गिक बनते.

References

Singh, N. P., Karthikeyan, S., & Prasanna, P. V. (2001). Flora of Maharashtra state (Vol. 1, p. 898). Calcutta: Botanical survey of India.

Sharma, B. D., & Lakshminarasimhan, P. (1996). Flora of Maharashtra state (Vol. 3). Kolkata: Botanical Survey of India.

Naik, V. N. (1981). A Survey of the Flora of Marathwada. Kolkata: Botanical Survey of India.

<https://www.nparks.gov.sg>

<https://www.cabi.org/>

<https://marathivishwakosh.org/>

<https://indiabiodiversity.org/>

<http://www.flowersofindia.net/>

<https://efloraofindia.com/>

<https://www.efloraofgandhinagar.in/>

<https://www.flickr.com/>

<https://commons.wikimedia.org/>

<https://plants.ces.ncsu.edu/>

About College

Shri R. L. T. College of Science, Akola,

Maharashtra, India is a prominent science college of the Vidarbha region as well as in India. R.L.T. College named after Shri. Radhakisan Laxminarayan Toshniwal, established in 1970, is a private government aided college run by **The Berar General Education Society, Akola** granting Bachelors & Master's degree. B. Sc. all subjects & M.Sc. in mathematics, chemistry, microbiology, Botany, Computer Science, Biochemistry, Physics and Zoology. This college is also known for brilliant faculties and meritorious students.

About Book

This Book includes information about plants planted in college campus. This information includes Botanical names, common names, family of plants, morphological characters, and economic as well as general importance. It also includes information about plants in local (Marathi) language, so that common person can also be beneficial.